॥ [illegible] ॥

(चतुर्थ-पञ्चम-षष्ठ भागाः)

THE KUPPUSWAMI SAST
RESEARCH INSTITUTE,
MADRAS

विद्वद्बिरुदधारिणा

टि. आर्. नारायण[illegible] ।

विरचिता ।

शिवपुरम् ।

११११

॥ संस्कृतप्रकाशिका ॥

(नव॰, भाग: ।)

॥ श्री: ॥

ഇതിനുമുമ്പു കഴിഞ്ഞ മൂന്നു ഭാഗങ്ങളിൽ 1, 4,
ദി ഗണങ്ങളിലെ ധാതുക്കളുടെ ലട് (Present)
perfect) ലൃട് (Second future) ലോട് (Imper
(Potential) … ലകാരങ്ങളിലെ രൂപങ്ങ
താദികളുടേയും വ്യുൽപാദനക്രമവും സന്ധിനിയമങ്ങ
ന്നല്ലോ സോദാഹരണം വിവരിച്ചു കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള

ഇനിയത്തെ മൂന്നു ഭാഗങ്ങളിലായി മേൽപറഞ്ഞ
ലെ ധാതുക്കളുടെ ശേഷം ലകാരങ്ങളിലും 2, 3, 5
ണങ്ങളിലെ ധാതുക്കളുടെ പത്തു ലകാരങ്ങളിലുമുള്ള
ടെ വ്യുൽപാദനക്രമവും സമാസങ്ങളും കാരകങ്ങളും
താന്താദികളും … സോദാഹരണം വിവരിക്ക
കുന്നു.

1, 4, 6 ഗണങ്ങളെ ഒന്നാംവകുപ്പായും 2, 3,
ഗണങ്ങളെ രണ്ടാംവകുപ്പായും തിരിച്ചിരിക്കുന്നു.

…താൽപര്യമായ സന്ധി
മുൻഭാഗങ്ങളിൽ വിവരിച്ചു കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലും …
…ന്നായി …തിന്റെ ആവശ്യത്തിൽ വീണ്ടും …
ന്നു.

समासवृत्तिः ॥

അനേകം പദങ്ങളെക്കൊണ്ടു ബോധിപ്പിക്കേണ്ട അർത്ഥത്തെ സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ഒരു പദംകൊണ്ടു ബോധിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതാണ്. അതിനെ വൃത്തിയെന്നു പറയുന്നു. വൃത്തിയുടെ അർത്ഥത്തെ ബോധിപ്പിക്കുന്ന വാക്യത്തെ 'വിഗ്രഹവാക്യം' എന്നു പറയുന്നു.

സമാസവൃത്തി, ഏകശേഷവൃത്തി, തദ്ധിതവൃത്തി, സനാദ്യന്തധാതുവൃത്തി — എന്നിങ്ങനെ വൃത്തി നാലുവിധത്തിലാകുന്നു.

പരസ്പരസംബന്ധമുള്ള അനേകം പദങ്ങളെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതിനു 'സമാസം' എന്നു പേർ. സമാസപദങ്ങളുടെ വിഭക്തി ലോപിക്കുന്നു. 'यशोदापुत्र' പദവും 'यशोदाया. पुत्र' എന്നതു വിഗ്രഹവാക്യവുമാകുന്നു. द्वन्द्व, तत्पुरुष, बहुव्रीहि, अव्ययीभाव, എന്നിങ്ങനെ സമാസം നാലു തരത്തിലാകുന്നു

द्वन्द्वः— प्रायेण उभयपदार्थप्रधानः ।

അന്യോന്യം വിശേഷണവിശേഷ്യഭാവമില്ലാത്തവയും വിഗ്രഹവാക്യത്തിൽ ചകാരംകൊണ്ടു ചേർക്കപ്പെട്ടവയുമായ രണ്ടോ അധികമോ ആയ പദങ്ങളെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതിനു ദ്വന്ദ്വൻ എന്നു പേർ. [illegible] इत[illegible] എന്നു രണ്ടു വിധത്തിലാകുന്നു.

[illegible]

[illegible]ംഗവുമായിരിക്കും.

६ कुक्कुटः च मयूरी च कुक्कुटमयूर्यौ इमौ। कुक्कुट च मयूरी च कुक्कुट

। रामलक्ष्मणौ । रामलक्ष्मणभरतशत्रुघ्नाः । शिवकेशवौ ।

2 समाहारद्वन्द्व.—शुष्क च वक्र. च (तयोः समाहारः) शुष्क

സമാഹാരദ്വന്ദ്വൻ നപുംസകലിംഗവും ഏകവച[illegible]നമായിരിക്കും.

[illegible] b) വാദ്യ[illegible] c) [illegible] e) നിത്യ[illegible] f) [illegible] മാത്രമേ [illegible] സമാഹാരദ്വന്ദ്വൻ മാത്ര[illegible]

[illegible] (1) पाणिपादम् 2) वीणावेणुमृदङ्गम् (3) रथगजतुरग[illegible]ङ्गम् (5) अहिनकुलम् (6) धानाशष्कुलि।

Note — [illegible] ങ്ങളിൽ വിദ്യയോനി സംബന്ധവാ[illegible] കാരാണവരുടെ ഉത്തരപദമായിരിക്കുമ്പോൾ [illegible]. होतापोतारौ । मातापितरौ । पितापुत्रौ ।

സമാഹാരദ്വന്ദ്വത്തിലെ ഉത്തരപദം ദ്, ഷ്, ഹ എന്നി[illegible] ങ്ങളിലൊ [illegible] അവസാനിക്കുന്നതായിരുന്ന [illegible] അന്തമായി വരുന്നതാണ്. शमीदृ[illegible]द् । छत्रोपानहम् । वाक्त्वचम् ।

EXERCISE.

താഴെ കാണിക്കുന്നവയുടെ വിഗ്രഹവാക്യം കാണിക്ക

൧൯ കാണിക്കണാവയെ ന ാാസിക്കക

च सुग्रीव. च
का च रोहिणी च
ष्ठिरः च अर्जुन. च
च उलूकः च ।

२ ब्राह्मण· च क्षत्रिय. च वैश्यः च
४ हेमन्त. च वसन्त. च
६ प्रावृट् च शरद् च

धर्मार्थकाममोक्षाणां यस्यैकोपि न विद्यते ।
अजागलस्तनस्येव तस्य जन्म निरर्थकम् ॥

रोगशोकपरीताप — बन्धनव्यसनानि च ।
आत्मापराधवृक्षाणां फलान्येतानि देहिनाम् ॥

व्रजन्ति न निवर्तन्ते स्रोतांसि सरितां यथा ।
आयुरादाय मर्त्यानां तथा रात्र्यहनी अपि ॥

जन्ममृत्युजराव्याधि—वेदनाभिरुपद्रुतम् ।
ससारमिममत्यन्तमसारं त्यजतः सुखम् ॥

अधमा वित्तमिच्छन्ति धनमानौ च मध्यमा ।
उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महतां धनम् ॥

चत्वारो वित्तदायादा. धर्माग्निनृपतस्करा ।
ज्येष्ठपुत्रावमानेन त्रय. कुप्यन्ति सोदरा ॥

वैद्यो गुरुश्च मन्त्री च यस्य राज्ञः प्रियवदा ।
शरीरधर्मकोशेभ्य क्षिप्र स परिहीयते ॥

...കണ്ടു കാളിവിളക്കും ... [illegible]
... പുറക്കത്തിറ്റും കളിയിലും ഇവരെ ... [illegible]
...ിട്ടില്ല. ... രണ്ടു കാരണവന്മാരും ... [illegible]
... കാലം ... കഴിഞ്ഞു ? ... [illegible]
...ിട്ടില്ല കടമ്പാരവും കാട്ടുവള്ളിവട്ടവും ... [illegible]
...ിടത്തോളം കാലം കാളിവിളക്കിന്റെ ... [illegible]
... രാധയും ... കളിച്ചുപോകുവാൻ പ്രയാസമുണ്ട് ... [illegible]
...വരെക്കും ... കാളിവിളി പാടുന്നു. ... [illegible]
... തങ്ങളുടെ സഹജമായ ... [illegible]
... കൂടി ... കൊണ്ടുവരുന്ന ... [illegible]
... രാധയെയും കൃഷ്ണനെയും ... [illegible]
... [illegible]
... ഇല്ല

द्वितीयः पाठः ।

तत्पुरुष — प्रायेण उत्तरपदार्थप्रधान । ... [illegible]
... विभक्तितत्पुरुष , कर्मधारयतत्पुरुष , द्विगुतत्पुरुष , ...ൽ ... പെട്ടിരിക്കുന്നു.

विभक्तितत्पुरुष — ഇതിലെ പൂർവ്വപദം ദ്വിതീയ ... [illegible] ...തിയിലായിരിക്കും.

ग्रामं गत = ग्रामगत । कृष्णं श्रित = कृष्ण...
मासेन पूर्व = मासपूर्व । नखैः भिन्न = नख...
यूपाय दारु = यूपदारु । भूतेभ्यः बलि = ...

[illegible] ആയി ൭൦ വിഭക്തിവചനങ്ങളിലു [illegible] ക്കാവുന്നതാകുന്നു [illegible] ലോകന്നു

1 विशेषणपूर्वपद — नील च तत् उत्पल च = नीलो[illegible]

२ विशेषणोभयपद — उष्ण च असौ उत्थित च = उष्णो[illegible]

३ विशेष्यपूर्वपद — युवति च असौ इभी च = इभयु[illegible]

४ उपमानपूर्वपद — मेघ इव श्याम = मेघश्याम ।

५ उपमानोत्तरपद — पुरुष व्याघ्र इव = पुरुषव्याघ्र ।

६ सम्भावनापूर्वपद — विन्ध्य इति पर्वत = विन्ध्यपर्वत ।

७ अवधारणापूर्वपद — विद्या एव धनम् = विद्याधनम् ।

८ लुप्तमध्यमपद — शाकप्रिय पार्थिव = शाकपार्थिव ।

(1) द्विगु — സംഖ്യാപൂർവ്വ തൽപുരുഷനാമം [illegible] ഏകവത്ഭാവി എന്നും अनेकवत्भावि എന്നും [illegible] വിധമാകുന്നു.

एकवत्भावी — त्रयाणां लोकानां समाहार = त्रिलोकी ।

अनेकवत्भावी — तिस्रः रेखाः = त्रिरेखा ।

) [illegible] തൽപുരുഷ സമാസത്തിൽ അന്ത്യ [illegible] വരിച്ചു മൂന്നു വിഭാഗങ്ങളിൽ പെട്ടതും ആയ [illegible] വരികുന്നു.

उपपदसमास. कुम्भं करोति इति = कुम्भकार ।

नञ् तत्पुरुष = न धर्म = अधर्म । न अश्व = अनश्व ।

[illegible]

प्रादिसमास = प्रकृष्ट वात = प्रवात ।

मयूरव्यंसकादिः— अन्य राज = राजान्तर ।

एकदेशिसमास.—पूर्व काय = पूर्वकाय ।

e (a) സമാസത്തിൽ [illegible] राजन्, सखि [illegible] राज, सख, अह [illegible]

गोश्रीराज कृष्णसखः [illegible]

। पूर्व अपर [illegible]

[illegible] रात्र [illegible]

) [illegible] സ്ത്രീലിംഗവും [illegible]

त्रिलोकी [illegible].

EXERCISE.

[illegible]

[illegible]श्वर	२	प्रसूनराजि	३	भोजराज
[illegible]त्रोल्कटा	५	दैत्यकुलप्र[illegible]	६	नखाग्रला[illegible]
[illegible]नानन्द[illegible]	८	वायुस[illegible]	९	पतनभीति
[illegible]कात	[illegible]१	कणपथम्	१२	गोकुलवासि
[illegible]न्तरम्	१४	अमानुष	१५	पयोध[illegible]
[illegible]	१७	नक्ताम्रुतम्	१८	पावकदारु[illegible]

थ मृ ।　　विहगानां राजा ।　　तापेन खिन्न

श । भयम् ।　　पत्रं एव आतपत्रम् ।　　ममन्ता ोपा

र्ि गुण ।　　निशायां चरति इति　　पल्लवं इव पा

च ित अनप्तं च ।　मन हरति इति ।　　२ न्यत सुम

न मत्य ।

ातस्य वारि पित्तघ्न तस्य वारि कफापहम् ।

तातस्य विडौषघ्न पुनस्तस्य विषोपमम् ॥

र्खोऽपि शोभते तावत् सभायां वस्त्रवेष्टित ।

ावच्च शोभते मू ी यावत् किञ्चिन्न भाषते ॥

ाव्रणे विहिता काचित् क्रिया फलवती भवेत् ।

व्यापारशतेनापि शुकवत् पाठ्यते बक ॥

ा वृर्णी त्वसन्तुष्ट क्रोधनो नित्यशङ्कित ।

ाग्योपजीवी च षडेते दुःखभागिन ॥

सारविषवृक्षस्य द्वे एव रसवत्फले ।

व्यामृतरसास्वादः संगम सुजनै. सह ॥

ाजसौख्य निरुन्धानो यो धनार्जनमिच्छति ।

ार्थभारवाही च क्लेशस्यैव हि भाजनम् ॥

न प्रियवाक्सहित ज्ञानमगर्वं क्षमान्वितं शौर्यम् ।

त त्यागनियुक्तम् दुर्लभमेतच्चतुष्टयं लोके ।

नाहूतो विशेद्यस्तु अपृष्टो बहु भाषते ।

त्मान मन्यते प्रीतं भूपालस्य स दुर्मति ।

णापि हरेणापि ब्रह्मणापि सुरैरपि ।

ाट लिखिता रेखा परिमार्ष्टुं न शक्यते ॥

ാക്കുംതന്നെ ഇല്ലായിരുന്നു. എന്നിട്ടും ഗുരുനാഥ
ാളുമധികം പ്രഭാകരനെ ശിക്ഷിച്ചിരുന്നു. തല്ലു
യ തുട, കണ്ണുനീരുകൊണ്ടു നനഞ്ഞ മുഖം—ഇ
എല്ലാവരും പഠിക്കുന്ന സമയത്തു പ്രഭാകരനെ
കാപംകൊണ്ടു ജ്വലിക്കുന്ന ഗുരുവിന്റെ മുഖം
കണ്ടു പലപ്പോഴും പ്രഭാകരൻ ഞെട്ടിയുണരാറു ന
'. ാളുകൾ കുറെ കഴിഞ്ഞു. പ്രഭാകരൻ ക്രൂര
ചെയ്തു. 'ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥ ഞാനിന്നു തീക്കു
വെളിഞ്ഞു് നീലനിറത്തിലുള്ള ആകാശം, മുല്ലപ്പൂ
ത്തുനിലാവു—ഗുരുനാഥൻ പത്നിയോടുകൂടി കി
പ്രവേശിച്ചു. ഒരു വലിയ കല്ലോടുകൂടി ഗുരുവിന്റെ
റരെ മുകളിലായി ആരും കാണാതെ പ്രഭാകരൻ
ണ്ടായിരുന്നു. ഗുരു പറഞ്ഞു—'ഹാ' എന്തൊരു ഭ
ചന്ദ്രന്? എന്നാലും എന്റെ പ്രഭാകരന്റെ
നായാണു് അധികം ഭംഗി ' ഇതു കേട്ടപ്പോൾ
ല്ലുപോലെയായി. അയാൾക്കു കാറ്റും മനസ്സിലാ
നെ ഇറങ്ങിവന്നു തന്റെ എല്ലാ കുറ്റങ്ങളും ക
കരഞ്ഞപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു പ്രഭാകരൻ ഗുരുവിനെ
മസ്കരിച്ചു. പശ്ചാത്താപമാകുന്ന ഉമിത്തീയിൽ
ുവിൽ ആ ഗുരുകേതൻ ജീവനെ ത്യജിക്കുകയും
ന്റെ മേന്മയെ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഗുരു അവന്റെ ഗു
റിഞ്ഞു് ഉള്ളിൽ ആനന്ദിക്കുകയല്ലാതെ അതിനെ
കാശിപ്പിക്കാറില്ല.

IV बहुव्रीहि — प्रायेण अन्यपदार्थप्रधानः ।

അന്യപദാർത്ഥത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണം ഏ...
...ചേർന്നു സമാസിക്കുന്നതിന് ബഹുവ്രീഹി എന്നു...
വിശേഷ്യത്തിൻെറ ലിംഗത്തിലും ...യിരിക്കും
...തരത്തിലാകുന്നു.

...मानाधिकरणबहुव्रीहिः—

प्राप्ता विद्या यं सः = प्राप्तविद्य (माणवकः)

हतः शत्रुः येन स = हतशत्रुः (रामः)

दत्तं अर्घ्यं यस्मै सः = दत्तार्घ्यः (अतिथि)

निष्क्रान्तः जनः यस्मात् स = निष्क्रान्तजन (ग्राम)

पीतं अम्बरं यस्य स = पीताम्बरः (कृष्ण)

वीराः पुरुषाः यस्मिन् स = वीरपुरुष (ग्राम)

...വയിലെ വിഗ്രഹവാക്യങ്ങളിൽ കാണുന്ന യച്ഛബ്ദ...
...വിഭക്തിയനുസരിച്ചു ദ്വിതീയാർത്ഥ ബഹുവ്രീഹി, തൃതീ...
...ബഹുവ്രീഹി എന്ന ക്രമത്തിലും പേർ പറഞ്ഞു വരാറുണ്ട്

व्यधिकरणबहुव्रीहि —

१ शूलं पाणौ यस्य सः = शूलपाणिः (शिव

२ उष्ट्रस्य मुखं इव मुखं यस्य सः = उष्ट्रमुख ।

सङ्ख्योत्तरपदः—

दशानां समीपे उपदशाः (पुरुषाः)

IV संख्योभयपदः—

द्वौ वा त्रयो वा द्वित्राः (बालकाः) त्रिचतुराः, पञ्चपाः ।

V सहपूर्वपदः—

शिष्येण सह वर्तते इति—सशिष्यः सहशिष्यः वा (गुरुः

VI दिगन्तराललक्षण —

दक्षिणस्याः पूर्वस्याः च दिशोः अन्तरालं—दक्षिणपूर्वा । उत्त

VII व्यतीहारलक्षणः—

केशेषु केशेषु गृहीत्वा इदं युद्धं प्रवृत्तं इति—केशाकेशि (

दण्डादण्डि, मुसलामुसलि इत्

VIII नञ् बहुव्रीहिः—

न विद्यते पुत्रः यस्य सः—अपुत्रः (रामः)

IX प्रादि बहुव्रीहिः—

निर्गता दया यस्मात् सः—निर्दयः (कंसः)

Note—(a) ഇവയെ ക്രിയാവിശേഷണമായി പ്രയോ
ഗിച്ചാൽ निर्गता दया यस्मिन् कर्मणि तत्तथा എന്നീ വിധത്തിൽ
ം വിഗ്രഹവാക്യം

(b) ബഹുവ്രീഹിയിൽ അന്ത്യമായ जाया എന്നതു
ജാനി എന്നായും धनुस् എന്നതു धन्वन् എന്നായും अक्षि എന്നതു अक्ष
എന്നും മാറുന്നു —पार्वतीजानिः, कुसुमधन्वा, कमलाक्षः.

(c) ഉപമാനവാചകങ്ങളോ, पूति, सु, सुरभि എ
ന്നിവ പൂർവ്വപദമായാൽ गन्ध എന്നതു गन्धि എന്നാവും. कुसु
ഇത്യാദി

(d) ഋകാരാന്തമോ സ്ത്രീലിംഗമായ ഈകാരാന്ത
മോ ഉത്തരപദമായിട്ടുള്ള ബഹുവ്രീഹിസമാസത്ത
ിന്നു കം ചേർക്കാം. नदीमातृकोदेशः । बहुकुमारीकं नग

(e) क എന്നതു സമാസാന്തമായി മറ്റു ബഹുവ്രീഹിയിൽ
ും വികല്പമായി ചേർക്കപ്പെടുന്നു. महायशाः, महायशस्कः. ഇ

I अव्ययपूर्वपदः—१ नगरस्य समीपे=उपनगरम् ।

२ समुद्रं अभिव्याप्य=आसमुद्रम् ।

३ शक्तिमनतिक्रम्य=यथाशक्ति ।

४ विष्णोः पश्चात्=अनुविष्णु ।

II **नामपूर्वपदः**— शाकस्य लेशः=शाकप्रति । सूपप्रति ।

(पूर्वं भूतः=भूतपूर्वं ഇത്യാദിയെ സുപ്സുമാസമെന്നു വ്യവഹരിക്കുന്നു. സമാസത്തിൽ പൂൎവ്വപദത്തിന്റെ വിഭക്തി ലോപിക്കുന്നതിനെ ലുൿസമാസമെന്നും ലോപിക്കാത്തവയെ 'അലുൿസമാസമെന്നും പറയുന്നു. ഇതേവരെ സമാസങ്ങൾക്കു കാണിച്ച ഉദാഹരണങ്ങളിലെല്ലാം പൂൎവ്വപദത്തിന്റെ വിഭക്തി ലോപിച്ചതുകൊണ്ടു് അവയെ ലുൿസമാസമായും युधिष्ठिरः മുതലായവ അലുൿസമാസമായും ഗണിക്കേണ്ടതാണു്)

VI. एकशेषवृत्तिः ।

സമാനരൂപങ്ങളും ചകാരംകൊണ്ടു കൂട്ടിച്ചേൎക്കപ്പെട്ടവയുമായ അനേകം പദങ്ങളിൽ ഒരു പദംമാത്രം ശേഷിച്ചു ബാക്കി ലോപിച്ചുപോകുന്നതിനെ **एकशेषः** എന്നു പറയുന്നു. ലോപിക്കാതിരുന്നാൽ വരേണ്ടതായ വചനം, ശേഷിച്ചതിനു ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാകുന്നു.

१ **सरूपैकशेषः**—बालः च बालः च=बालौ ।

बालः च बालः च बालः च= बालाः ।

२ **विरूपैकशेषः** = माता च पिता च= पितरौ ।

पुत्रश्च दुहिता च = पुत्रौ ।

भ्राता च स्वसा च = भ्रातरौ ।

हंसी च हंसः च =हंसौ ।

൧൦ വാക്യം കാണിച്ചു സമാസിച്ചു് എഴുതുക —

१	कृपाणपाणि.	२	सन्नताङ्गी	३	सरोजलोचनः
४	अस्तनिद्र	५	काञ्चनाभा	६	दर्शितदिव्यरू
७	विनिद्र	८	नीतरात्रिशेष	९	निरुद्यम
०	सलज्ज.	११	सादरम्	१२	नवनीतगन्धि
३	असंख्य	१४	बद्धाञ्जलि	१५	अलब्धकामा
६	आद्वारम्	१७	प्रतिद्वारम्	१८	प्रतिगृहम्
९	यावज्जीवम्	२०	धीरध्वनि.	२१	नन्दादय.

൮ മാസിക്കുക —

कुल मानसं येषां ते — २ इन्द्र आदि. येषां ते ।

न्य गन्ध.इव गन्धः यस्य स — ४ चकोरस्य लोचने इव लोचने यस्य

। उदरे यस्य स । — ६ सीतया सह वर्तते इति ।

७ वीतं भय यस्मिन् कर्मणि तत्तथा ।

अय निज परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुडुबकम् ॥
रूपयौवनसम्पन्ना विशालकुलसभवा ॥
विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुका ॥
अचतुर्वदनो ब्रह्मा द्विबाहुरपरो हरिः ।
अफाललोचन शंभु भगवान् बादरायणः ॥
माता मित्र पिता चेति स्वभावात्त्रितय हितम् ।
कार्यकारणतश्चान्ये भवन्ति हितबुद्धय ॥
नारिकेलसमाकारा दृश्यन्ते हि सुहृज्जना ।
अन्ये बदरिकाकारा बहिरेव मनोहरा ॥

THE KUPPUSWAMI SASTRI

भुत्व धनमूलं हि राज्ञामप्युपजायते ॥
सेवितेश्वरद्वारं अदृष्टविरहव्यथम् ॥
नुक्तक्लीबवचनं धन्यं कस्यापि जीवनम् ॥
रुत्साहं निरानन्दं निर्वीर्यमरिनन्दनम् ।
स्म सीमन्तिनी काचित् जनयेत् पुत्रमीदृशम् ॥
भिषेको न संस्कारः सिंहस्य क्रियते मृगैः ।
क्रमार्जितराज्यस्य स्वयमेव मृगेन्द्रता ॥
ण वापि परित्यज्य मानमेवाभिरक्षतु ।
नेत्यो भवति प्राणो मानस्त्वाचन्द्रतारकम् ॥
यहं प्रत्यवेक्षेत नरश्चरितमात्मन ।
नु मे पशुभिस्तुल्य किं नु सत्पुरुषैरिति ।

उदीरितोर्थः पशुनापि गृह्यते
हयाश्च नागाश्च वहन्ति देशिता ।
अनुक्तमप्यूहति पण्डितो जन
परेङ्गितज्ञानफला हि बुद्धय ॥

ലുള്ള മരങ്ങൾ നിറഞ്ഞതും തെളിനീരൊഴു
ള്ളതും താമസത്തിനു പറ്റിയതും ആയ ഒരു
ണ്ട് തപസ്സുചെയ്യുവാൻ പോയ അർജ്ജുനൻ
ളു്. ഘോരമായ തപസ്സിൽ മുഴുകിയ അർജ്ജു
തന്നെ അനേകം മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. ഒരു ദിവ
വേഷത്തിൽ ശിവൻ കാട്ടാളത്തിയുടെ ...
രം അർജ്ജുനനെ പരീക്ഷിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടു.

(എ)ത്തിയ ശിവന്റെ ബാണത്തിന്നും അതു വിഷയ
ാഗങ്ങളിൽനിന്നും അസ്ത്രമെററു പന്നി ചത്തുപെ
. അതോടുകൂടി അവർ ഇരുവരും തമ്മിൽ ഉണ്ടാ
യുദ്ധത്തിൽ കലാശിച്ചു
ഭർത്താവിന്ന് അപായം വരുന്നാക്കമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു
ർജ്ജുനന്റെ അസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം പൂക്കളാവട്ടെ എന്നു
പുഷ്പങ്ങളും കാട്ടാളനെ മൂടിയപ്പോൾ, അതും ഇ
ന്നു പാർവ്വതി പറഞ്ഞു അപ്പോൾ കയ്യിൽ വില്ലു
നൻ പ്രഹരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. വില്ലും പോയി.
ുഹസ്തി ദണ്ഡാദണ്ഡി കേശാകേശി യുദ്ധങ്ങളിൽ
താററു അപ്പോൾ അർജ്ജുനൻ ഇടികൊണ്ടു തളർ
ൂട്ടുകൂടിയവനായി മണ്ണിൽകിടന്നു പരമേശ്വര
ണം പ്രാപിച്ചു ശിവൻ കാട്ടാളവേഷം മാററി
ിൽ അർജ്ജുനന്നു പ്രത്യക്ഷമായി, പാശുപാതം എ
ം കെട്ടു അദ്ദേഹത്തെ മടക്കി അയച്ചു.

(चतुर्थः पाठः ।)

രണ്ടാം വകുപ്പിലെ ധാതുക്കളുടെ ലട്, ലൊട്,
എന്നീ ലകാരങ്ങളിലെ പ്രത്യയങ്ങൾ

परस्मैपदप्रत्यया ।

ട്ടിലും ലൊട്ടിലും ലങ്ങിലും പ്രത്യയങ്ങൾ ഒന്നാംവ
ന്ന എന്നാൽ ലൊട്ടിൽ മദ്ധ്യമപുരുഷൈകവച
എന്നതാകുന്നു

लिङ् —	प्र पु—यात्	यातान्	युः
	म पु—या	यातम्	यात

ആത്മനേപദത്തിൽ ലിങ് പ്രത്യയങ്ങൾ മാത്രം ഒന്ന
പ്പതുപോലെ ശേഷം ലട്, ലോട, ലങ് എന്നി
ലെ പ്രത്യയങ്ങൾ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

लट्	लोट्	लङ्
-ते आते अते	ताम् आताम् अताम्	त आताम् अ
-से आथे ध्वे	स्व आथाम् ध्वम्	था आथाम्
-ए वहे महे	ऐ आवहै आमहै	इ वहि महि

पञ्चमगण. स्वादि., अष्टमगण तनादि च

1. (a) ലട്, ലോട്, ലങ്, ലിങ് പ്രത്യയ
ധാതുകങ്ങളെന്നും ലിട് ആശീർലിങ് ലുങ് എന്നീ
പ്രത്യയങ്ങളെ ആർദ്ധധാതുകങ്ങളെന്നും ലുട്, ലൃട്, ലൃ
യ ആർദ്ധധാതുക വിഷയങ്ങളെന്നും പറയാം.
ിലും ആർദ്ധധാതുകവിഷയത്തിലും ഗണചി

(b) ഒന്നാംവകുപ്പിലെ ധാതുക്കളിൽ ചേരുന്ന പര
ത്യയങ്ങളിൽ ലട് ലങ് ഇവയിലെ ഏകവചന
ൽ ഉത്തമപുരുഷപ്രത്യയങ്ങളും പ്രഥമപുരുഷൈകവ
വും സബലങ്ങളാകുന്നു ശേഷം പ്രത്യയങ്ങൾ
മാകുന്നു

(c) ആത്മനേപദത്തിൽ ലോട് ഉത്തമപുരുഷപ്ര
ത്രം സബലങ്ങളും ശേഷം അബലങ്ങളുമാകുന്നു.

(d) അന്ത്യസ്വരത്തിനും ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വത്തിനും
ഷം പരമാകുമ്പോൾ ഗുണം വരും.

(a) പഞ്ചമഗണത്തിലെ ഗണചിഹ്നം നു എന്നു
ത്തിലേത് ഉ എന്നുമാകുന്നു

മായും ലോപിക്കും   चिन्व., चिनुव । चिनु *

3 ഇകാരം മുതലുള്ള സ്വരങ്ങളോ, കവർഗ്ഗമോ
ും അപദാന്തവും ആദേശമോ പ്രത്യയാവയവമോ
യ സകാരത്തിന്നു ഷകാരം ആദേശമായി വരും.
ेनुषे ।

1. അജാദിയായ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ
ത്തിലെ ഹലന്തധാതുവി[illegible]
उ ഉവ്വ് ആയി മാറുന്നതാണ് अश्नुवाते । अश्नुवीत
ലങ്ങിൽ ധാതുവിന്നുമ്പിൽ, ധാതു ഹലാദി
अ വന്നു ചേരുന്നു ധാതു അജാദിയായാൽ आ
ചേർക്കുന്നു [illegible] आ വന്നതു വൃദ്ധി
പ്രാപിക്കും. अचिनोत् । आश्नुत ।

അംഗ[illegible]ത്തിൽ ഉള്ള ധാതുക്കൾക്കും (അ
ഭാഗംകൂടാതെ, 4 (b) നിയമം വരുന്നതാണ്.

तनु । तन् + उ + ति । 1 (d) तन् + ओ + ति = तनोति ।
।

• कृ करणे (अ ग उ,) ഈ ധാതു സബലപ്രത്യയങ്ങ
മ്പോൾ कर् ഉം അബലപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകു
രം ആയി മാറുന്നു. വകാരമകാരാദികളായ പ്രത്യ
ങ് പ്രത്യയങ്ങളോ പരമാകുമ്പോൾ कृ ധാതുവിനെ
ന്നമായ उ നിത്യമായി ലോപിക്കും. कुर्मः । कुर्यात् ।

पर ।			आत्म ।		
करोति	कुरुत	कुर्वन्ति	कुरुते	कुर्वाते	
करोतु	कुरुताम्	कुर्वन्तु	कुरुताम्	कुर्वाताम्	कु
अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्	अकुरुत	अकुर्वाताम्	अ
कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः	कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कु

	पर.			आत्म	
सुनोति	सुनुत	सुन्वन्ति	सुनुते	सुन्वाते	
सुनोषि	सुनुथ	सुनुथ	सुनुषे	सुन्वाथे	
सुनोमि	सुन्व सुनुव	सुन्म सुनुमः	सुन्वे	सुन्वहे सुनुवहे	स स

सुनोतु	सुनुताम्	सुन्वन्तु	सुनुताम्	सुन्वाताम्	
सुनु	सुनुतम्	सुनुत	सुनुष्व	सुन्वाथाम्	
सुनवानि	सुनवाव	सुनवाम	सुनवै	सुनवावहै	

असुनोत्	असुनुताम्	असुन्वन्	असुनुत	असुन्वाताम्	
असुनो	असुनुतम्	असुनुत	असुनुथाः	असुन्वाथाम्	अ
असुनवम्	असुन्व असुनुव	असुन्म असुनुम	असुन्वि	असुन्वहि असुनुवहि	असु असु

सुनुयात्	सुनुयाताम्	सुनुयुः	सुन्वीत	सुन्वीयाताम्	सुन
सुनुयाः	सुनुयातम्	सुनुयात	सुन्वीथाः	सुन्वीयाथाम्	सुन

ासौ (आ) ...ിക്കുക,

ാടവിക്കുക

।) ലഭിക്കുക

ने (उ) ശേഖരിക്കുക

ापे (प) വേദനിപ്പിക്കുക

ष्पने (उ) ഇളക്കുക

ात्म्ये (प) ഉന്നിക്കുക

वृ वरणे (उ) മറയ്ക്കുക, മൂട...

आ+वृ ഉറക്കുക वि...

വിചാരിക്കുക, सम्+वृ ...

शक् शक्तौ (प) ശക്ത...

* श्रु (शृ) श्रवणे (प) കേ...

स्तृ आच्छादने (उ) ആച്ഛാദിക്കുക

हि गतौ (प) പോകുക प्र+...ക്കുക

अष्टमगणधातवः ।

(उ) ചെയ്യുക

ारे करणे च (उ) ...ക, പറയുക

...കാണിക്കുക —

मन् अवबोधने (आ) വിചാരി...

वन् याचने (आ) യാചിക്കുക

क्षण्, क्षिण् हिंसायां (प) ഹിംസ...

कुर्वत । प्राहिणोत् । अकुर्वि । वृण्वते । शृण्म । ...

। शक्नुम । अशक्नुवन् । मन्वते । आश्नुवत ।

...ൾ കാണിച്ചിരിക്കുന്ന പുരുഷവചനങ്ങൾ എഴുതുക —

— लट्— प्र पु ब । उ पु. द्वि । प्र पु. ए ।

लङ्— म. पु ए । उ पु ब । प्र पु. ब ।

लोट्— उ पु ब. । म पु ए । प्र पु. ए. ।

...—लोट्— प्र पु ब. । म पु ए । उ पु. ए. ।

लिट्— प्र पु ब । म. पु. ए । उ पु. द्वि. ।

— लुट्— म पु. ए । उ पु ए । प्र पु. द्वि., ब.

लिङ्— प्र पु ए । म पु ए., द्वि ।

लोट— म पु ए., ब। उ. पु- ए, द्वि ।

मन्— लट्— प्र पु ब.। म पु ए, द्वि । उ. पु. ए

लोट्— म पु ए,, द्वि. उ पु. द्वि, ब ।

क्षिण्—लट्— प्र पु. ए, ब । उ. पु. द्वि, ब, ।

लिङ— उ पु ए., ब । म पु. ब. । प्र. पु. ब.

दुरापमपि लोकेऽस्मिन् यद्यद्वस्त्वभिवाञ्छति ।
तत्तदाप्नोति मेधावी तस्मात् कार्यं समुद्यम ॥

न दुनोति दयालुत्वात् वचसा कञ्चिदप्ययमौ ।
दुरुक्तैरपि दीनानां मनस्तस्य न दूयते ॥

सज्जना एव साधूनां प्रथयन्ति गुणोत्करम् ।
पुष्पाणां सौरभं प्राय. तनुते दिक्षु मारुत ॥

श्व कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्णिकम् ।
नहि प्रतीक्षते मृत्यु कृतमस्य न वा कृतम् ॥

स्वच्छन्दवनजातेन शाकेनापि प्रपूर्यते ।
अस्य दग्धोदरस्यार्थे कः कुर्यात् पातकं महत् ॥

सुहृदां हितकामाना य: शृणोति न भाषितम् ।
विपत्सन्निहिता तस्य स नर. शत्रुनन्दन ॥

त्रिभिर्वर्षैस्त्रिभिर्मासै. त्रिभि पक्षैस्त्रिभिर्दिनै ।
अत्युत्कटै पुण्यपापै इहैव फलमश्नुते ।

अप्राप्तकालवचन बृहस्पतिरपि ब्रुवन् ।
प्राप्नुयात् बुद्ध्यवज्ञानं, अपमान च शाश्वतम् ॥

यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किम् ।
लोचनाभ्यां विहीनस्य दर्पण किं करिष्यति ॥

അവതരിച്ചു മഹാരാജാവ് പുത്രനു സിദ്ധാർത്ഥ
ിട്ടു. (नाम कृ) മഹാകേമനായ ഒരു ചക്രവർത്തി
വശ്യമുള്ള വിദ്യയാണു മകനെ അഭ്യസിപ്പിക്ക
ിച്ചയാക്കിയതു (निस+चि). സിദ്ധാർത്ഥൻ ക്രമേ
ിക്കേണ്ടതായിരിക്കേണ്ട സകല യോഗ്യതകളും
യൌവനാരംഭത്തോടുകൂടി യശോധര എന്ന ക
ിവാഹം ചെയ്തു ലോകത്തിൽ ജനങ്ങളുടെ ക
മെന്നു കണ്ടറിഞ്ഞ അദ്ദേഹം സംസാരം തുച്ഛമ
ിച്ചു. (मन्) സംസാരത്തിലെ ഓരോ ഭാഗങ്ങളു
ൻറ ഹൃദയത്തെ വല്ലാതെ ഇളക്കിയിരുന്നു. (धृ
ംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞതാണെന്ന് അദ്ദേഹം വിച
ു വിചാരങ്ങൾ അവൻറെ മനസ്സിനെ വേദന
്യാനത്തിൽ പതിയൊന്നിച്ചു പുഷ്പങ്ങൾ
ു) കൂട്ടത്തിലും പാട്ടിലും കളിച്ചും നാൾ കഴി
ന്ന് രാജധാനിയിൽ ഇരിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞില്ല
ി ആ വിരക്തൻ രാജധാനി വിട്ടു, അടച്ചിരുന്ന
ാട്ടുവാതിൽ തുറന്നു. (अप+ आ+ वृ) ആ വഴിക്ക
ചായ ഈ വർത്തമാനം രാജാവു കേട്ടു (श्रु)
ും തിരക്കി (वि+चि) ഭൃത്യന്മാരെ പല ദിക്കി
ച്ചു (प्र+हि) അവർ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടെത്തി
ി പറവാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല (धृष्) എങ്കില
അവരോടു തൻറെ വിചാരങ്ങളെ വിവരിച്ചു. (वि
ാനി വിരിച്ചു (आ+स्तृ) രാജധാനിക്കും കാട്ടിനും
ആ ശ്രമത്തെ സംബന്ധിച്ചതാണെന്നാണു? അഥ
ത്തിനു് അദ്ദേഹമൊക്കെ സഹിച്ചു. ആ ജീവ

൧൦ [illegible]

[illegible]ന അവളും ഭർത്താവിന്റെ അനുമതിയോടുകൂ ൾ ചേർന്നു. അമാനുഷമായ പ്രവൃത്തിയാണല്ലോ കീർത്തി പരത്തുന്നതു (त्रि+तनु).

सप्तमगण इत्यादि ।

a) സപ്തമഗണത്തിലെ ഗണചിഹ്നമായ न ന്റെ ആദ്യമായ അച്ചിന്നശേഷവും ഹല്ലിന [illegible] ചകുന്നു. അവ പ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോ [illegible] ായിമാറുന്നു

ധാതുവിലുള്ള അനുനാസികം സാർവധാതുക[illegible] മ്പോൾ ലോപിക്കും.

ഹലാദിയായ സ്വരപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോ ന്നു ഗണചിഹ്നം ने എന്നാകുന്നു

a) [illegible] ആദ്യമായിട്ടുള്ള तृ, ऋ എന്നവ [illegible] പരമാകുമ്പോൾ ष्ट्र എന്നായി മാറുന്നു

। അനുനാസികമൊഴിച്ചുള്ള വ്യഞ്ജനങ്ങൾ [illegible] ങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ വർഗ്ഗത്തിയമായും ഷ [illegible] മാറുന്നു

അനുനാസികേതരവ്യഞ്ജനങ്ങൾ, [illegible] ങ്ങളോ ശ്, ഷ്, സ് [illegible] നിവയോ പരമാ[illegible]

[illegible]

ഷകാരം ടകാരവും ഢകാരവുമായി മാറും

रुध् + ति — रुणध् + ति 8 (a). रुणध + धि 9 (a)

रुणद् + धि 9 (b) रुणद्धि 9 (c).

0 a ഝല്ലൽനിന്നു പരമായ ഖഞ്ജ പ്രഥമ
ങ്ങളുടെ ദ്വിവചന പ്രത്യയത്തിനു ദ്വിതീയ ഹ്

ലങ് മദ്ധ്യമപുരുഷൈകവചനത്തിൽ പാരു
ായ ദ് വികല്പേന വിസർഗ്ഗമാവും

— अ + रुणध् + त — अरुणध् 10 (a) अरुणत् अरुणद्,
— अ + रुणध् + स — अरुणध् 10 (a) अरुणत्, अरुणः 9 (
अरुण 10 (b)

l, അനുനാസികങ്ങളും അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ഒഴി
അവസാനിക്കുന്ന ധാതുക്കളുടെ പാരുക്കളു
മദ്ധ്യമപുരുഷൈകവചനപ്രത്യയം ധി ആകുന്നു

a ഝ് ഞ് ധാതുവിനു ശേഷം പരമാകുമ്പോൾ
അനുനാസികങ്ങളും അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ഒഴികെയുള്ള
രമാകുമ്പോൾ ഗ് എന്നായും മാറും

പദാന്തത്തിലും ഈ മാറ്റം സംഭവിക്കുന്നതാണ്

ञ्—अनज् + ति 8 (b) अनक्ति 12 (a).

a ധാതുവിന്റെ അന്ത്യമായ ഹകാരം, അനു
ന്തഃസ്ഥവും ഒഴികെയുള്ള ഹല്ലുകൾ പിറകേ വരുകയോ

—तृणेह् + ति 8(c) तृणढ् + ति 13 (a) तृणेढ् + ति
ढि (ढलोप) तृणेढि 13 (b)

14 അപദാന്തങ്ങളായ നകാരമകാരങ്ങൾ ന
നാസികാക്ഷരം അന്തസ്ഥങ്ങളൊഴിച്ചുള്ള വ്യഞ്ജ
നത്തിന്റെ വൎഗ്ഗത്തിലെ അനുനാസികമാകും, ഊ
ഷ്മാക്കളാകിൽ അനുസ്വാരമായും മാറുന്നു

तृह् + अन्ति—तृहन्ति 14

5. ധാതുവിന്റെ അന്ത്യമായ ഹകാരം ത പ്രത്യ
യം പരമായാൽ നിത്യമായി ത ദ എന്നു മാറും സ പ്രത്യയം
ത എന്നോ ദ എന്നോ വിസൎഗ്ഗമോ ആയിമാറും
ധകാരാദിപ്രത്യയം പരമായാൽ ഹ ലോപിക്കും f

रुध आवरणे (उ)।

पर.			आत्म.	
रुणद्धि	रुन्द्धः	रुन्धन्ति	रुन्द्धे	रुन्धाते
रुणत्सि	रुन्द्धः	रुन्द्ध	रुन्त्से	रुन्धाथे
रुणध्मि	रुन्ध्वः	रुन्ध्मः	रुन्धे	रुन्ध्वहे
रुणद्धु	रुन्द्धाम	रुन्धन्तु	रुन्द्धाम	रुन्धाताम

अरुणत्-द् अरुन्द्धम् अरुन्द्ध अरुन्द्धा: अरुन्द्धाथाम्

अरुणध्म अरुन्ध्व अरुन्ध्म अरुन्धि अरुन्ध्वहि अ

रुध्यात् रुन्ध्यास्ताम् रुन्ध्यासु: रुन्धीत रुन्धीयाताम् रु

रुध्या: रुन्ध्यास्तम् रुन्ध्यास्त रुन्धीथा: रुन्धीयाथाम् रु

रुध्यासम् रुन्ध्यास्व रुन्ध्यास्म रुन्धीय रुन्धीवहि रु

सप्तमगणधातव

...त्तिसर्पणकान्तिगतिषु ..., भिद् विदारणे (उ) വിദിയ്ക്ക

... ... भुज पालनाभ्यवहारयो: (प) രക്ഷിക്ക, ഭക്ഷിക്ക (आ) ... ജിക്കുക.

...गे (उ) ... युज् योगे (उ) യോജിക്കുക

...करणे (उ) ... रुध् आवरणे (उ) തടയുക.

...याम् (प) ഹിംസിക്കുക विज् भयचलनयो: (प) പേടിക്കുക, വിറയ്ക്കുക.

...र्णने (प) ... विद् विचारणे (आ) വിചാരി...

(प) with सम् ... शिष् विशेषणे (प) വി...

...പ്പുക ...ിക്കുക.

...

पिनट्   २   अभिन्दत   ३   [illegible]मि   ४

[illegible]न्ति   ६   [illegible]   ७   [illegible] जीथा   ८

[illegible]जि   ९   [illegible]   ११   उ[illegible]नकिव   १२

[illegible]   तगोहि   १४   अ[illegible]

[illegible]

— स पु प, व । उ पु. ए, हि । स, पु प

— उ [illegible] ए, [illegible] । प्र प हि, [illegible] । स पु. ए,

— स ए, ए, व । प्र तु [illegible]. ।

उ- [illegible] ए, व । प्र पु व, हि ।

— प्र पु. द । उ पु. ए । स पु ए, व- ।

— उ पु ए, व । स पु उ, व । प्र पु ए

त्रि.विनक्ति न बुद्धिदुर्विध स्वयमेव स्वहितं पृथग्जन ।
यदुदीरितमप्यद परैर्न विजानाति तदद्भुतं महत् ॥

सुग्रीवो राघवं दृष्ट्वा वचनात्तस्य वानरान् ।
न्ययुङ्क्त सीतामन्वेष्टुं आशासु चतसृष्वपि ॥

आद्येन पुंसा पाद्येन मधुपर्केण चार्चित ।
नव्येन स्वादुगव्येन सिक्तं भक्तमभुङ्क्त स ॥

यथेष्टं वद मा भैषीरन्ते नारायणं वद ।
यथेष्टं भुङ्क्ष्व [illegible] ॥ मा भैषीस्तक्रं सलवणं पिब ॥

निज [illegible]मनुभुङ्क्ते सततं कर्म जन्तु-
नियति[illegible]विहितमिन्द्रो नान्यथा कर्तुमीष्टे ।

ത്ഥം നിശ്ചയമനുഷ്ഠിച്ചു ക്രമൽകൂടാതെ ലക്ഷ്യം
). താൻ ക്ഷത്രിയനാണെന്ന് അർജ്ജുനൻ അല്ലേ
ാക്കിയില്ല. (വി+അജ്ഞ). ലക്ഷ്യം മുറിക്കുവാൻ വന്ന
ാ ആ ബ്രാഹ്മണൻ എന്ന്തന്നെ ശ്രീകൃഷ്ണനു മനസ്സ
യൊന്നും മനസ്സിലാകാതെ മഹാരാജാക്കന്മാ
ർ [illegible] ദ്രുപദ പാഞ്ചാലരാജാവിന്റെ
നു പുറപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തു. മഹാനായ അർജ്ജ
മിഷംകൊണ്ട് [illegible] [illegible] യാക്കി. (
[illegible] (ഷ്ട്ര)
കയ്യുംകാലും [illegible] പൊട്ടിച്ചു (മുഷ്ടി [illegible] കണ്ണൻ തന്നെ
ടെ വധം [illegible] ചെയ്തു. ശ്രുതി [illegible] മയത്തിൽ യു
[illegible] പറഞ്ഞ് [illegible] നന്നെ തടഞ്ഞു
[illegible] മഹാ [illegible] മെ
ത്ര) [illegible] പിച്ചു
[illegible] പാഞ്ചാലരാജാവു [illegible] നു. (
[illegible] രിക്കുന
[illegible] അനുഭ
) [illegible] പ്രകാരം പാണ്ഡവ
[illegible] ഇക്കാര്യത്ത
ട കല്പന [illegible] അനുസരിച്ചു
[illegible] ഷിച്ചിട്ടു [illegible] ((വി+ശി
ഷ്ട് [illegible] ന്യായമാ
[illegible] (നി-ദ്ര). [illegible] വന്നു
[illegible] രുമായ
). പാണ്ഡവന്മാർ [illegible] ഹസ്തിനാ

नवमगण. क्र्यादि ।

3. ക്ര്യാദിയായ നവമഗണത്തിലെ ഗണചിഹ്ന ... ചാലാദിയായ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ... ജാദിയായ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ നീ ... വരുന്നു. क्रीणीतः, क्रीणन्ति ।

?. നവമഗണത്തിലെ ധാതു വ്യഞ്ജനാന്തമായിരുന്നാൽ ... ാട്ട आन പ്രത്യയം ചേർത്തിട്ടും ... ലോട്ട് മദ്ധ്യ ... വചനത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്നുണ്ട്. मुषाण । अशान ।

पर			आत्म	
णाति	क्रीणीत	क्रीणन्ति	क्रीणीते	क्रीणाते
णासि	क्रीणीथ	क्रीणीथ	क्रीणीषे	क्रीणाथे
णामि	क्रीणीव.	क्रीणीम.	क्रीणे	क्रीणीवहे

णातु	क्रीणीताम्	क्रीणन्तु	क्रीणीताम्	क्रीणाताम्
णीहि	क्रीणीतम्	क्रीणीत	क्रीणीष्व	क्रीणाथाम्
णानि	क्रीणाव	क्रीणाम	क्रीणै	क्रीणावहै

...णात्	अक्रीणीताम्	अक्रीणन्	अक्रीणीत	अक्रीणाताम्	अ...
...णाः	अक्रीणीतम्	अक्रीणीत	अक्रीणीथाः	अक्रीणाथाम्	अ...
...णाम्	अक्रीणीव	अक्रीणीम	अक्रीणि	अक्रीणीवहि	अक्री...

[illegible]

	पर. प्रत्ययाः		आत्म. प्रत्यया	
	तारौ	तारः	ता	तारौ
सि	तास्थः	तास्थ	तासे	तासाथे
मि	तास्वः	तास्मः	ताहे	तास्वहे

4 a പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ ചില ധാതു [illegible] ആഗമം വരും. ഈ ആഗമം വരാത്തവയെ [illegible] വയെ अनिट् എന്നും പറയുന്നു.

. ലുട്, ലൃട്, [illegible] എന്നിവ ലകാരങ്ങളിൽ [illegible] ധാതുവിന്റെ അന്ത്യ [illegible] ത്തിനും ഗുണം വരും.

भू + इ + ता — भो + इ + ता — भव् + इ + ता = भविता
कृ + ता — कर् + ता = कर्ता ।

	पर.		आत्म.	
	भवितारौ	भवितारः	एधिता	एधितारौ
सि	भवितास्थः	भवितास्थ	एधितासे	एधितासाथे
मि	भवितास्वः	भवितास्मः	एधिताहे	एधितास्वहे

5 a ലുട്, ലൃട്, [illegible] സൃജ്, ദൃശ് [illegible] र എന്നായും [illegible] വരും

स्रष्टा । द्रष्टा ।

b. ഉപാന്ത്യമായി ഋകാരമുള്ള അനിട്ടുകൾക്കു വികല്പേന र എന്നായി മാറും. स्रप्ता or सर्प्ता

13 ാം നിയമപ്രകാരം सह्, वह् എന്നിവയുടെ [illegible] കുമ്പോൾ അതിനുമുമ്പുള്ള അകാരം ഓകാരമായി

ന്നു പഠിക്കുക.

दृदन्तयौतिरुक्ष्णु शीस्नुनुक्षु डीङ्श्रिभि ।
वृङ्भ्याञ्च विनैकाचोजन्ते निहता स्मृता. ॥
शक्लृपच् मुचिरिच् वच् विच् , सिच्, प्रच्छि त्यज् निजिर् भ
ञ्ज् भुज भ्रस्ज् मस्जि यज् युज् रुज् , रञ्ज् विजिर् स्वञ्जि स
द् क्षुद् खिद् छिदृतुदिनुद., पद्यभिद् विद्यतिर्विनद् ।
दमदी स्विद्यति स्कन्दि . शुध् क्षुधिबुध्यती ॥
नेदर युधिर्व्यधा राधि, व्यध् शुष साधिसिध्यती ।
हन्नाप् क्षिप् छुपितप् तिप्स्तृप्यतिदृप्यती ॥
प लुप् वप् शप् स्वप् सृपि यम, रम् लभ् गम् नम् यमो रम.
शिर्दशिर्दिशौ दृश मृश्, रिश् रुश् लिश् विश् स्पृश कृषि. ॥
त्वष् तुष् द्विष् दुष् पुष्य पिष् विष् , शिष् शुष श्लिष्यतो घसि
तिर्दह् दिहि दुहो नह् मिह् रुह् लिह् वहिस्तथा ॥
नुदात्ता हलन्तेषु धातवो द्व्यधिक शतम् ॥

ഇവരും വിട്ടൊഴുകളുടെ ധാതുക്കളിൽ ഉകാരാന്ത
ങ്ങളും യു, रु, ष्णु, ना, स्नु, नु, क्षु, श्वि, डी, शी, वृ
(प ग उ) ഇവ ധാതുക്കളും ഒഴുക്കളാകുന്നു. ഇ
കാരാദികളായ അജന്ത ധാതുക്കളും
ധാതുക്കളും അനിട്ടുകളാകുന്നു.

जने (प) ഭക്ഷിക്കുക. मुष् स्तेये (प) കക്കുക

...सने (उ) വാങ്ങുക ९ पू पवने (उ) ശുദ്ധമാ

...ग्रन्थने (प) കെട്ടുക കൂട്ടിക്കുക लू छेदने (उ) മുറിക്കുക

... (प) ...ക്കുക स्तृ आच्छादने (उ) ആ... ...

) उपादाने (उ) ഉടുക്കുക

...ले (प) ...ക്കുക ...

वृ वरणे (उ) ...

...ज्ञाने च (उ) ...

...ക്കുക ...विदारणे (प) കീറുക

...ने (प) ... मृद् क्षोदे (प) പൊടി...

... കാണിക്കുക.

...नात्	२	अलुनीम	३	अमथ्नीम	४	...
...नि	६	अलुनि	७	गृहाण	८	वृ...
...नीमहि	१०	अपीणीताम्	११	अश्नात	१२	...
...श	१४	कर्तास्मि	१५	गन्तार	१६	तो...
...तासि	१८	क्रेतास्वहे	१९	लब्धा	२०	अ...

२१ मोदितास्महे

...रൂപങ്ങൾ കാണിക്കുക.

...ृ लट्— उ पु ए, ब, म पु ए, प्र पु. ए ।

लङ्—म पु ए, ब । उ, पु ब । प्र पु. ब, द्वि

लिट्— उ पु ब । म पु ए । प्र. पु ए ब ।

...— प्र, पु. ब. । म, पु ए, । उ. पु, ब ।

...लोट्—उ, पु ब । म पु ... । प्र पु द ।

लृट्— प्र पु, ब । म पु ए, ब । उ पु ए, ब ।

...വയുടെ ഉപാന്ത്യമായ അനുനാസികം ലോ...

लृट्— प्र पु ए । उ. पु. ए. । म. पु ब. ।
लोट— म पु ए, ब. । प्र पु ए., ब. ।

। स्वभावो हि यस्यास्ति स नित्यं दुरतिक्रमः ।
श्वा यदि क्रियते राजा स किं नाश्नात्युपानहम् ॥

विद्वानेव विजानाति विद्वज्जनपरिश्रमम् ।
हि वन्ध्या विजानाति गुर्वी प्रसववेदनाम् ॥

ापत्सु मित्रं जानीयात् युद्धे शूरमृणे शुचिम् ।
ार्यां क्षीणेषु वित्तेषु व्यसनेषु च बान्धवान् ॥

ोहच्छेदेपि साधूनां गुणा नायान्ति विक्रियाम् ।
ङ्गेपि हि मृणालानां अनुबध्नन्ति तन्तवः ॥

स्तावसदृशं वाक्यं स्वभावसदृशं प्रियम् ।
मशक्तिसमं कोपं यो जानाति स पण्डितः ॥

परस्यापवादेन परेषां दण्डमाचरेत् ।
त्मनावगमं कृत्वा बध्नीयाद् पूजयेत वा ॥

थमर्थेन गृह्णीयात् स्तब्धमञ्जलिकर्मणा ।
छन्दानुरोधेन याथातथ्येन पण्डितम् ॥

त्मानोऽनुगृह्णन्ति भजमानान् रिपूनपि ।
नी प्रापयन्त्यब्धिं सिन्धवो नगनिम्नगाः ॥

धर्मश्चरितो लोके सद्यः फलति गौरिव ।
शावर्तमानस्तु कर्तुर्मूलानि कृन्तति ॥

प्रीणाति यः सुचरितैः स पुत्रो
... कलत्रम् ।

ധൻ തന്റെ ചിറകടിയുടെ ഊക്കുകൊണ്ടു് സമുദ്ര
കയും (भिद्) പാതാളത്തിൽ ചെന്നു നാഗങ്ങളെ പ
ക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. (अद्) ഇപ്രകാരം ഗരുഡൻ
പദ്രവിച്ചിരുന്നു. (क्षि) നാഗങ്ങളുടെ നാശംന
രാജാവു ഗരുഡനെ ശരണംപ്രാപിച്ചു. (प्र+आप्) ഒ
ഓരോ സർപ്പംവീതം ആഹാരത്തിന്നായി സമുദ്രതീര
യക്കാം(प्र+हि)മെന്നു വാസുകി പ്രതിജ്ഞചെയ്തു(प्रति
ൻ ആ നിയമം സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു (अङ्गी+
രം വാസുകി ഒരുവിധം ഗരുഡനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി
ങ്ങൾ സമുദ്രതീരത്തിൽ ചെന്നു, ചുവന്നവസ്ത്രം ധരി
ന്റെ വരവു പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കുകയും ഗരുഡൻ വന്നു്
ിന്നുകയും പതിവായിരുന്നു. അങ്ങിനെ അനേകം
ത്തു. മലയപർവ്വതത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ ഗരുഡൻ
ഗങ്ങളുടെ അസ്ഥികൾ കിടന്നിരുന്നു. ആ പർവ്വ
താഴ്വരയിൽകൂടി ഒരിക്കൽ സഞ്ചരിച്ചിരുന്ന ജീമൂത
ആ അസ്ഥികൾ കാണുകയുണ്ടായി. കൂടെ ഉണ്ടായ
സ്യ ചിയിനോടു ചോദിച്ചു് വിവരം മനസ്സിലാക്കി.
ദ്ദേഹം, ഒരു സർപ്പത്തെ എങ്കിലും രക്ഷിക്കുവാൻ
ിൽ നന്നായി എന്നു വിചാരിച്ചു (मन्) ഉടനെ
സ്ത്രം ധരിച്ചു് ആ സ്ഥാനത്തു ചെന്നിരുന്നു. ഗരുഡൻ
പക്ഷിക്കാതെ തിന്നുതുടങ്ങി കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോ
മനസ്സിലായല്ലോ. ഉടനെ ഗരുഡൻ ദയചെയ്തു എ
ാഹിക്കുക. (अनु+ग्रह्) സജ്ജനസംസർഗ്ഗമാണ്
ശിഷ്ടനാക്കുന്നതു്. (भू) ദുഷ്ടനാണെങ്കിലും വ
ക (ब्रू) എന്നു പലപ്രാവശ്യം ജീമൂതവാഹനനെ നി
(निर्+बन्ध्) നാഗങ്ങളുടെ ജീവരക്ഷയെ അദ്ദേഹ
!) ഇപ്രകാരം സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു് അമൃതു കൊ
ഡൻ നാഗങ്ങളെ ജീവിപ്പിക്കുകയും ജീമൂതവാഹന

सप्तमः पाठः ।

भविष्यदर्थकः । (Second Future)

-भूते भाविनि च क्रियाया अनिष्पत्त्यर्थकः । (Conditional

22. a പരസ്മൈപദത്തിലും ആത്മനേപദത്ത
പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾ, അതാതിലെ ലട് പ്രത്യ
എന്നാൽ ധാതുവിനും പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾക്കും
യ ധാതുക്കൾക്ക് इस्य എന്നും അനിട്ടായ ധാതുക്ക
ചേർക്കപ്പെടുന്നു.

भविष्यति । नंस्यति । वन्दिष्यते । स्यते ।

23. വർഗ്ഗചതുർത്ഥത്തിൽ അവസാനിക്കുന്ന ധാതു
ഏകാച്ചിന്റെയോ, ഏകാച് മാത്രമായ ധാതു
ग द എന്നിവ, സകാരമോ ധശബ്ദമോ പരമാ
ത്തിലായാലും പ്രത്യേകം भ घ ध എന്നായി മാറും.

न्ध् + स्य + ति — भन्ध् + स्य + ति 23. भन्त् + स्य + ति

24. ഷകാരഢകാരങ്ങൾ സകാരം പരമാകുമ്പോൾ
മാറും.

ष् + स्य + ति — द्रष् + स्य + ति 19(a). द्रक्ष्यति 24. & 3

ധാതുവിന്റെ അന്ത്യമായ സകാരം പുരുഷപ്രത്യ
സകാരാദി പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ त् എന്നായ

[+ स्य + ति — वत्स्यति 25.

ഋകാരാന്തധാതുക്കൾക്കും हन् गम् എന്നിവയ്ക്ക്
നു മുമ്പിൽ ഒന്നിട്ടുകളാണെങ്കിൽകൂടി इ ആഗമ
कृत् नृत् ഇവയ്ക്കു വികല്പേന വരുന്നതാണ്.

ക്കണം. ശേഷം ലൃട്ടിലെതുപോലെ തന്നെ.

8. കാൎയ്യകാരണങ്ങളായി മററു ഒന്നു വെറെ
ിച്ചിരിക്കുന്നതായും പിന്നാൽ രണ്ടും അനിഷ്പന്ന
ാമിക്കേണ്ടതായും വരുന്ന സ്ഥലത്തു ലൃങ് പ്രയോ
ം. ഈ ഭൂതത്തിലും, ഭാവിയിലും പ്രയോഗമാ

दि वृष्टिरभविष्यत् तर्हि सुभिक्षमभविष्यत्— മഴ ഉണ്ടാ
ൽ സുഭിക്ഷമുണ്ടാകുമായിരുന്നു. or മഴയുണ്ടാവുക
മുണ്ടാകുവാൻ പോകുന്നതു്. (രണ്ടുമുണ്ടായില്ല)

9. അജന്തങ്ങളായ ധാതുക്കളുടെയും हन् ग्रह् ഇവ
ൃട്, ലൃങ്, ലുങ് ആശീർലിങ് ഇവയിലെ
ൾ, ആ ധാതുക്കളുടെ സ്വരങ്ങൾക്കു വൃദ്ധി വരു
ലും ഇഡാഗമത്തോടുകൂടി ആത്മനേപദപ്രത്യ
ഉണ്ടാക്കുന്നു ഒകാരാന്തധാതുക്കളുടെ ഈ
ള രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ധാതുവിനോടു് യ
ക്കണം.

विष्यते, भविष्यते । नायिष्यते, नेष्यते । स्थायिष्यते, स

ष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति	एधिष्यते	एधिष्येते	ए
ष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ	एधिष्यसे	एधिष्येथे	ए
ष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः	एधिष्ये	एधिष्यावहे	एधि

विष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्	ऐधिष्यत	ऐधिष्येताम्	ऐ
विष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत	ऐधिष्यथाः	ऐधिष्येथाम्	ऐ
विष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम	ऐधिष्ये	ऐधिष्यावहि	ऐधि

കാണ്ക.

७ अक्ष्यात ९ अतोत्स्यत ११ वादिष्यत

८ अपूजयिष्यम् १० अमोदिष्यन्त १२ अभविष्य

നിർദ്ദേശാനുസരണം രൂപങ്ങൾ കാണിക്കുക:—

वन्द्—लृट्— उ. पु ए., ब. । प्र पु. द्वि, ब ।

लङ्— म. पु ए. । प्र. पु. ब. । उ पु. ए,

—लृङ्—प्र. पु. ब. । उ. पु. ए., ब । म. पु. ए., द्वि. ।

लृट्—उ. पु. ए.,ब. । म पु, ए.,ब. ।

लभ्—लृट्—म. पु. ब । उ. पु. ए., ब. । प्र. पु ए, द्वि. ।

लङ्—प्र पु ए, ब. । उ. पु ए, ब. ।

पच्—लृट्—उ पु ए, ब । प्र पु ब. । म. पु. द्वि. ब. ।

लङ्— म. पु ए, ब । उ पु ब. । प्र पु, ए., ब. ।

कृ, श्रु—लृट्, लृङ्

अकरिष्यदसौ पापं अतिनिष्करुणैव सा ।
नाभविष्यमहं तत्र यदि तत्परिपन्थिनी ॥

मरिष्यामि विजेष्ये वा हताश्चेत्तनया मम
हनिष्यामि रिपूंस्तूर्णं न जीविष्यामि दुःखितः ॥

स्मेष्यन्तो मुनयो देवा कथयिष्यन्ति चानिशम् ।
दशग्रीवस्य दुर्नीतैः विनष्टं रक्षसां कुलम् ॥

समुत्क्षिप्य ततो वह्निः—मैथिलीं राममुक्तवान् ।
काकुत्स्थ, दयितां साध्वीं त्वमाशङ्किष्यथा. कथम् ॥

नागमिष्यद् विमानस्थः साक्षाद् दशरथो नृप ॥

आनन्दधिष्ण्यदागम्य कथं त्वामरविन्दसत् ।
राजेन्द्र विश्वसूर्धाता चारित्र्ये सीतया क्षते ॥

प्रणमन् लक्ष्मणः प्रोक्तो राजकाधिपतिस्ततः ।
नाशोत्स्यन्मैथिली लोके नाचरिष्यदिदं यदि ॥

प्रणमन्त ततो रामं उक्तवानिति शङ्कर ।
किं नारायणमात्मानं नाभोत्स्यत भवानजम् ॥

तात प्रसाद्य कैकेय्या भरताय प्रपीडितम् ।
सहस्रचक्षुषं रामो निनंसु परिदृष्टवान् ॥

ता वरेण शक्रस्य प्राणन्तः कपयस्तत ।
सजाता. फलिनानम्र—रोचिष्णुद्रुमसद्रुच ॥

ചിരപ്രതീക്ഷിതമായ ആ രാമാഭിഷേകദിവസം വന്ന
ികൾ എന്തെല്ലാമാണ് ആശിച്ചിരുന്നത്? രാമൻ
, രാജാവെ ദശരഥനേക്കാൾ അധികം വാത്സല്യത്തോ
ിക്കും, രാജ്യത്തിന്റെ വിസ്താരം വർദ്ധിക്കും, സുഭിക്ഷ
ം, ഈതിബാധകൾ ഒന്നും ഉണ്ടാകില്ല. അവർ ഇ
ആകാരത്തിൽ കോട്ട കെട്ടിയിരുന്നു

പട്ടെന്നു കൈകേയിയുടെ വരങ്ങളും രാമന്റെ വന
നിശ്ചയവും കാട്ടുതീപോലെ നാടെങ്ങും പരന്നു.
ം ഇളകി. മന്ഥരയുടെ ഉപദേശമില്ലായിരുന്നുവെ
കയി ശഠിക്കുമായിരുന്നില്ല എന്നു ചിലർ പറഞ്ഞു.
ല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ അവർ രാജാവിന്റെ കഥ
കഴിച്ചേനെ. ശ്രീരാമൻ തടഞ്ഞിട്ടില്ലായിരുന്നുവെങ്ക

ിരുന്നില്ലെങ്കിൽ വനത്തിലേക്കു വരുവാൻ ശ്രീരാ
ന് അനുവാദം കൊടുക്കുമായിരുന്നില്ല. അതുപോ
ശൂർപ്പണഖ രാമനെ കാമിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിൽ രാവണ
അപഹരിക്കുകയും രാമൻ രാവണനെ കൊല്ലുകയും
ിരുന്നില്ല. ശ്രീരാമൻ വീണ്ടും അയോദ്ധ്യയിലേക്കു
രാജ്യഭാരം കയ്യേറ്റിരുന്നില്ലെങ്കിൽ പ്രജകൾക്കും
ം സമാധാനമുണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല. വിഭീഷണാ
ഷേകത്തിനു ഹാജരുണ്ടായിരുന്നതു രാമലക്ഷ്മണ
കും ആനന്ദത്തിനു കാരണമായിരുന്നു നാടിന്റെ
യും ക്ഷേമത്തെ മുൻനിറുത്തി നടത്തിയിരുന്ന രാമ
ാമകാലത്തു എല്ലാവരും ആനന്ദത്തിൽ മുഴുകി കാല
ി.

॥ संस्कृतप्रकाशिका ॥

(पञ्चमो भागः ।)

विभक्तयः ।

प्रथमः पादः ।

കാരകവിഭക്തികളെന്നും ഉപപദവിഭക്തികളെന്നു
ം രണ്ടു തരത്തിലാകുന്നു. ക്രിയയ്ക്കും നാമത്തിനു
സാക്ഷാത്തായ ബന്ധത്തെ കാരകമെന്നു പറയുന്നു
മ കരണം സംപ്രദാനം അപാദാനം അധികരണ
രകങ്ങൾ ആറാകുന്നു. ഈ അർത്ഥങ്ങളിൽ വരുന്ന
ള്ള കാരകവിഭക്തികളെന്നു പറയുന്നു.

ർത്തൃവാചകമായോ കർമ്മവാചകമായോ വരുന്ന
ിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ വരുന്ന പ്രഥമ കാരകവിഭ
കുന്നു. സംബന്ധസാമാന്യത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ട
ട്ടി കാരകവിഭക്തിയാകുന്നതല്ലാ.
ട്ടത്തുള്ള പദത്തെ നിമിത്തമാക്കി വരുന്ന വിഭക
വിഭക്തിയെന്നു പറയുന്നു.

प्रथमा ।

ാർത്ഥത്തിൽ പ്രഥമ വരുന്നു. बालः=ബാലൻ.
വയാൽ കർത്തൃകർമ്മാദി അഭിഹിതമാകുമ്പോൾ
ുള്ള നാമപദത്തിനു പ്രഥമ വരുന്നു.

: गच्छति ബാലനിലുള്ള കർത്തൃത്വം തിങിനാൽ

द्वितीया। (कर्म)

I കർമ്മവാചകപദം ദ്വിതീയാന്തമായി വരും. दे
ति=ദേവൻ ലോകത്തെ സൃഷ്ടിക്കുന്നു. കർമ്മണി പ്ര
ൽ തിങ്ങിനാൽ കർമ്മത്തെ ബോധിതമാകയാൽ പ്രഥ
देवेन लोकः सृज्यते=ദേവനാൽ ലോകം സൃഷ്ടിക്കപ്പെ

II (a) अधि യോടുചേർന്ന शी, स्था, आस्

(b) अभि+नि യോടുചേർന്ന विश्

(c) उप, अनु, आ अधि ഇവയോടുചേർന്ന वस्
യുടെ ആധാരവാചകപദം കർമ്മമായിത്തീരും (ദ്വിതീ
യ വരും എന്നർത്ഥം)

(a) भूतलं अधिशेते, अधितिष्ठति, अध्यास्ते वा।

(b) सन्मार्गं अभिनिविशते।

(c) शिवः कैलासं उपवसति, अनुवसति, आवसति, अधिवसति

III കാലാധ്വവാചകപദത്തിൽനിന്ന് അത്യന്ത
സംയോഗത്തിൽ ദ്വിതീയ വരും. रामः कानने चतुर्दश वर्षाणि अवसत्
कुटिला ॥

IV अभितः, परितः, समया, निकषा, हा, प्रति
ഗത്തിൽ ദ്വിതീയവരും. बालका गुरुं अभितः स्थिताः, परित
समया, निकषा वा ॥ हा कृष्णाभक्तम्! नगरगमनं प्रति उत्सुको

V अन्तरा अन्तरेण, उभयतः, सर्वतः, धिक्, उपर्युपरि,
—ഇവയുടെ യോഗത്തിൽ ദ്വിതീയവരും. रामं कृ
गोपाः=രാമന്റെയും കൃഷ്ണന്റെയും നടുവിൽ ഗോപ
अन्तरेण=നിങ്ങളെക്കുറിച്ച്, അവനെക്കൂടാതെ. उ

യവ "അട്ടത്തുമിക്ക" അട്ടത്തുതാഴെ ...

...സാമീപ്യത്തെ കാണിക്കുന്നു. धिक् कसस्य चेष्टितम् ।

പ്രവൃത്തി നിന്ദ്യമാകുന്നു

VI 'एन' പ്രത്യയാന്തത്തിന്റെ യോഗത്തിൽ ദ...

दक्षिणेन (ദക്ഷിണഭാഗത്ത്) वृक्षवाटिकां आलाप इव श्रूय...

तृतीया (करणम्) ।

കർമ്മണിപ്രയോഗത്തിലും ഭാവപ്രയോഗത്തിലും ...

തൃതീയാന്തമായിരിക്കും. देवेन लोकः सृज्यते = ദൈ...

... സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നു. नक्षत्रैः प्रकाश्यते = നക്ഷത്രങ്ങളാ...

...പ്പ എന്നതുണ്ടാകുന്നു.

I ക്രിയാസിദ്ധിയിൽ ഉപകരണമായിട്ടുള്ളതിനെ...

...ന്നു പറയുന്നു. കരണവാചകപദത്തിൽനിന്നു തൃ...

...कया लतां कृन्तति = കത്തികൊണ്ട് ലതയെ മുറിക്കു...

...റിക്കുന്നതിൽ क्षुरिका ഉപകരണമാകുന്നു

II ഹേത്വർത്ഥത്തിൽ തൃതീയവരും. पुण्येन हरिं पश्य...

ഹേതുവാകയാൽ अध्ययनेन वसति ।

V സഹാർത്ഥകപദപ്രയോഗത്തിൽ അപ്രധാനത്ത...

...തീയ വരും. पुत्रेण सह आगतः पिता = അച്ഛൻ മകനെ...

ഇതിൽ അപ്രധാനമായ പുത്രശബ്ദത്തിൽനിന്നു ...

...ിക്കുന്നു.

... ന്യൂനതകൊണ്ടോ ആധിക്യംകൊണ്ടോ അംഗ...

...വൈകൃതത്തെ കാണിക്കുന്ന അംഗത്തെ കുറിക്കുന്ന ...

...ന്തമായിരിക്കും. कर्णेन बधिरः । पादेन पङ्गुः ।

I പ്രകൃത്യാദി പദങ്ങളിൽനിന്നു തൃതീയ വിഭ...

EXERCISE.

ഓരോന്നു പ്രത്യേകം ഉപയോഗിച്ചു വാക്യം എഴുതുക

१ समया २ प्रति ३ अन्तरा ४

५ धिक् ६ साकम् ७ उत्तरेण ८

९ आ+वस् १० अधि+आस

ണ്ടെങ്കിൽ തിരുത്തി എഴുതുക.

१ धनिका. नगरेधिवस्तुं इच्छन्ति ।

२ रामः अयोद्ध्यायामावसत् ।

३ अयोद्ध्या रामादन्तरेण नाशोभत ।

४ पर्वतस्याभितो बहवो वृक्षा प्ररोहन्ति ।

५ लता. मार्गस्योभयत. शोभन्ते ।

६ रामः शय्यायामधिशयान स्वपिति ।

कैलासस्योत्तरेण अलका शोभते ।

अयं पादस्य खञ्ज., नेत्रस्य काणश्च ।

दुहिता माता सहागच्छति ।

० कुमुदः विकस्यन्ते ।

दि नित्यमनित्येन निर्मल मलवाहिना ।
ा. कायेन लभ्येत तन्न लब्धं भवेन्नु किम् ॥

प्रकृत्यैव चपला निपतत्यशुचावपि ।
ामिनो बहुमन्यन्ते दृष्टि तामपि सेवका. ॥

न वर्धते बुद्धि क्षीरेणायुश्च वर्धते ।
केन वर्धते व्याधि मांस मांसेन वर्धते ॥

समैश्च समतामेति विशिष्टैश्च विशिष्टताम् ॥
यदि कृत्वा मयि द्वेषं क्षणं जीवेयुरीदृशाः ।
दानवारण्यकालाग्नि धिग्वज्रं धिक च कार्मुकम् ॥
हविषे दीर्घसत्रस्य सा चेदानी प्रचेतसः ।
भुजंगपिहितद्वारं पातालमधितिष्ठति ॥

ഇന്നലെ രാവിലെ ഞാൻ അനുജനോടുകൂടി ഇവിടെ
. വിദ്യാൎത്ഥിമന്ദിരത്തിലാകുന്നു ഞങ്ങൾ താമസിക്കു
ള കോളേജിൽ ചേരുന്നതുമാണ്. ദൂരദിക്കുകളിൽനിന്നാ
കം വിദ്യാൎത്ഥികൾ ഇവിടെ പഠിപ്പിനായി താമസ
. ഓരോ ശാസ്ത്രങ്ങളും അഞ്ചും ആറും കൊല്ലം പ്ര
ച്ചിട്ടുള്ളവരാകുന്നു ഇവിടുത്തെ അദ്ധ്യാപകന്മാർ. കുട്ടി
പ്പിലെന്നപോലെ അവരുടെ നടപടികളിലും അവർ
ത്തിവരുന്നതു് നിങ്ങൾക്കറിയാവുന്നതാണല്ലോ ഇ
ിന്റെ തെക്കുഭാഗത്തുകൂടി രണ്ടുനാഴിക ദൂരത്തൊരു
ണ പുണ്യനദി ഒഴുകുന്നതു്. എന്നാലും താങ്കൾക്കറിയാ
കുന്നേരം വിദ്യാൎത്ഥികൾ അതിന്റെ തീരത്തിൽ പ
ാദങ്ങളിൽ ഏൎപ്പെടുന്നതും മണൽത്തിട്ടിൽ മുങ്ങ് വി
ശ്രമത്തിനു കിടക്കുന്നതും മററും കാണേണ്ടതു തന്നെയ
നദിയുടെ ഇരുഭാഗത്തും തെങ്ങുകൾ തിങ്ങിനില്ക്കുന്നതു
ഒരു പ്രത്യേകശോഭയെ ഉളവാക്കുന്നു. ഒററക്കാൽ മുട
ററക്കണ്ണന്മാരും മററും തേടിനടക്കുന്നതു് ഈ നഗര
ന്നതേയല്ല. അധികവും ധനികന്മാരാകുന്നു ഇവിടെ
ന്നതു്. ശക്തികൊണ്ടും എല്ലാവരും അവരവ
ങ്ങൾക്കു ചുററും പൂന്തോട്ടങ്ങൾ രക്ഷിച്ചു പോ
ംകൊണ്ടും ഞങ്ങൾക്കു് ഇവിടുത്തെ വാസം സുഖ
മന്നു. എല്ലാ വൎത്തമാനങ്ങൾക്കും താമസിയാതെ എ

द्वितीयः पाठः ।

चतुर्थी (सम्प्रदानम्) ।

I ദാനാർത്ഥകപദപ്രയോഗത്തിൽ, ആർക്ക് കൊ
ആ ആളെ കുറിക്കുന്ന പദത്തിന്നു 'സംപ്രദാനം'
. നം ദാനാർത്ഥത്തിലുള്ള പദത്തിൽനിന്നു ചതു

भिक्षुकाय धनं ददाति = ഭിക്ഷുകന്നു ധനം കൊടുക്കു

II രുച്യർത്ഥകധാതുപ്രയോഗത്തിൽ ആർക്കു പ്രീ
ഭവോ ആ ആളെ കുറിക്കുന്ന പദത്തിന്നു സംപ്രദാന

तत् गुरवे रोचते = അതു ഗുരുവിന്നു രുചിക്കുന്നു. अ
वदते । കുട്ടിക്കു മാമ്പഴം ഇഷ്ടമാകുന്നു

I स्पृह् ധാതുവിന്റെ പ്രയോഗത്തിൽ ഇച്ഛി
ാ കുറിക്കുന്നതും, धृ (चुरादिः) ധാതുവിന്റെ പ്രയോഗ
കടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ ആ ആളെ കുറിക്കുന്നതും ആ
സംപ്രദാനങ്ങളാകുന്നു रामः पुष्पेभ्यः स्पृहयति । കർമ
ഷിക്കുന്നതായാൽ पुष्पाणि स्पृहयति [illegible] ചി

कृष्णाय सहस्रं धारयति रामः ।

V a) ക്രോധം, ദ്രോഹം, ഈർഷ്യാ, അസൂയാ
ത്തിലുള്ള ധാതുക്കളുടെ പ്രയോഗത്തിൽ ക്രോധാദി
വിഷയം ആളെ കുറിക്കുന്ന പദം സംപ്രദാനമാകുന്നു.

द्रुह्यति, ईर्ष्यति, असूययति वा ॥

(b) क्रुध् द्रुह् എന്നിവ ഉപസർഗ്ഗങ്ങളോടുകൂടിയാൽ
ദം ദ്രോഹത്തിന്നും വിഷയീഭവിച്ചതു കർമ്മമായി
ത്തീരുന്നതുമാകും). गुरुस्तं नाभिक्रुध्यति, नाभिद्रुह्यति वा ॥

(a) അപ്രധാനമായ [illegible]ത്തിന്റെ ക

(b) താദർത്ഥ്യത്തിൽ ചതുർത്ഥി വരുന്നു. कुण्डलाय f ണ്ഡലത്തിനുള്ള സ്വർണ്ണം' എന്നർത്ഥം.

VI പര്യാപ്ത്യർത്ഥങ്ങളായ अलं प्रभु ഇത്യാദി ...യും हित, नमः स्वस्ति, स्वाहा, स्वधा എന്നിവയുടെയും ൽ ചതുർത്ഥി വരും. क्षुधितस्य मम तृप्त्यै एषा धेनुः अलम् ...ിക്കുന്ന എന്റെ തൃപ്തിക്ക ഈ ധേനു മതി. देवाय नम त। इन्द्राय स्वाहा। पितृभ्यः स्वधा। साधवे हितम्।

VII कथयति निवेदयति മുതലായ നിവേദനം അർത്ഥ ...ങ്ങളുടെ പ്രയോഗത്തിൽ ചതുർത്ഥി വരുന്നു. कथयामि ते एहि, इमां वनस्पतिसेवां काश्यपाय निवेदयाव।

पञ्चमी (अपादानम्)

I. ക്രിയാജന്യമായ വിയോഗത്തിൽ സ്ഥിരമായിട്ടുള്ള ...രപാദാനമെന്നു പേർ. അപാദാനവാചകമായ പദത്ത പഞ്ചമി വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. रामः अश्वात् पतति। ...ാമനും അശ്വത്തിനും പതനക്രിയാജന്യമായ ഉണ ...ാഗത്തിൽ അവധിയായി നില്ക്കുന്നതു് അശ്വമാകയ ...നു അപാദാനമെന്നു പേർ സിദ്ധിച്ചു.

I. ഏതിനോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തുന്നുവോ അതി ...ന്ന പദത്തിൽനിന്നും, ജനിക്കുന്നതിനു ഉപാദാന ...ിട്ടുള്ളതിനെ കുറിക്കുന്ന പദത്തിൽ നിന്നും പഞ്ചമി

കാരണമായി. हिमवतो गङ्गा प्रभवति । ഹിമവാ
ാ ഉത്ഭവിക്കുന്നു.

III. അപ്രയുജ്യമാനമായ ല്യബന്തത്തിന്റെ
ികരണവും പഞ്ചമ്യന്തമായി വരും.

प्रासादात् प्रेक्षते = प्रासादमारुह्य प्रेक्षते ।
आसनात् प्रेक्षते = आसने उपविश्य प्रेक्षते ।

IV. 'അതുമുതൽ' 'അതുവരെ' എന്നീ അർത്ഥ
ഷനു ആ എന്നതിന്റെ യോഗത്തിൽ പഞ്ചമ
न्तोषात् = സന്തോഷംവരെ. आ मूलात् = ആരംഭം
ासात् = കൈലാസത്തിലോളം ഇത്യാദി

V (a) ऋते प्रभृति, बहि.' अनन्तरं पर ऊर्ध्वं ഇവയുടെ
ാ പഞ്ചമി വരും. रामात् ऋते सेव्यः नास्ति = രാമൻ
േ സവ്യനായി ില്ല. नगरात् बहि. । प्रथमदिवसात्
, परं, ऊर्ध्वं वा ।

(b) प्रभृति, आरभ्य എന്നിവ കാലവാചികള
ങ്ങളോടു ചേരുന്നു. अद्यप्रभृति ॥ ततः आरभ्य ഇത്യാദി

VI (a) അന്യാർത്ഥകങ്ങളും ദിശാവാചകങ്ങളും അ
ടെ യോഗത്തിൽ പഞ്ചമി വരും. कृष्णात् अन्य.,
रामः । ग्रामात् पूर्वं उत्तरो वा ।

(b) ദിശാവാചകങ്ങളെ തന്നെ കാലവാചകങ്ങളു
ക്കുമ്പോൾ പഞ്ചമി വരും.

चैत्रात् पूर्वं. फाल्गुन ।

c) प्राक् प्रत्यक् दक्षिणा दक्षिणाहि മുതലായ ദിശാ

VII (a) ...

ഏതൊ തദ്വാചകപദത്തിൽനിന്നും,

(b) परा+जि (पराजयते) ഇതിന്റെ പ്രയോ...
...ഗ്യമായിട്ടുള്ളതിനെ കുറിക്കുന്ന പദത്തിൽനിന്നും,

(c) വാരണാർത്ഥക ധാതുക്കളുടെ പ്രയോഗത്തി...
...ിന്നു നിവാരണം ചെയ്യുന്നുവോ തദ്വാചകപ...
...?

(d) അന്തർധാനം ഗമ്യമാനമാകുമ്പോൾ ആർ ...
...വിചാരിക്കുന്നുവോ തദ്വാചകപദത്തിൽനിന്നും
...നു.

...) नाहं मरणात् भीतोस्मि। नृपः प्रजाः क्षतात् त्रायते।
तीक्ष्णात् उद्विजते।

...) अध्ययनात् पराजयते।

...) यवेभ्यो गां वारयति।

...) यशोदायाः कृष्णो निलीयते।

III ജുഗുപ്സാ, പ്രമാദം, വിരാമം എന്നീ അ...
...ങ്ങളുടെ യോഗത്തിൽ പഞ്ചമി വരും.

पापात् जुगुप्सते। धर्मात् प्रमाद्यति, मुह्यति वा।
एतस्मात् उद्योगात् विरम।

EXERCISE.

...ങ്ങളിൽ തിരുത്തെഴുതുക.

चपलोयं ममाभिप्राय रामस्य निवेदयिष्यति किम्?

...इय नगरी चत्वारः क्रोशा आयता।

कृष्णस्य साकं गोपाः यमुनामगच्छन्।

६ माणवकं अनलाय वारयति ।

७ रावणाय बिभ्यती, शत्रौ त्राणमपश्यन्ती वैदेहीं हनुमा

८ परधर्मस्य स्वधर्मः श्रेयान् ।

९ कृष्णं ऋते कः कंसं हन्यात् ?

१० आलस्यं गुरोर्न रोचते ।

११ रामः चोरं बिभेति ।

१२ राधा कृष्णस्य शतं धारयति ।

B വരു പ്രത്യേകം ഉണ്ടു വാചകം എഴുതുക

१	अन्य.	३	नमः	११	प्राक्
२	पराजयत	७	शक्त	१२	भीता
३	श्रेयसी	८	उपार्जुह्यत्	१३	रक्षिता
४	बहि:	९	अस्वदन्त	१४	कोपिष्यति
५	प्रभृति	१०	आ	१५	अस्पृहयन्

विद्या ददाति विनयं विनयाद्याति पात्रताम् ।
पात्रत्वाद्धनमाप्नोति धनाद्धर्मं ततः सुखम् ॥
यौवनं धनसम्पत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।
एकैकमप्यनर्थाय किमु यत्र चतुष्टयम् ॥
दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं विदुः ॥
अधर्मान्नालसः पाप लोकवादान्न चाबिभेः ।
धर्मदूषण, नूनं त्वं नाजाना नाशृणोरिदम् ॥

रेखामात्रमपि क्षुण्णादा मनोर्वर्त्मनः परम् ।
न व्यतीयुः प्रजास्तस्य नियन्तुर्नेमिवृत्तयः ॥

नमो विश्वसृजे पूर्वं विश्वं तदनु बिभ्रते ।
अथ विश्वस्य संहर्त्रे तुभ्यं त्रेधा स्थितात्मने ॥

यत्पादपांसुसम्पर्कात् अहल्यासीदपांसुला ।
कारुण्यसिन्धवे तस्मै नमो वैदेहिबन्धवे ॥

वैदेहि पश्या मलयाद्विभक्तं मत्सेतुना फेनिलमम्बुराशिम् ।
छायापथेनेव शरत्प्रसन्नमाकाशमाविष्कृतचारुतारम् ॥

आहन्यमानो हरिणा कंसायेर्ष्यन्निव क्षणात् ।
तदुपान्तं स सन्त्यज्य कृतान्तोपान्तमाययौ ॥

നിങ്ങൾക്കു നല്ലതു വരട്ടെ. എന്റെ ആശീർവാദം നി
ജനെയും അറിയിക്കുക പഠിപ്പിനായി ദൂരദിക്കി
ുന്ന നിങ്ങൾ സ്നേഹിതന്മാരോടു കോപിക്കുകയോ അ
കയോ അവരെ ദ്രോഹിക്കുകയോ ചെയ്യരുതു്. ഗുര
് എതു് രുചിക്കുന്നുവോ അതു മാത്രമെ ചെയ്യുവാൻ
അവരാകുന്നു നിങ്ങൾക്കു ജ്ഞാനത്തെ തരുന്ന
നത്തിൽനിന്നാണു് സുഖമുണ്ടാകുന്നതെന്നും, എല്ലാ
ത്ത തന്നെയാണു് അനുഗ്രഹിക്കുന്നതെന്നും നിങ്ങൾ
ല്ലാ. ബാല്യത്തിൽ അഭ്യസിച്ചതു മരണംവരെ നില
കുന്നു. ദുരാചാരങ്ങളിൽനിന്നു നിവാരണം ചെയ്തു
ങ്ങളിൽ അഭിനിവേശം ജനിപ്പിക്കുക, അപായങ്ങ
രക്ഷിക്കുക മുതലായവ ഗുരുനാഥനല്ലാതെ മററാര
ൾക്കു ചെയ്തുതരുന്നതു? കുററം ചെയ്തതിൽ പിന്നെ

ക്ക് വളരെ കടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട് ...ന്ന സംഗതി മറ
ത്തിൽ വെറുക്കുകയും ധർമ്മത്തിൽനിന്നു തെറ്റിപ്പ
കയും ചെയ്യുന്നതു് ഏതൊരുത്തന്റെയും മുറയാണ്
പറയുന്നതായാൽ—എല്ലാവരുടെയും സ്നേഹാദര
ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു തന്റെ മക്കൾ എന്നറിയുന്നതു
ാന്നും തന്നെ അച്ഛനമ്മമാർക്ക് ആശ്വാസത്തെ (
ുന്നു മാത്രമാണ്. ഇടക്കിടെ വിസ്മരിച്ചു വർത്തമാ
ിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു

तृतीयः पाठः ।

षष्ठी ।

സ്വസ്വാമിഭാവാദിസംബന്ധത്തിൽ ഷഷ്ഠി വി
ിക്കുന്നു. इदमस्माकं गृहम् = ഇതു നമ്മുടെ വീടാ
ऽस्ते पुस्तकं अस्ति = രാമന്റെ കയ്യിൽ പുസ്തകം ഉ
ത്തിൽ സ്വസ്വാമിഭാവസംബന്ധവും രണ്ടാമത്തേ
വാവയവിഭാവസംബന്ധവും ആകുന്നു.

[(a) ധാതുക്കളോടു ति, तृ, अ, अन मुതലായവ ചേ
ന്ന കൃദന്തങ്ങളുടെ യോഗത്തിൽ കർത്താവിലും കർമ്മത്ത
വരും. कालिदासस्य कृतिः । क्रतूनां आहर्ता । शत्रूणां नाश
नम् । ഇത്യാദി.

(b) കർത്തൃകർമ്മങ്ങൾ രണ്ടിന്റെയും പ്രയോഗംവന്ന

ങ്ങൾ, അവ്യയങ്ങൾ, ക്തക്തവതുക്കൾ, ഇവയുടെ

ൽ ഷഷ്ഠി വരികയില്ല.

घटं कुर्वन् कुर्वाणः वा । हरिं दिदृक्षुः । असुरान् घातुकः

स्वर्गं गन्तुं, गत्वा, गतः, गतवान् वा । कर्ता लोकान् ।

(b) വർത്തമാനാർത്ഥത്തിൽ വിധിക്കപ്പെട്ട ക്ത

യോഗത്തിൽ ഷഷ്ഠി വരും. राज्ञां मतः पूजितो वा ।

III. तस् പ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെയും, അതേ അർത്ഥമുള്ള

पुरः, पुरस्तात्, पश्चात् ഇത്യാദികളുടെയും യോഗത്തിൽ

ം. ग्रामस्य दक्षिणतः, पुरस्तात्, पश्चात् ഇത്യാദി .

IV. कृते, समक्ष— ഇവയുടെ യോഗത്തിൽ ഷഷ്ഠി

कृते = പ്രാണനുവേണ്ടി. शरीरस्य कृते — ശരീരത്തിനുവേ

क्षम् = രാജാവിന്റെ മുമ്പിൽ.

V 'ശക്തനാവുക' എന്നർത്ഥമുള്ള ईश्, प्र+भू ഇത്യ

'ഓർക്കുക' എന്നർത്ഥമായ स्मृ മുതലായ ധാതുക്കളു

ത്തിൽ ഷഷ്ഠി വരും ननु प्रभवत्यार्यजनः शिष्यजनस्य । द

धिमन्थनस्य शौरिः । ഇത്യാദി.

(b) കേവലം സ്മരണാർത്ഥത്തിലുള്ള ധാതുവി

ത്തിൽ ദ്വിതീയ വരും स्मरसि तान्यहानि, स्मरसि गोदावरी

'കഴിവുണ്ടാവുക' എന്നർത്ഥത്തിലുള്ള प्र+भू, ഇവ

ചതുർത്ഥ്യന്തത്തോടും ചേരുന്നു. त्वं गन्तुं प्रभवसि ।

स्मै न प्रभवति ।

=ദിവസം ആവൃത്തിവശ്യം.

सप्तमी ।

I കർത്തൃകർമ്മദ്വാരാ ക്രിയയുടെ ആധാരമായിട്ടുള്ള കാരണം എന്ന പേർ. അധികരണവാചിയായ പദത്തിൽ സപ്തമി വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

रामः कटे आस्ते । स्थाल्यां ओदनं पचति ।

II കർമ്മത്തോട് സംബന്ധമുള്ള ഫലത്തെ കുറിക്കുന്നതിൽനിന്നു സപ്തമി വരുന്നു. चर्मणि द्वीपिनं हन्ति=തോലിന്നായിട്ട് പുലിയെ കൊല്ലുന്നു.

III. अधीतिन्, गृहीतिन् ഇത്യാദി इन् പ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെ കർമ്മവാചകങ്ങളിൽ നിന്നു സപ്തമിവരുന്നു.

अधीती चतुर्षु शास्त्रेषु ।

IV. भावलक्षणसप्तमी—

a) ഒരു ക്രിയയുടെ കാലത്തെ നിർണ്ണയിപ്പാൻ മറ്റൊരു ക്രിയ ആശ്രയിക്കുമ്പോഴാണ് ഈ സപ്തമി പ്രയോഗം. ഇതിൽ ജ്ഞാപകമായ ക്രിയ പ്രയോഗമനുസരിച്ച് കർത്താവിന്റെയോ കർമ്മത്തിന്റെയോ വിശേഷണമാകുന്നു. ജ്ഞാപകമായ ആ കൃദന്തവും അതിന്റെ വിശേഷ്യമായ കർത്താവും അല്ലെങ്കിൽ കർമ്മവും സപ്തമിയിൽ പ്രയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ കർത്താവോ കർമ്മമോ പ്രധാനക്രിയയിലും അന്വയിക്കുന്നതായി വരുമെങ്കിൽ അവിടെ ഭാവലക്ഷണസപ്തമി സംസ്കൃതത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നതു ശൈലിക്കു ചേർന്നതല്ല. ब्राह्मणेषु गृहमागतेषु तानपूजयत എന്നതു ശരിയല്ല. गृहमागतान् ब्राह्मणानपूजयत എന്ന് ശൈലിക്കു ചേർന്നതു്.

यदा सूर्यः उदगच्छत् तदा तमः अनश्यत्—सूर्ये उद्गते तमः अनश्यत् (സൂര്യൻ) ഉദിച്ചപ്പോൾ ഇരുട്ടു കൂടി ചേർന്നില്ലാതായി

c) ഈ സപ്തമി പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ ക്ര...
...വിൻേറതായിരുന്നാൽ അതു എടുത്തു പ്രയോഗിക്ക...
...

त्वयि नाथे कुतः प्रजानां अशुभम् ?

d) ഉടനെ (as soon as, no sooner tha...
...ം തോന്നിക്കുവാൻ एव ചേർത്തും കൃദന്തത്തോടു मात्र
...ച്ചത്തും പ്രയോഗിക്കുന്നു.

मयि प्रविष्टमात्रे बालकाः समतुष्यन् ।

मयि प्रविष्ट एव बालकाः समतुष्यत् ।

विभक्तिसाङ्कर्यम् ।

[ഒരു ക്രിയകൊണ്ടു മറെറാരു ക്രിയയുടെ കാലം ...
...നതിന്നു പുറമേ അനാദരം കൂടി തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ...
സപ്തമിയും വരാം. സപ്തമിയിലെ നാലാം നിയമം ...
...തിന്നും ബാധകമാകുന്നു. पश्यत एव पितुः पुत्रेणाविनयः कृत
...ർ നോക്കിയിരിക്കെ പുത്രൻ അവിനയം പ്രവർ...
पितरि इति च ।

I. കൃത്യപ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെ യോഗത്തിൽ കർത്താ...
...യും ഷഷ്ഠിയും വരും. न वयमनुग्राह्याः प्रायो देवतानाम् । न
...भवोनुजीविभिः ।

II സാദൃശ്യവാചികളായ പദങ്ങളുടെ യോഗത്തിൽ ...
ഷഷ്ഠിയും വരും. रामस्य रामेण वा तुल्यः सदृशो वा ।

7. पृथक् विना ഇവയുടെ യോഗത്തിൽ ദ്വിതീയാതൃതീ...
...കൾ വരും. रामं, रामेण, रामात् वा पृथक्, विना वा ।

...ഗുണക്രിയാദികൾ നിമിത്തം ഏതൊരു സമുദായത്ത...
...ന്നതിൻെറ ഏകദേശത്തെ വേർതിരിച്ചു കാണിക്കു...

VI. ഹേത്വത്ഥത്തിൽ തൃതീയാപഞ്ചമികൾ വരു

त् वा बद्धः । ഹേത്വത്ഥത്തിൽ हेतु ശബ്ദം പ്രയോഗിക്ക

ി വരും. विस्मृतं कस्य हेतोः ?

VII मन्य ധാതുവിന്റെ പ്രയോഗത്തിൽ തി

മ്പോൾ കൎമ്മത്തിൽനിന്ന് ദ്വിതീയാചതുൎത്ഥികൾ

ട്ടിരിക്കുന്നു. न त्वां तृण मन्ये, तृणाय वा ।

VIII. दूर अन्तिक ഈ അൎത്ഥത്തിലുള്ള പദങ്ങളി

യാതൃതീയാപഞ്ചമികൾ വരും. ग्रामस्य दूरं, दूरेण, दूर

, अन्तिकेन, अन्तिकात् वा ।

IX प्रसित, उत्सुक (तत्पर इत्यर्थः) ഇവയുടെ യോഗ

ിയും തൃതീയയും വരുന്നു हरौ हरिणा वा प्रसितः, उत्सु

EXERCISE.

ന്നു പ്രത്യേകം ഈരണ്ടു വാചകം എഴുതുക.

कृते	चिक्रीर्षु	गमनम्
समः	पश्चात्	आरभ्य
अभिकुप्यति	न्यलीयत	अदीयत
	स्वस्ति	

കൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ തിരുത്തെഴുതുക.

१ मयि पाठशालां गते चिरमित्र रामममपश्यम् ।

२ पत्न्याः विलपन्त्याः सा पत्या प्रतिषिद्धा ।

३ ग्राम पुरस्तात् जनाः सममिलन् ।

४ बालका. यूयं च कदा तत्राक्रीडन् ?

७ रामस्य गमनस्य प्रागेव अहमायातः ।

८ ऋते वैनतेयस्य एतत् कर्तुं को नाम प्रभवति ?

ഹേത്വർത്ഥത്തിൽ ഏതെല്ലാം വിഭക്തികൾ വിധി
ക്കുന്നു ? ഓരോ ഉദാഹരണം കാണിക്കുക.

पृथक् विना ഇവയുടെ പ്രയോഗം ഉദാഹരണമുഖേന
ത്തുക.

ദൂരാന്തികാർത്ഥങ്ങളായ പദങ്ങളിൽനിന്നു വരുന്ന
ള വാചകത്വത്തെ വിശദപ്പെടുത്തുക.

सर्वद्रव्येषु विद्यैव द्रव्यमाहुरनुत्तमम् ।
अहार्यत्वादनर्घत्वात् अक्षयत्वाच्च सर्वदा ॥
प्रजानां विनयाधानात् रक्षणाद्भरणादपि ।
स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः ॥
मनोरथस्य यत् बीजं तद्दैवेनादितो हतम् ।
लतायां पूर्वलूनायां प्रसूनस्यागमः कुतः ॥
सा सीतामङ्कमारोप्य भर्तृप्रणिहितेक्षणाम् ।
मा मेति व्याहरत्येव तस्मिन् पातालमभ्यगात् ॥
नाग्निस्तृप्यति काष्ठानां नापगानां महोदधिः ॥
नान्तकः सर्वभूतानां न पुंसां वामलोचना ।
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ॥
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥
जेतारं लोकपालानां स्वमुखैरर्चितेश्वरम् ।
रामस्तुलितकैलासं अरातिं बह्वमन्यत ॥

ിയ്യുന്ന ഈശ്വരന്റെ മാഹാത്മ്യം ആർക്കറിയാം. അ
ന്റെ പ്രസാദം നേടുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർ എന്തു
. ഈ ദുഷരമായ ശരീരത്തിന്നുവേണ്ടി പാപം ചെയ്യ
യും ചെയ്ത കുററങ്ങളെ സജ്ജനങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ വെ
ിച്ച് പശ്ചാത്തപിക്കുകയും മഹാന്മാരെ പൂ
വിചാരിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്. മ
ആഗ്രഹങ്ങളെ സാധിപ്പിക്കുവാൻ ഈശ്വരനല്ലാ
ാണ് ശക്തനാകുന്നത്. എല്ലായിടത്തും നിറഞ്ഞിരി
ശ്വരൻ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ മനുഷ്യർ എതെല്ലാം അ
പ്രവൎത്തിക്കുന്നു. കിണർ കുഴിക്കുന്നവനേയും മാളിക
നേയും നോക്കുക. അതുപോലെ തന്നെയാണു മനുഷ്യ
പ്രവൃത്തികൊണ്ട് ഉയരുകയും താഴുകയും ചെയ്യുന്നത്.
ിന്നുതുല്യമായി മററു യാതൊന്നും തന്നെയില്ലാത്തതി
ൊന്നും സത്യമില്ലാതെ ശോഭിക്കാത്തതിനാലും, സ
ച്ചുംവെച്ച സത്യം ശ്രേഷ്ഠമാകയാലുമാണു ഈശ്വരൻ
ിൽ പ്രതിഷ്ഠിതനെന്നു പറയുന്നതു. സകല അഭീഷ്ട
ാൻ ശക്തനായ ഈശ്വരൻ ഇരിക്കവേ മനുഷ്യരെ
ൻ തുനിയുന്നതു അജ്ഞാനംകൊണ്ടു മാത്രമല്ലെങ്കിൽ പി
കൊണ്ടാണ്. അതുകൊണ്ടു സത്യത്തിൽ തല്പരനായി
ന്ന ഒന്നുതന്നെ മനുഷ്യനെ മനുഷ്യനാക്കിത്തീർക്കുന്ന
ം പ്രത്യേകം നേസ്സിലാക്കേണ്ടതാണ്.

चतुर्थः पाठः ।

जुहोत्यादिः तृतीयगणः ।

30. തൃതീയഗണത്തിൽ ഗണവികരണം ലോപി...ൽ പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾ മാത്രം ധാതുവിനോടു ചേ...രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ഈ ഗണത്തിൽ ധാതുക്കൾ ...ക്കുന്നു. ദ്വിത്വം വന്നതിൽ പൂർവ്വഭാഗത്തിനു അഭ്യാസം എന്നു പേർ.

31. ദ്വിത്വവിധികൾ.

(a ധാതുവിന്റെ ആദ്യത്തെ അച് അതിനു ...ങ്ങെങ്കിൽ [illegible] ഇരട്ടിക്കുന്നു.

(b) അഭ്യാസത്തിലെ വർഗ്ഗദ്വിതീയചതുർത്ഥങ്ങ...ം പ്രഥമതൃതീയങ്ങളായി മാറുന്നു.

(c) അഭ്യാസത്തിലെ ദീർഘം ഹ്രസ്വമായും ഋ...മായും മാറുന്നു.

...—धा धा 31a दा धा 31b. द धा 31c+ति=दधाति

(d) അഭ്യാസത്തിലെ കവർഗ്ഗം ചവർഗ്ഗമായും ...രമായും മാറുന്നു

...—हा हा 31a ह हा 31c. जहा 31d+ति=जहाति ।

(e) ധാതുവിന്റെ ആദിയിൽ സംയുക്തവ്യഞ്ജ...ൽ സംയോഗത്തിലെ ആദിമമായ വ്യഞ്ജനത്തോടുകൂ...തുവിന്റെ പ്രഥമാച് ഇരട്ടിക്കുന്നത്.

...—ह्री ह्री 31e हिह्री 31c जिह्री 31d जिह्रेति 1d.

(f മേൽപറഞ്ഞ സംയോഗത്തിൽ, ശ് ഷ് സ് ഇ... ആദ്യത്തേതായും വർഗ്ഗപ്രഥമദ്വിതീയങ്ങൾ രണ്ടാമ...വന്നാൽ പ്രഥമദ്വിതീയങ്ങൾക്കാണ് ദ്വിത്വം വരി...

...— ... 31f

... ഇതു ... പ്ര. പു. ... പ്രത്യയ
ലോപിക്കും.

33. ഹ്രസ്വമായാലും ദീർഘമായാലും ധാതുവിനെ
മായ ഇകാരവും ഉകാരവും അജാദിയായ അവലം
മാകുമ്പോൾ യഥാക്രമം इय् उव् എന്നായി മാറുന്നു ...

34. സാർവ്വധാതുകവും അജാദിയും ആയ അവലം
മാകുമ്പോൾ हु ധാതുവിന്റെ उ കാരം व् എന്നായിട്ടാ
ഉ जुह्वति । ഈ ധാതുവിനു ലോട് മ. പു. ഏ. വ.
പ്രത്യയം धि എന്നാകുന്നു. जुहुधि ।

35. ഈ ഗണത്തിൽ ലങ് പ്ര. പു. ബ. വ.
പ്രത്യയം उस् എന്നാകുന്നു. ഇതു പരമാകുമ്പോൾ ധാതു
ന്ത്യമായ ആകാരം ലോപിക്കുകയും ഹ്രസ്വമോ ദീർഘമോ
उ ऋ എന്നിവയ്ക്കു ഗുണം വരികയും ചെയ്യും.

अजुहोत, अजुहुताम् अजुहवु ।

36 भृ, मा, हा गतौ ഇവയുടെ അഭ്യാസത്തിലെ
രമായി മാറുന്നു. भृ—भृ भृ 31(a) भि भृ 36 बि भृ 31
+ति=बिभर्ति 1d. लङ्—प्र. पु ए— अ +बिभर् +त्
र् 10a =अबिभ ।

37. मा हा गतौ ഇവയുടെ അന്ത്യസ്വരം ഹലാദിയാ
പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ഈകാരമാവുകയും അജാദി
ൽ ലോപിക്കുകയും ചെയ്യും.

मिमीते मिमाते मिमते जिहीते जिहाते
अमिमीत अमिमाताम् अमिमत अजिहीत अजिहाताम् अ

38 a. हा त्यागे എന്ന ധാതുവിനു 37-ാം വിധിമ

b) അജാദിയായ അപിത്പ്രത്യയം പരമാക സ്വരത്തിനു ഉള്ള ലോപം ലിങ്ങിൽ ഉണ്ടാകെ
। जह्यात् etc.

c) ലോട് മ. പു. ഏ. വചനത്തിൽ ഇകാര ദീർഘം, ഹിനാശ വികല്പേന ഹ്രസ്വമാകും എന്നതിനാൽ जहिहि, जहीहि എന്നു മൂന്നു രൂപങ്ങളുണ്ട്.

9. (38ന്റെ അപവാദം). അംഗം അനേകാച് ധാതുവിന്റെ സംയോഗപൂർവ്വമല്ലാത്ത ഹ്രസ്വമായ ഇകാരം അജാദിയായ അപിത്പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ യാകാരമാകും बिभ्यति ।

ഹലാദിയായ അപിത്പ്രത്യയം പരമാക ഭീ ധാതുവിന്റെ ഇകാരം വികല്പേന ഹ്രസ്വമാവും.

बिभित, बिभीत । अबिभितम्, अबिभीताम् ।

40. दा धा എന്നിവയുടെ ആകാരം അപിത്പ്രത്യയം പരമായാൽ ലോപിക്കും, धा യിനാശ स्, ध्व्, त, ഥ ഇവയിലാദ്യമായ പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ धत् [illegible] ലോട്. മ. പു. ഏകവചനം देहि, धेहि [illegible]

1. a) [illegible] അജാദിയായ അപിത്പ്രത്യയം [illegible] ഹ്രസ്വ [illegible] എന്നതല്ല.

b) निज्, विज्, विष् ഇവയുടെ അഭ്യാസത്തിലെ [illegible]. नेनिजानि, नेनिजाव, नेनिजाम ।

	पर.		आत्म.		
दधाति	धत्तः	दधति	धत्ते	दधाते	दध

अदधात् अधत्ताम् अदधुः अधत्त अदधाताम्

— अदधाः अधत्तम् अधत्त अधत्थाः अदधाथाम् अ

अदधाम् अदध्व अदध्म अदधि अदध्वहि अ

दधातु धत्ताम् दधतु धत्ताम् दधाताम् द

— धेहि धत्तम् धत्त धत्स्व दधाथाम् ध

दधानि दधाव दधाम दधै दधावहै दध

दध्यात् दध्याताम् दध्युः दधीत दधीयाताम् दध

— दध्याः दध्यातम् दध्यात दधीथाः दधीयाथाम् दध

दध्याम् दध्याव दध्याम दधीय दधीवहि द

तृतीयगणधातवः ।

ने (उ) [illegible]

ारणपोषणयोः (उ) ധരിക്കുക

शौचपोषणयोः (उ) ശുദ്ധമാക്കുക

ये (प) പേടിക്കുക

णे (उ) കൊടുക്കുക

ाने (आ) അളക്കുക

ിയ കാണിക്കുക.

विजृ पृथग्भावे (उ) വേർതിരി

विषृ व्याप्तौ (उ) വ്യാപിക്കു

हा गतौ (आ) പോകുക

हा त्यागे (प) ഉപേക്ഷിക്കു

हु दानादनयोः (प) ഹോമിക്ക

ह्री लज्जायाम् (प) ലജ്ജിക്ക

नेनेक्तु भिमीते अबिभृताम् जिहीते

अधत्ताम् देहि धत्त बिभेषि

जहुः अबिभयुः ददति दधीध्वम्

लट् — प्र पु ब. । उ पु ब. । म पु उ., द्वि. ।

लङ्— उ पु ब. । म. पु ए, ब । प्र पु, द्वि

लिङ्— म. पु ब. । उ पु द्वि ब. । प्र. पु ए,

लोट्— म. पु ए ब. । उ पु द्वि, ब ।

लोट्— प्र. पु ब. । म. पु ब । उ पु ए. ।

लङ — उ पु. ए., द्वि । म पु ब. ।

लङ — उ पु. ब. । म पु ए, । प्र पु ए, द्वि.

लिङ्— प्र. पु ब. । म. पु ए., । ।

प्रतिवाचमदत्त केशव. शपमानाय न चेदिभुजे ।
अनुहुङ्कुरुते घनध्वनिं न हि गोमायुरुतानि केसरी ॥

अत्युच्छ्रिते मन्त्रिणि पार्थिवे च विष्टभ्य पादावुपतिष्ठते श्रीः ।
सा स्त्रीस्वभावादसहा भरस्य तयोर्द्वयोरेकतरं जहाति ॥

सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ॥

उपोढरागेण विलोलतारकं तथा गृहीतं शशिना निशामुखम् ।
यथा समस्तं तिमिरांशुकं तया पुरोऽपि रागाद्गलितं न लक्षितम् ॥

प्रथमवयसि दत्तं तोयमल्पं स्मरन्त
शिरसि निहितभारा नालिकेरा नराणाम् ।
सलिलममृतकल्पं दद्युराजीवनान्तं
न हि कृतमुपकारं साधवो विस्मरन्ति ॥

കണ്ണ് മിഴിച്ച് ഒരു ഭാഗം തന്നെ വളഞ്ഞെങ്കിലും ഞാൻ ഒട്ടും പേടിച്ചില്ല. (भी) ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ ശരങ്ങൾക്കു [illegible] ഉപേക്ഷിച്ചു (हा) [illegible] നിന്നോടു [illegible] ചെയ്തു. അർജ്ജുനൻ വീണ്ടും ശമീവൃക്ഷത്തിന്മേൽ തന്നെ നിക്ഷേപിച്ചു (नि+धा). കൂടി വിരാടന്റെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കു മടങ്ങുകയും അപ്പോൾ [illegible] പറഞ്ഞു (अभि+धा. [illegible] ഞാൻ [illegible] (अव+धा) പാണ്ഡവന്മാരോടുകൂടി [illegible] (सम्+[illegible]). അവർ ഈ അവസരത്തിൽ [illegible] ചെയ്യാൻ ഇവിടെ ഉണ്ടെങ്കിൽ (सम्+नि+[illegible]) [illegible] ? വൃക്ഷങ്ങളിൽനിന്നു ഈ [illegible] ൽ നിങ്ങൾ [illegible] [illegible] ഒന്നും ഇല്ല. [illegible] അവർക്കും തമ്മിൽ അന്തരം [illegible] ഉണ്ടെ [illegible] നോക്കീട്ടുണ്ടോ? (मा) നിങ്ങൾ [illegible] ധരിക്കുന്നവരായിരിക്കാം. (परि+धा). കണ്ണൻ [illegible] പൊതുന്നുണ്ടായിരിക്കാം (पि [illegible] കൊടുക്കണം (द्रा) [illegible] ധരിച്ചിരിക്കുന്നിടത്തോളം [illegible] അവർ പേടിക്കുകയില്ല. (भी).

पञ्चमः पाठः ।

अदादि द्वितीयगण ।

42 അദാദിഗണത്തിൽ ശപ്പിന് ലോപം ... ചെ ... ന്നതുകൊണ്ട് പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾ മാത്രം ധാതുക്കളോടു ചേരുന്നു.

43. ഈ ഗണത്തിലെ ആകാരാന്തധാതുക്കളുടെ ആകാരം ലങ് പ്ര. പു. ബ. വചനത്തിൽ വികല്പേന ഉസ് പ്രത്യയം ചേരുമ്പോൾ ലോപിച്ച രൂപം കൂടിയുണ്ട്. अभुः अभान् ।

44. (a) അസ ധാതു പ്രത്യയങ്ങൾ ചേരുമ്പോൾ അസ്സിന്റെ അകാരം ലട് മ. പു. ദ്വി വചനത്തിൽ ... കാരം ലോപിക്കുന്നു ... ന്ന ... മുമ്പിൽ ... ആദേശവും വരും. अस्ति स्तः सन्ति । स्यात् । ലോട് മ. പു. ഏ വചനത്തിൽ ... ഏധി ...

(b) ആർദ്ധധാതുകവിഷയത്തിൽ അസ് ... ന്റെ രൂപങ്ങളാണ് भविता, भविष्यति etc.

45. शी ധാതുവിന്റെ ലട്ടിൽ ഏകാരം ... പുരുഷപ്രത്യയങ്ങളോടു ... ഗുണം വരികയും ലട് ലോട് ലങ് ഇവയിൽ ... വചനപ്രത്യയത്തിനു മുമ്പിൽ ... ആഗമം വരും.

• शेते शयाते शेरते । शेताम् शयाताम् शेरताम् । अशेत अश... शयीत शयीयाताम् शयीरन् ।

46. शी ധാതുവിന്റെ ലോട്ട് ഉ. പു. പ്രത്യയങ്ങൾ ... കന്നു. सूते सुवाते सुवते । सुवे सुवावहे सुवामहे । ...
33 सुवै ।

ദ്വയം ... പ്രത്യയങ്ങൾ ... പരമായാൽ ഈ

ം ब्रवीति, ब्रूतः, ब्रुवन्ति (33) ।

b) ലട്ടിൽ തി മുതൽ ഥസ് ഉൾപ്പെടെ ആഹ ആഹ ആഹതുഃ എന്നീ രൂപങ്ങൾ കൂടിയുണ്ട്.

c) ആർദ്ധധാതുകത്തിൽ ബ്രൂ ധാതു വച് എന്നാ

वक्ता ।

18. ഹലാദിയായ സർവ്വധാതുകപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോ ത്തിലെ ധാതുവിന്റെ അന്ത്യമായ ഉകാരത്തിന

नौति नुतः नुवन्ति । नवानि नवाव नवाम ।

). स्तु रु എന്നിവയിൽനിന്നു പരങ്ങളായ ങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ ई ആഗമം വികല്പേന വരുന്നതാ

स्तवीति—स्तुतः स्तवीतः—स्तुवन्ति ।

). अद् ധാതുവിന്റെ ലങ് പ്രത്യയങ്ങളായ त् स् ന്നിൽ अ എന്ന ആഗമം വരും

आद. । अत्ति । अत्तु । आदत् । अद्यात् । अत्ता । अ

1. इ गतौ എന്ന ധാതുവിന്റെ ഇകാരം പരമെ । അജാദിയായ അസവർണ്ണപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ മാകും. यन्ति ।

एति । एतु । ऐत् । इयात् । एष्यति ।

आ+इ+अन्—(इ+अन्=यन्) =आयन् ।

2 അദ്ധ്യയനാർത്ഥകമായ इ (आ) ധാതു अधि എന്ന ടുകൂടി മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാറുള്ളൂ. अधीते । अधीत

अधीयीत । अध्येष्यते । अध्येता । अध्यैष्यत ।

ലങ്—പ്ര. പു. ദ്വി. अधि+आ+इ—आताम् ।

ടെ ഹലാദിപ്രത്യയങ്ങൾക്കു മുമ്പ് इ എന്നാഗമം

रुदिति । स्वपिति । श्वसिति । अनिति ।

b) ഈ ധാതുക്കളിൽനിന്നു വരുന്ന ലങ്ങിലെ त् പ്രത്യയങ്ങൾക്കുമുമ്പിൽ ई എന്ന ആഗമം വികല്പ ാണ്. ई വരാത്ത അവസ്ഥയിൽ अ എന്നാഗമം

अरोदीत् । अरोदत् ।

4. a) जक्ष्, शास् जागृ चकास् എന്നിവയുടെ പ്ര പ്രത്യയത്തിന്റെ നകാരത്തിനു ലോപം സംഭവി

जक्षिति जक्षितः जक्षति ।

b) ഈ ധാതുക്കൾക്കും विद् ധാതുവിന്നും ലങ് വചനപ്രത്യയമായി उस् എന്നു നിയമമായും द्वि വികല്പമായും വരും. जागृ ധാതുവിനോടു उस् ഋകാരത്തിനു ഗുണവും ലങ് പ്രത്യയങ്ങളായ त् ലോപവും സംഭവിക്കും.

जागर्ति । जागर्तु । अजागः । जागृयात् ।

. ഹലാദിയായ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ शिष् എന്നായി മാറുന്നു. शास्ति शिष्टः शासति ।

=शाधि= 15b. अ+शास+त्=अशात, अशात् ।10a

- स् —अशात् + स्=अशात्-द् 10 a, 15a.

स्—अशास् 10a अशाः ।

द्वितीयगणधातव .

(प) ഭക്ഷിക്കുക अन् प्राणने (प) ശ്വസിക്കുക,

ुवि (प, ഭവിക്കുക

उपवेशने (आ) ഇരിക്കുക

। (प) പോകുക

कथने (प) പറയുക

दीप्तौ (प) ശോഭിക്കുക

क्षणे (प) ഭക്ഷിക്കുക

ेद्राक्षये (प) ഉണന്നിരിക്കുക

ने (प) മുറിക്കുക

तौ (प) സ്തുതിക്കുക

। (प) രക്ഷിക്കുക

ायां वाचि (उ) പറയുക

। (प)
ശോഭിക്കുക

(प) അളക്കുക

। (प) പോകുക

) കാണിക്കുക.

यु मिश्रणे (प) ചേരുക.

रु शब्दे (प) ശബ്ദിക്കുക.

रुद् (प) കരയുക.

वा गतिगन्धनयोः (प) വ

वच् परिभाषणे (प) പറ

वस् आच्छादने (आ) ഉടു

विद् ज्ञाने (प) അറിയുക

शी स्वप्ने (आ) കിടക്കു
ഉറങ്ങുക

श्वस् प्राणने (प) ശ്വസിക്ക

सू प्राणिप्रसवे (आ) പ്രസ

स्तु स्तुतौ (उ) സ്തുതിക്കു

स्ना शौचे (प) കുളിക്കുക

स्वप् शये (प) ഉറങ്ങുക

शास् अनुशिष्टौ (प, ഭരിക്ക

सन्ति	रुदन्ति	जागर्ति	चकासति
आसीः	अस्तु	जाग्रति	शाधि
पाहि	स्वपिति	अजक्षुः	वक्षि

अधीध्वे शेदानि अस्वपीत् पायाः

आध्वम् अतिशयाते अशाः

आसामहे वक्ति.

നരൂപങ്ങൾ കാണിക്കുക

अनु-लट्—म पु॰ ए. । उ पु ब. । प्र. पु. ए, ब

लङ्— उ.पु. ए.। ब. । म॰ पु. ए., ब ।

शा-लङ्—प्र. पु ब. । म. पु. ए.। ब. । उ॰ पु ए. ब. ।

लुट्—म. पु ए । उ॰ पु. ए. ब. । प्र. पु. द्वि., ब. ।

शी-लट्—प्र. पु. ब॰, म पु ए, ब. ।

लृट्—प्र. पु. ए॰, ब । उ. पु ए, ब ।

तृ-लृङ्—उ पु. ए, ब. । म. पु॰ए. । प्र. पु. ब. ।

लङ्—उ.पु ए., ब. । प्र पु॰ ए., ब । म. पु॰ ए ।

तु-लट्—प्र. पु. ए.। द्वि । उ. पु ए. । म. पु ए.। ब. ।

लृट्— प्र. पु. ब. । उ. पु॰ ए. ब. ।

च-लुट्—म॰ पु. ए. । उ. पु. ए । प्र. पु. ए, ब. ।

लृङ्—प्र. पु. ब । म. पु. ए । पु. द्वि॰ ।

घः काञ्चनसंसर्गात् धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।

था सत्सन्निधानेन मूर्खो याति प्रवीणताम् ॥

सि यस्य यदा मांसं उभयोः पश्यतान्तरम् ।

स्य क्षणिका प्रीतिः अन्यः प्राणैर्विमुच्यते ।

विधाय वैरं सामर्षे नरोरौ य उदासते ।
प्रक्षिप्योदर्चिषं कक्षे शेरते तेऽभिमारुतम् ॥४

साधोः प्रकोपितस्यापि मनो नायाति विक्रियाम् ।
न हि तापयितुं शक्य सागराम्भस्तृणोल्कया ॥

मणिर्लुठति पादेषु काचः शिरसि धार्यते ।
तथैवास्ते तथैवास्तां काचः काचो मणिर्मणिः ॥

परिपाति स केवलं शिशूनिति तन्नामनि मा स्म विश्वसीः ।
तरुणानपि रक्षति क्षमी स शरण्यः शरणागतान् द्विषः

समाश्वसिमि केनाहं कथं प्राणिमि दुर्गतः ।
लोकत्रयपतिर्भ्राता यस्य मे स्वपिति क्षितौ ॥

हविर्जक्षिति निश्शङ्को मखेषु मघवानसौ ।
प्रवाति स्वेच्छया वायुः उदूगच्छति च भास्करः ॥

कीटोपि सुमनःसङ्गात् आरोहति सतां शिरः ।
अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठित ॥

രാജാവു വിപുലമായ രാജ്യം ഒററക്കു് എങ്ങിനെ ഭ
? (शास्) എങ്ങിനെ കുററക്കാരെ കണ്ടുപിടിച്ചു് ശിക്ഷി
ശിഷ്ടന്മാരെ രക്ഷിക്കുക(पा)യും ചെയ്യുന്നു? അദ്ദേഹം രാജ്യ
ഭജിച്ചു ഓരോ കാര്യങ്ങൾക്കു്, ഓരോരുത്തരെ നിയമിച്ചി
• (नि+युज्) പ്രജകളുടെ ആവലാതി അവർ ഒരിക്കലും (
ളയുകില്ല. (प्रति+आ+ख्या), അവർക്കു തോന്നുന്നവ
ते+भा) യാതൊന്നും പ്രവൎത്തിക്കാവുന്നതുമല്ല. രാജാവു് രാ
ദന്മാരെ വിശ്വസിക്കുന്നു. (वि+श्वस्) അവർ ന്യായം
ക്കു (वि+धा) ന്നില്ലെങ്കിൽ പ്രജകൾ രാജാവിനോടു
ം. (ब्रू) പ്രജകൾ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു (अभि+प्र+इ
+शी) രാജാവു് പ്രവൎത്തിക്കുന്നതാണു്. രാജാവു് സിം

പണ്ട് ബാലന്മാർ നഗരങ്ങളിൽനിന്ന് ദൂരെയുള്ള
ിലായിരുന്നു വിദ്യ പഠിച്ചിരുന്നതു (आधि+इ) അ
ുദ്ധമായ കാററു വീശുന്നു (वा) നിർമ്മലമായ വെള്ള
ദക (स्ना)ഴും ശുദ്ധവായു ശ്വാസി(श्वस्)ക്കുകയും ചെയ്യു
ചത്തു് ഉണരുന്നു (जागृ) വിദ്യാർത്ഥികൾ പായ
ടക്കുക (शी) എങ്കിലും അവർ രാത്രി സുഖമായി
षु) സഹോദരന്മാരെ സ്നേഹിക്കുവാനും ദിനമ്മാ
ക്കുവാനും പഠിക്കുന്നു. ഈ വിധം ജീവിതം ന
മടങ്ങി എത്തുന്നവർ നാടിനും വീടിനും ഗുണം
ിക്കുമോ? അതുകൊണ്ടു് ഉത്തമപൗരന്മാരാണ്
നു് എന്നുതന്നെ പറയാം

षष्ठः पाठः ।

अदादिः (अनुबन्धः) ।

ധാതു ദകാരാദിയും ഹകാരാന്തവും ആയാൽ
ഹകാരം ढ കാരമാവുന്നതിന്നു പകരം घ കാരമാ
ണു്.

+ति, दोह् +ति+1d. दोघ् +ति 5b. दोघ्+धि 8a
ग् + धि 9b दोग्धि । दुह् + सि, दोह् + सि, दोघ्+
धोघ् +सि 23.
क्+सि 9c, धोक्+षि 3=धोक्षि ।
+दुह्+त्, अदोह्+त्, अधोघ+त्, अदोघ्, अधोघ् 23.
ोक्, अधोग् 9c, 9d दुह्यात् । धोक्ष्यति etc.

a) അന്തഃസ്ഥങ്ങളും അനുനാസികങ്ങളും ഒഴികെ
ദിയായ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ हन्
न കാരവു അജാദികളായ അബലപ്രത്യയങ്ങൾ പ

b) ഉപാന്ത്യമായ അകാരം ...

...മായി മാറുന്നു.

c) ലോട് മ. പു. ഏ. വചനത്തിലെ രൂപം ജ...

...ന്നു.

हन्+अन्ति । हन्+अन्ति 57a ।

घ्न्+अन्ति—घ्नन्ति 57b ।

हन्+सि—हंसि 14 ।

लङ्—प्र, पु· ए·, म. पु. ए.—अहन् 10a । हनिष्यति

58. ലങ്. മ. പു. ബ. ഒഴികെ സകാരാദിയോ ധ...
ആയ പ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ ഈശ് ഈഡ് എന്ന
കൾ തൊട്ടു പിമ്പിലായി ഇ എന്ന ആഗമം വരുന്നു.

ईशिषे । ईशिध्वे ।

59. ധാതുവിന്റെ അന്ത്യങ്ങളായ ശകാരഛകാര...
ദികളുടെ അന്ത്യാക്ഷരവും പദാന്തത്തിലായാലും
കങ്ങളും അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ഒഴികെയുള്ള ഹല്ല് പര
കാരമായി മാറും.

ईश्+ते—ईष्+ते 59=ईष्टे । (सन्धि) । ईष्टाम् । ऐष्ट

60. मृज् ധാതുവിന്റെ ഉപാന്ത്യമായ ഋകാരത്തിനു
ത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ നിത്യമായും, അജാദി
പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ വികല്പമായും വൃദ്ധി വ...

मृज् ति, मार्ज्+ति 60, मार्ष्+ति 59=मार्ष्टि ।

मृज्+अन्ति=मृजन्ति, मार्जन्ति 60 ।

मृज्+सि—मार्ज्+सि 60 । मार्ष्+सि 59 ।

मार्क्+सि 24 । मार्क्षि 3 । मृज + हि—मृज+धि

मृष्+धि 58। मृड्+धि 9b। मृड्+ढि=मृड्ढि
अ+मृज्+त—अमार्ज्+त, अमार्ष्+त, अमार्ष्·
अमार्ट्—अमार्ड्। मार्ष्टु मृष्टाम् मृजन्तु or मार्जन्तु।

31. वश् ധാതുവിന്റെ വകാരം അബലപ്രത്യയ ...മ്പോൾ ഉകാരമായി മാറും.

वश्+ति—वष्+ति 59 वष्टि।
वश्+अन्ति—उशन्ति 61।
वश्+सि—वष्+सि 59 वक्षि 24, 3
वश्+हि—वश्+धि 11 उश्+धि+61
उष्+धि 59 उड्+धि 9b उड्ढि।
अ+वश्+त्—अवष्+त—अवष्—अवट्, अवड्।
वश्+ताम्—आ+उश्+ताम्—औष्+ताम्—औष्ट
औशन्।

3. विद् ധാതുവിന്റെ ലോട് രൂപങ്ങൾ വിക...ന്നതിനോടു കൃ ധാതുവിന്റെ ലോട് രൂപങ്ങൾ ...ി ഉണ്ടാക്കാറുണ്ട്. वेत्तु, विदांकरोतु etc.

ലങ് പ്ര. പു. ഏ. अवेत्-द्।
മ. പു. ഏ. अवेत्, अवेद्, अवे. 10b।

3. സംയോഗാദികളായ स् क् എന്നിവ, പദാന്ത...ൢരത്തിൽ അനുനാസികങ്ങളും അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ... വന്നാലും ലോപിക്കും.

* चक्ष्+ते—चष्+ते 63—चष्टे।
चक्ष्+से—चष्+से 63—चक्+से 24, चक्षे 3.।
चष्टाम्।

लिह्—ति—लेह्+ति—लेढ्+ति—लेढ्+धि—लेढ्+ढि
लेढ्+सि—लेक्+सि—लेक्षि।
लीढ। लेढु। लेहानि। अलेट्। लिह्यात्। लेक्ष्य

अदादिधातवः।

-तुतौ (आ) സ്തുതിക്കുക മृज शुद्धौ (प) ശുദ്ധമാക്കുക
-श्वर्ये (आ) ശക്തനാവുക लिह आस्वादने(उ) നക്കുക
-क्रायां वाचि (आ) പറയുക वश कान्तौ प) ആഗ്രഹിക്ക
-आ+चक्ष വ്യാഖ്യാനിക്കുക ശോഭിക്ക
-) പൂശുക * विद् ज्ञाने (प) അറിയുക
-रणे (उ) കറക്കുക हन् हिंसागत्योः (प) കൊല്ലുക.
-उ) ദ്വേഷിക്കുക

-യ കാണിക്കുക.

-यिता	नविता	धुग्ध्वे	अघ्नन्
-न्तु	शिष्टाम्	लिक्ष्व	अमृष्ट
-ाष्यति	अधीयीत	चष्टाम्	शिष्युः
-ाहुः	आस्थाः	देग्धि	औशन्
-ायन्	धुक्षे	अदुग्ध	अध्ययै

विद्वः विद्मः। वेत्थ वित्थः वित्थ। वेद वित्

ന്രൂപങ്ങൾ കാണിക്കുക:—

नू— लट— म पु ब। उ पु द्वि, ब। प्र पु. ए.;

लङ— म पु ए., ब। उ पु ए., द्वि.।

ज— लोट— प्र पु ए., ब। उ पु ए., ब.। म पु।

लिङ— प्र. पु. ब। म पु ए,। उ. पु ए, ब

त— लट्— म. पु. ए ब.। उ पु. ब, म. पु ब।

ऌट्— म. पु ए.। उ. पु द्वि ब। प्र. पु ब।

। — लङ्— प्र पु ब.। उ पु ए.।

लुट्— प्र पु उ। उ पु ए, ब। म पु., द्वि

न सा सभा यत्र न सन्ति वृद्धा।
वृद्धा न ते ये न वदन्ति धर्मम्।
धर्मः स नो यत्र न सत्यमस्ति
सत्यं न तत् यच्छलमभ्युपैति॥

तन्नपि गजो हन्ति जिघ्रन्नपि भुजगम।
न्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जन॥
मम च वीर्य च सर्वं चेत्ति निजो रिपु।
यन्तर्गतश्चैव शुष्क वृक्षमिवानल॥
विद्यो गुरुं द्वेष्टि लब्धभार्यस्तु मातरम्।
पुत्रो पति द्वेष्टि लब्धारोग्यश्चिकित्सकम्॥
भिरेव सहासीत सद्भि कुर्वीत सगतिम्।
भिर्विवादं मैत्रीं च नासद्भि किञ्चिदाचरेत्॥
हरन्ति तीर्थानि बाह्यमेव शरीरिणाम।

ढे भेषजवन्नित्यं यः पथ्यानि कटून्यपि ।
तदर्शं सेवते चाशानू कदाचिन न स सीदति ॥

मनस्वी म्रियते कामं कार्पण्यं न तु गच्छति ।
अपि निर्वाणमायाति नानलो याति शीतताम् ॥

विदुरेप्यदपायमात्मना परत श्रद्दधतेऽथवा बुधा ।
परोपहितं न च स्वत· प्रमिमीतेऽनुभवाद्दृतेऽल्पधीः ॥

पिबन्ति नद्य स्वयमेव नांभ· खादन्ति न स्वादु फलानि वृक्षा
पयोधराः सस्यमदन्ति नैव परोपकाराय सतां विभूतय ॥

ത്താവ് തന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചല്ലോ (हा) എന്നു പ
റയുന്ന (रुद्) സീതയെ വാത്മീകി കണ്ടെത്തി
), നല്ലകാലം വരും (आ + इ), വയസ്സായ സ്ത്ര
തികുലദേവതയായ സൂര്യൻ ഭൂമിയെ രക്ഷിക്കും
റാണ് അന്യദേവന്മാരെ സേവിക്കുന്നതു (उप +
റിന്റെ അധരവും ശത്രുക്കും പ്രിയപ്പെട്ട വാ
നാറിയതാലും (अव + इ), തമസയിൽ സ്നാനം
താമസിയാതെ ഭവതി ഭർത്താവിനോട് ചേരും (सम्
രാജ്യം ഭരിക്കുകയാണ് (शास्), രാമനെ സംശയ
+ शी), പ്രജകളെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടതുവാനായിരിക്കാ
പ്രകാരം ചെയ്തതെന്നാണ് എനിക്ക് തോന്നുന്നതു
എന്നും മറ്റും വാത്മീകി പറയുകയും (ब्रू or आ +
സീത ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ച് (नि + श्वस्) വാര

ികുമാരന്മാര ഉണ്ടാകുന്നതും (जागृ) ശാസ്ത്രങ്ങൾ

अधि+इ) ...ക്കുന്ന ശബ്ദിക്കുന്നതും (हृ) തേന്...

ാകുന്നതും (लिङ्ग) ...കന്യകമാർ ആശ്രമാണ്

വാകുന്നതും (सम्+सृज्) ...ക്കളെ ...കുന്നതും

ഭ്രാതാവ ... ആനന്ദിപ്പിച്ചു ആർ ...

ഒന്നുമോ (द्विप) ...അധികം ...ച്ചിരിക്കു

ച്ചു ...ന്നും ... ശിഷ്യൻ ... വിചാരിച്ചു

+चक्ष) ...തെല്ലും ...ട്ടും ...

ച്ചു ... കശ... ച്ചു.

...ടെ ...കേളികൾ ...മൂലം ...

... വിസ്മ... ച്ചു

॥ संस्कृतप्रकाशिका ॥

(षष्ठो भागः ।)

(प्रथमः पाठः।)

लिट् परोक्षानद्यतनभूतार्थे । (Perfect)

पर. प्रत्ययाः			आत्म. प्रत्ययाः		
अ	अतुः	उः	ए	आते	इरे
थ	अथुः	अ	से	आथे	ध्वे
अ	व	म	ए	वहे	महे

64. a. ലിട് പ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ ദ്വിത്വ-
ദ്വിത്വകാര്യത്തിൽ 31 ാം നിയമം അനുസരിക്കണം
b സേട്ട് ധാതുക്കളിൽ ഹലാദി പ്രത്യയങ്ങൾ
ൾ അവയ്ക്കു മുമ്പിൽ इ എന്നാഗമം വരും

65. a. അഭ്യാസത്തിലെ इ उ എന്നിവ അതാതൊ
സ്വരം പരമാകുമ്പോൾ इय् उव् എന്നു യഥാക്രമം മാ
b. അസമാനസ്വരം പരമായെങ്കിൽ രണ്ടുംകൂടി ഒരു ദീ

c. इ गतौ എന്ന ധാതുവിന്റെ അഭ്യാസത്തിലെ ഇം
ല അബലപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ ദീർഘിക്കും

66 പരസ്മൈപദത്തിലെ ഏകവചനങ്ങൾ (ലിട്
ങ്ങളും മററുള്ളവ അബലങ്ങളുമാകുന്നു ആത്മനേപദത്തി

a. ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വത്തിന്നു ഗുണം വരും.

b ഉത്തമപുരുഷനിൽ അന്ത്യസ്വരത്തിന്നും ഉപ
ാകാരത്തിന്നും വൃദ്ധി വികല്പമായും പ്രഥമപുരുഷനി
യും വരുന്നു.

c. മദ്ധ്യമപുരുഷനിൽ അന്ത്യസ്വരത്തിന്നു ഗുണം,
ന്ത്യമായ അകാരത്തിന്നു മാററം വരുന്നതല്ല.

d b. വൃദ്ധി വരാത്തിടത്തു ഗുണം വരും.

भू എന്ന ധാതുവിന്നു ദ്വിത്വം വന്നാൽ बभूव् എന്ന

बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
बभूव	बभूविव	बभूविम

ए. गद् — ग-गद् अ 31a. जगद् अ 31d. जगाद् अ 66b
जगाद, जगद 66b.

7. ലിട്ടിന്നു പ്രത്യേകമായുള്ള സേട് അനിട് വ്യ
ഴെ ചേൎക്കുന്ന ശ്ലോകംകൊണ്ടു വിവരിക്കുന്നു.

अजन्तोऽकारवान् वा यः
तास्यनिट थलि वेडयम् ।
ऋदन्त ईदृङ्नित्यानिट्
क्राद्यन्यो लिटि सेड् भवेत् ॥

a. कृ सृ भृ वृ स्तु द्रु स्तु श्रु എന്നി എട്ടു ധാതുക്കൾക്ക
ആഗമം വരികയില്ല. ശേഷം ധാതുക്കൾക്കു അ

അജന്തമോ അകാരമുള്ളതോ ആയ അനിട്ട്

!· चकर्थ 66c· 67a उ· पु· ए चकार, चकर 66b, d
-प्र·पु ए —इ इ अ–इ ऐ अ 66b इय् ऐ अ 65a· इय् आ
इयाय । ईयतुः । ईयुः । 65c· । चक्रे । चकृषे
68. ഇകാരാഗമം വരാത്ത ध्वे അതിന്നുമുമ്പിൽ (
ദീർഘമോ ആയ അകാരം ഒഴികെയുള്ള സ്വരം വ
എന്നായി മാറുന്നു. അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ഹകാരവും ക
ന ഇകാരാഗമത്തോടുകൂടിയ 'ध्वे' വികല്പേന 'ढ्वे' വ
രുന്നു. चकृढ्वे । लिलिहिध्वे, लिलिहिढ्वे ।

69. ऋकാരത്തിലും സംയോഗപൂർവ്വമായ ഋകാര
ഥാനിക്കുന്ന ധാതുക്കളുടേയും जागृ ऋ എന്നീ ധാതുക
ന്ത്യമായ ഋകാരത്തിന്ന് അബലപ്രത്യയങ്ങൾ പ
ം ഗുണം വരും.

स्मृ सस्मर्थ 67c. सस्मरिव· सस्मरिम । 67a, 69.

0 a य् व् र् എന്നിവ യഥാക്രമം इ उ ऋ എന്നായി
ന്ന സംപ്രസാരണമെന്നു പറയുന്നു.

b· സംപ്രസാരണത്തിൽനിന്നു പരമായ അച്

c· സംയോഗത്തിൽ ഒന്നിലധികം ഹല്ല് സംപ്ര
രാവുന്നതാണെങ്കിൽ പരത്തിന്നു മാത്രമേ വരികയുള്ളൂ.

1. a. वच् यज् वप् वह् वस् ह्वे वद् स्वप् ग्रह् व्यध् എ
ൾക്ക ലിട്ടിലെ അബലപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോ
സാരണം വരും.

b ലിട്ടിൽ സബലപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ

प्र पु॰ द्वि॰ ३ उच्+अतुः 71a, ऊचतुः। ऊचुः।

72 a ആകാരാന്തധാതുക്കളുടെ * प्र पु॰ ए॰ വചന
ഉ॰ ए॰ വചനത്തിലും ലിട് പ്രത്യയം औ എന്നാകുന്നു.

b അജാദികളായ അബലപ്രത്യയങ്ങളോ इ എ
ം വന്ന പ്രത്യയങ്ങളോ പരമാകുമ്പോൾ ധാതുവിന്റെ
ആകാരം ലോപിക്കും.

या- ययौ ययतुः ययुः

73. ലിട്ടിൽ അഭ്യാസത്തിൽനിന്നു പരമായ जि
ന്റെ ജകാരം ഗകാരമായും हि ധാതുവിന്റെ ഹകാരം
ഘകാരമായും चि ധാതുവിന്റെ ചകാരം വികല്പേന കകാരമാ
.

जिगाय। जिग्यिव। जिघाय। चिकाय, चिचा

74. a गम् हन् जन् खन् घस — ഇവയുടെ ഉപധ
യ അബലപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ലോപിക്കുന്നു.

b. അഭ്യാസത്തിൽനിന്നു പരമാകുമ്പോൾ हन्
ന്റെ ഹകാരം ഘകാരമായി മാറുന്നു.

जगाम	जग्मतुः	जग्मुः।	जगमिथ-जगन्थ 67b।
जघान	जघ्नतुः	जघ्नुः।	जघनिथ-जघन्थ 67b।
जज्ञे	जज्ञाते	जज्ञिरे।	
चखान	चख्नतुः	चख्नुः।	
जघास	जक्षतुः	जक्षुः।	

ആർധധാതുകപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ധാതുക്കളുടെ

... इ अव्ययन (नित्य भा पूर्वः) ... ...
ി മാറുന്നു. अधिजगे ।

76. सृज् दृश् എന്നിവകളുടെ थ പ്രത്യയത്തിനുമുമ്പിൽ इ
ടം വികല്പേന വരും. इ വരാത്തപക്ഷം ഇവയുടെ ऋ
ായി മാറുന്നു.

ससर्जिथ–सस्रष्ठ 76, 59. ददर्शिथ–दद्रष्ठ 76, 59.
पप्रच्छिथ–पप्रष्ठ 67 b ।

77. ഋകാരം ഉപാന്ത്യമായിട്ടുള്ള അനിട്ട ധാതുക്കള്
थ പരമാകുമ്പോൾ വികല്പേന र എന്നായി മാറും.

दृप्–दद्रप्थ ददर्प्थ ददर्पिथ etc.

കാണിക്കുന്നവയുടെ പ്രക്രിയ കാണിക്കുക.

मुमुदिषे	ददुः	ऊचुः
विविशिव	जघ्नुः	जिग्यिव
युयुधे	बुबुधिरे	जग्राह
ईयुः	चक्रम	तस्थुः
जज्ञौ	बुबोध	मुमुदिमहे

ങ്ങൾ കാണിച്ചു ഇവയുടെ ലിട്ടിലെ രൂപങ്ങൾ എഴു

खन्	वस	गम्	वा	ह्वा
वद्	यज्	स्मृ	भृ	मा

दुदोह गां स यज्ञाय सस्याय मघवा दिवम् ।
संपद्विनिमयेनोभौ दधतुर्भुवनद्वयम् ॥
असंभवं हेममृगस्य जन्म तथापि रामो लुलुभे मृगाय ।
प्रायः समापन्नविपत्तिकाले धियोपि पुंसां मलिना भवन्ति ॥
... ... ।

भवने भवने कृष्णं गायन्त्यो मधुरस्वराः ।
चक्रुर्घोषविलासिन्यः सलीलं पिष्टकुट्टनम् ॥
घ्राणप्रीतिकरो दिक्षु पवनेन प्रसारितः ।
ववृधे सुरभिर्गन्धो घृतश्रपणसंभवः ॥
सूपसौरभशालिन्यो योषिज्जनसमाकुलाः ।
चक्रुर्मनसि कृष्णस्य प्रीतिं रन्धनभूमयः ॥
अलं वः परितापेन दृष्टो दामोदरो मया ।
ममास्ते मनसीत्युच्चैः काचिदूचे ससंभ्रमम् ॥

മഹാഭാഗവതനായ ഭരതമഹാരാജാവു് വളരെ കാ
ൽ വാത്സല്യത്തോടും ധർമ്മത്തോടുംകൂടി ഈ രാജ
ന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലത്തിൽ എല്ലാംകെ
മാഞ്ഞിന്ന ഈ രാജ്യം അന്നു മുതൽ ഭാരതവർഷം എ
മായി. അദ്ദേഹം അനേകം യാഗങ്ങളും മററും ചെ
ർ മനഃശുദ്ധിയും നേടി. ഏകാന്തവാസംകൊണ്ടു
സാക്ഷാൽകാരം സാദ്ധ്യമാകയുള്ളു എന്നു അദ്ദേഹ
ക്കി. അതുകൊണ്ടു് രാജ്യം പുത്രന്മാരെ ഏല്പിച്ചു്
്രമത്തിൽ ചെന്നു തപസ്സു ചെയ്തുതുടങ്ങി ആ ആശ്ര
ട്ടത്തുകൂടി ഒരു നദി പ്രവഹിച്ചിരുന്നു ഒരു ദിവസം
ൽ ആ നദിയിൽ ഇറങ്ങിയ അദ്ദേഹം ഒഴുക്കിൽപെ
ട്ടിയെ ആശ്രമത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു സ്വന്തം പുത്രനെ
ളർത്തി. വാത്സല്യംനിമിത്തം അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും
വിട്ടുപിരിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഒടുവിൽ ആ മാൻകുട്ടി
ചാരിച്ചുകൊണ്ടു കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചതുകൊണ
മൃഗമായി ജനിച്ചു. എങ്കിലും ഭഗവദനുഗ്രഹ
കഥ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചതുകൊണ്ടു് മാ
ുലഹാശ്രമത്തിൽ ചെന്നു് ഉണങ്ങിയ ഇലയും
ഈശ്വരനെത്തന്നെ സദാ ധ്യാനിച്ചിരുന്നു. ഈശ്വ

78. ധാതുവിന്റെ അകാരം അസംയുക്തഹല്ലുകളു
ിലിരിക്കുകയും അഭ്യാസത്തിൽ ധാതുവിന്റെ ഹല്ല്
വരുവാൻ യോഗ്യതയില്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു
കാരം, അബലപ്രത്യയങ്ങളോ സേട്ടായ ഥ പ്രത്യ
മ്പോൾ ഏ കാരമായി മാറുന്നതും അഭ്യാസത്തിനു
തുമാകുന്നു.

ततान तेनतुः तेनुः । तेनिथ ।

भण् എന്നതിന്റെ അഭ്യാസത്തിലെ भ കാരം ब
ി बभाण എന്നാകുന്നതുകൊണ്ടു മേൽനിയമം ഉ
കുമല്ല. बन्ध् नन्द् व्रज् മുതലായവയിൽ സംയുക്തഹല്ല്
ഈ മാററംവരുന്നതല്ല.

बबन्धतुः । ननन्दतुः । वव्रजतुः ॥

9. तॄ फल भज् त्रप् राध् हिंसायां എന്നിവക്കു് എ
ങ്ങൾ നിത്യമായും भ्रम् त्रस् राज् भ्राज् ഇവക്കു് വി
०. ततार तेरतुः तेरुः । ।

बभ्राम { बभ्रमतुः बभ्रमुः / भ्रेमतुः भ्रेमुः }

). വകാരാദികളായ ധാതുക്കൾക്കും शस् दद् എ
ത്വാഭ്യാസലോപങ്ങൾ വരുന്നതല്ല. ववमतुः ववमुः
. द्रुह् मुह्, स्नुह्, स्निह् ഇവയുടെ ഹകാരം
ായാലും അനുനാസികങ്ങളും അന്തഃസ്ഥങ്ങളും ഒ
ല്ല് പരമായാലും घ् എന്നായി വികല്പേന മാറു
എന്നായി മാറാത്തപക്ഷം ढ् എന്നായി മാറുന്നത
പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ വികല്പേന സേട് ആ

ഹല്ലുള്ളതും ആയ ധാതുവിൻേറയും അശ് (പ. ഗ.) എ
ൻേറയും, ഋകാരാദിയും ഹല്ലുള്ളതും ആയ ധാതുവി
ാസത്തിന്നശേഷം ന് എന്നു ചേൎക്കണം.

b. അഭ്യാസത്തിൽ ശേഷിച്ച അ കാരം ദീൎ
ഘം വേണം.

आनर्च आनर्चतुः आनर्चुः । आनृजे आनृजाते आनृजिरे

83. a. ഇകാരം മുതല്ക്കുള്ള സ്വരങ്ങളിൽ ആരംഭി
ങ്ങളിൽ ഒരു ഗുരുവുണ്ടെങ്കിൽ അവയുടെ ലിട് രൂപ
ാതുക്കളോട ആമ് എന്നു ചേൎത്തതിൽ പിന്നെ
ഭവാദിः) ഇവയുടെ ലിട് രൂപങ്ങൾ ചേൎത്തിട്ടാണ്
, ഋച്ഛ് ധാതുവിന്നു ഇതു ബാധകമല്ല.

b. ദീൎഘമായ സ്വരത്തിന്നും സംയോഗം വ
ഹ്രസ്വത്തിന്നും ഗുരുവെന്നു പേർ.

c. ധാതു പരസ്മൈപദിയാണെങ്കിൽ കൃ ധാതുവ
സ്മൈപദരൂപവും ആത്മനേപദിയാണെങ്കിൽ ആത്മ
ം ആണ് ചേൎക്കേണ്ടതു്. ഭൂ, അസ് എന്നിവ പരസ്മൈ
യാൽ ഏതു ധാതുവിനോടും ഇവയുടെ പരസ്മൈ
ം തന്നെയാണ് ചേൎക്കുന്നതു്.

एधांचक्रे एधांबभूव एधामास ।

d. ദശമഗണധാതുക്കളുടേയും ഹേതുണിജന്ത
നാദ്യന്തധാതുക്കളുടേയും ലിട് രൂപങ്ങൾ, അംശ
പത്തു് ക്രിയകളുടെ ലിട് രൂപങ്ങൾ ചേൎത്തിട്ടാണ
ന്നതു്.

D· भा ह्री भृ हु എന്നീ ജുഹോത്യാദിഗണധാതുക്കളുടെ
ങ്ങൾ ആ ഗണത്തിൽ പറഞ്ഞതുപോലെ ദ്വിത്വാദികാ
ആം ചേർത്താണ് ഉണ്ടാകുന്നത്. ഇത് വികല്പവ

C· आम् എന്നതു विद् ധാതുവൊഴിച്ചു മറ്റെതിനോ
ം സഫലമാകുന്നു.

। विदांचकार, विवेद । बिभरांचकार । बिभयाञ्चकार—

5. കർമ്മത്തിലും ഭാവത്തിലും ലിട്ടിൽ, ലിട്ടിന്നു
ങ്ങൾ അനുസരിച്ച് പദവിഭാഗം ഗണിക്കാതെ
ക്കളോടും कृ भू अस् എന്ന അനുപ്രയോഗധാതു
വയോടും ആത്മനേപദപ്രത്യയം ചേർത്തുകൊള്ളുക.

ക്രിയ കാണിക്കുക.

आनर्हुः शेकुः कारयामासुः मुमोच
पीडयाञ्चक्रुः नेमुः विदधिरे शशंसुः
कथयामासतुः ससर्ज सुष्वाप आशश्वास

) त्रस् क्रुश् नश् प्रच्छ श्रि ज्ञा ഇവയുടെ ലിട്ടിലെ രൂപ
ങ്ങൾ കാണിച്ച് എഴുതുക.

मै निजस्पर्शपवित्रिताय दैत्याय दत्वा पदमुत्तमं स्वम् ।
मप्यकृत्वेव स तत्र भूय—श्चिक्रीड मित्रेण जनेन साकम् ॥
मतं न भेदि श्वसितं न शीघ्र मुकुन्द ! न स्वेदि मुखं त्वदीयम्
विक्रिया काचन संयतीति संस्तूय देवाः कुसुमान्यवर्षन् ॥
ठेन नन्दस्य सुतेन दैत्ये निपातिते पर्वतसन्निकाशे ।
ष्टपूर्वं क्वचिदद्भुतं तत् दृष्ट्वा विनेदुर्ननृतुश्च गोपाः ॥
ःहन्त्यस्सरसीरुहाक्ष्यः प्रदीपगर्भन्तपनीयपात्रम् ।
क्वणत्काञ्चनकङ्कणैस्तं नीराजयामासुरुदारवेषाः ॥
[illegible]

निद्रागृहं कोमलतूलतल्पं गत्वा च सुष्वाप सुखेन शौरिः
प्रससाद जलं नभश्च सद्यः प्रचकाशे रजनीकरः स्मरश्च ।
परितः पथिकांगनाश्च कार्श्यं दधिरे सैकतपाण्डरप्रकाशाः ॥

ംഗിരസ്സ് എന്ന ബ്രാഹ്മണന്റെ ഒടുവിലത്തെ പു
ാതനെന്ന പേരിൽ നാം അറിയുന്ന ആ മഹാത്മാ
മുപേക്ഷിച്ച രാജർഷിയായ ഭരതനാകുന്നു. മോക്ഷ
ശമായി കരുതിയിരുന്ന അദ്ദേഹം ഭഗവൽപ്രസ
ൻറ മുൻജന്മങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കി വിജനത്തിൽ
ൻ ആഗ്രഹിച്ചു. അതുകൊണ്ട് താൻ ഉന്മ
ാ ആണെന്നു നടിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെ അംഗിരസ്സ്
പഠിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും ഭരതൻ പഠിച്ചില്ല. അദ്ദേ
നത്തിൽ മാത്രമേ മനസ്സ് വെച്ചിരുന്നുള്ളൂ. അംഗി
പുത്രന്റെ വേദാഭികൾ പഠിക്കുന്നതിലുള്ള അശ്രദ്ധ
നനിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചു. അ
ിൽപിന്നെ ജ്യേഷ്ഠന്മാർ അദ്ദേഹത്തെ കൃഷി പ്ര
ഏല്പെടുത്തി. അദ്ദേഹം എന്തുചെയ്യുമ്പോഴും ഇ
ന്ന ധ്യാനിച്ചിരുന്നു. ഒരിക്കൽ വയൽ കാത്തിരു
ത്ത ഒരു ദുഷ്ടൻ ഭദ്രകാളിക്കു ബലികഴിപ്പാൻ പ
പോയി. കാളി ആ ദുഷ്ടനെ വധിച്ചു അദ്ദേഹത്തെ
ച്ചു. ആ അവസരത്തിൽ പല്ലക്കിൽ കയറി ആ
രുന്ന രഹൂഗണൻ എന്ന രാജാവ് തന്റെ പല്ലക്കു
ആ മഹാത്മാവിനോടു കല്പിച്ചു. രാജാവ് അദ്ദേ
യാഗ്യത മനസ്സിലാക്കിയില്ല. അതുകൊണ്ടു പല്ലക്
തുക്കെ നടക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചു
ന്നീട് മഹാനാണെന്നറിഞ്ഞു മാപ്പു ചോദിച്ചു.
തനായ ജഡഭരതൻ രഹൂഗണന്നു തത്വോപദേശം

लुङ् (Aorist) भूते ।

First variety.

86. गा स्था दा धा पा(पाने) इ * എന്നി ചില ധാതു
വകപ്പിലെ ലങ്പ്രത്യയങ്ങൾ മാത്രം ചേൎത്തു ലു
ങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. എന്നാൽ ഇവയുടെ प्र. पु. ब. പ്ര
)ന്നാകുന്നു. उस् പരമാകുമ്പോൾ ധാതുവിന്റെ ആ
ലോപിക്കും.

अगात् अगाताम् अगुः । अदुः ।

7. भू ധാതുവിന്റെ ലുങ്‌രൂപം ഒന്നാംവകപ്പി
ത്യയങ്ങൾ ചേൎത്തുതന്നെതാണുണ്ടാകുന്നതു്. അജ
ൾക്കുമുമ്പിൽ व् എന്നാഗമം വരുന്നതുമാണു്.

अभूत् अभूताम् अभूवन् ।

II Variety.

. I ചില ധാതുക്കളോടു് अ ചേൎത്തതിന്നുശേഷം ഒ
ലെ ലങ്പ്രത്യയങ്ങൾതന്നെ ചേൎത്തു് ലുങ്‌രൂപ
ന്നു. अपुषत् । अशकत् अगमत् etc.

इ ലുങ്ങിൽ गा എന്നായി മാറും.

പാണിനീയധാതുപാഠത്തിൽ इङ् എന്നക്ഷരമോ इ

III Variety

89. അ ചെൎക്കുകയും ധാതുവിന്നു ദ്വിത്വം വരുത്തുകയും ഒന്നാംവികല്പിലെ ലങ് പ്രത്യയങ്ങൾ ചെൎത്തു (ദ്വിത-) ലുങ് രൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നു. श्रि द्रु स्रु എന്നിതിയിൽ പ്പെടുന്നു.

अशिश्रियत् अदुद्रुवत् । असुस्रुवत् ।

90. ദശമഗണധാതുക്കളുടെയും ണിജന്തങ്ങളുടെയും ങ്ങൾ ' ഉണ്ടാക്കുംപ്രകാരം—ദ്വിത്വം വരുത്തുന്നതിശേഷവിധി—

(a) അയ്—ലോപിക്കും.

(b) ഉപാന്ത്യസ്വരത്തെ ഹ്രസ്വമാക്കണം.

(c) അഭ്യാസത്തിലെ അ എന്നതു് ഇ ആവുകയും ദീൎഘമാവുകയും ചെയ്യും. अबीभवत् । अचूचुरत् ।

91. ദശമഗണത്തിൽ അകാരാന്തമായി പഠിച്ചിട്ടുള്ള ധാതുക്കളുടെ അഭ്യാസത്തിൽ അ എന്നതു് ഇ ആകയില്ല.

अचकथत् । अररचत् ॥

IV Variety.

ഈ ജാതിയിൽ സേട്ട ധാതുക്കൾ മാത്രമേ പെടുന്നുള്ളു. ൽ ചേരുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ.

पर·		आत्म·		
इष्टाम्	इषुः	इष्ट	इषाताम्	इष
इष्टम्	इष्ट	इष्ठाः	इषाथाम्	इढ्व

(a) ഹ്രസ്വമായാലും ദീർഘമായാലും അന്ത്യമായ
എന്നിവയ്ക്കു് വൃദ്ധി വരും. अलावीत् ।

(b) र् ल् എന്നിവയിൽ അവസാനിക്കുന്ന
ടെയും वद् व्रज् എന്നിവയുടെയും ഉപാന്ത്യമായ
നും വൃദ്ധി വരുന്നു. अचारीत् ॥ अफालीत् ॥ अवादीत् ॥

(c) ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വങ്ങൾക്കും जागृ എന്നതിനെ
തിനും ഗുണം വരും. असेवीत् असेविष्टाम् असेविषुः ॥

(d) ഹലാദിയും र् ल् എന്നിവയൊഴിച്ചുള്ള വ
സാനിക്കുന്നതും ആയ ധാതുവിന്റെ ലഘുവായ അകാ
കല്പേന വൃദ്ധിവരും.

{ अगादीत् — अगादिष्टाम् — अगादिषुः
{ अगदीत् — अगदिष्टाम् — अगदिषुः

3. यम् रम् नम् ഇവയ്ക്കും * ആകാരാന്തധാതുക്കൾക്കു
ത്യയങ്ങൾക്കു മുമ്പിലായി स् എന്നാഗമം വരുന്നു.
ഇ സേടുകളും ആകുന്നു. अरंसीत् ॥ अयासीत् ॥ अपासीत् ॥

ए ऐ ओ അന്തങ്ങളായ ധാതുക്കൾ ആർദ്ധധാതുക
മാകുമ്പോൾ ആകാരാന്തങ്ങളായി മാറുന്നതും അ

94. ആത്മനേപദപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോ
സ്വരത്തിന്നും ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വത്തിന്നും ഗുണം വരും.
अलविष्ट ॥ 68-ാം നിയമത്തിൽ പറഞ്ഞ കാൎയ്യം ല്യ
ഹ്രിന്നും വരുന്നു. अलविढ्वम् । अलविध्वम् ।

V Variety.

ഈ ജാതിയിൽ അനിട്ടധാതുക്കൾ മാത്രമേ വെ
അവയിൽ ചേരുന്ന പ്രത്യയങ്ങൾ —

पर.			आत्म.		
सीत्	स्ताम्	सुः	स्त	साताम्	सत
सीः	स्तम्	स्त	स्थाः	साथाम्	ध्व
सम्	स्व	स्म	सि	स्वहि	स्म

95. ഈ പരസ്മൈപദപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോ
വിന്റെ സ്വരത്തിന്നു വൃദ്ധിവരും.

अनैषीत् अनैष्टाम् अनैषुः

96. a) ആത്മനേപദപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ
ൻ്റെ അന്ത്യസ്വരത്തിന്നു ഗുണം വരും. ഋകാരത്തിന്നു വ

अनेष्ट अनेषाताम् अनेषत

b ഹ്രസ്വസ്വരത്തിന്നു ശേഷം വരുന്ന स्त स्थाः ഇ
കാരം ലോപിക്കും.

अहृत अहृषाताम् अहृषत। अहृढ्वम् ॥

c) ആത്മനേപദത്തിൽ दा स्था धा ഇവയുടെ ആ
മായി മാറുന്നു. अदित अदिषाताम् अदिषत ॥

VI Variety.

97. * श्रि ष्रु स्रु द्रु എന്നിവയിൽ അവസാനിക്കുകയ്യും യി द्रु ड ऋ എന്നിവ ഉണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ളുകളോടു ചേരുന്ന ലുങ് പ്രത്യയങ്ങൾ—

प॰.			आत्म.		
सताम्	सन्		सत	साताम्	स
सतम्	सत		सथाः	साथाम्	स
साव	साम		सि	सावहि	स

अलिक्षत् । । अलिक्षत ॥

8. स्पृश मृश कृष इव विकल्പേന ഈ വിഭാഗത്തിൽ
अस्प्राक्षीत् — अस्पृक्षत ॥

9. a) കർമ്മണിപ്രയോഗത്തിലും ഭാവേപ്രയോഗ
പു ഏ. പ്രത്യയം इ എന്നാകുന്നു. ഇതു പരമാകുമ്പോൾ
ന്റെ അന്ത്യസ്വരത്തിന്നും ഉപാന്ത്യമായ അ കാരത്തി
വരുന്നു. മററു ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വങ്ങൾക്കു ഗുണം വര
अकारि ॥ अशोचि ॥

b. ഈ इ എന്ന പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ധാ
രന്ത്യമായ आ കാരത്തിന്നു പിമ്പിൽ य् ആഗമമായി
ന്നു. अपायि ॥

c. കർമ്മണിപ്രയോഗത്തിൽ ബാക്കിയുള്ള പ്ര
ാതു സെട്ടോ അനിട്ടോ എന്നു നോക്കി അതാതിന്നു
ള ആത്മ. പ്രത്യയങ്ങൾതന്നെ ചേക്കണം. ഭാവേപ്ര
പ്രഥമ പുരുഷൈകവചനമൊഴികെ ബാക്കിയുള്ള
ൾ വരുന്നതുമല്ലല്ലോ.

i) പ്രക്രിയ കാണിക്കുക, IV

अधारिषम्	अनैष्म	अलिक्षत	अत्याक्षीत्
अलविष्वम्	अकार्ष्टाम्		अधाक्षीत्
अपासिषुः	अवाप्सम्	प्राविक्षन्	अरौत्सीत्
अशोचिषत	अभूवम्	असविष्ट	अफालीत्

ii) कृ എന്ന ധാതുവിന്റെ ലൃങ്ങിലെ രൂപങ്ങൾ ഉം കാണിച്ചെഴുതുക.

गते तपोवने तस्मिन् कंसः कम्पितमानसः ।
अक्रूरमानिनायाशु तं जगाद च सादरम् ॥

अरातिमवनौ जातं अश्रौषं कन्यकामुखात् ।
नाज्ञासिषमितःपूर्वं क्वासावास्त इति स्फुटम् ॥

नारदादवगच्छामि नन्दगोपसुतं रिपुम् ।
तमानेतुमुपायेन त्वमेव क्षमसे परम् ॥

आरुह्य रथमक्रूरः पुरात् प्रमुदितो ययौ ।
ददर्श च पदं शौरेः पताकाशतशोभितम् ॥

तमागतमाकर्ण्य मुदितो भक्तवत्सलः ।
प्रत्युजगाम गोविन्दः सहितः सीरपाणिना ॥

रचिताञ्जलिरक्रूरो भक्त्या परवशीकृतः ।
बाष्पगद्गदया वाचा व्याजहार श्रियः पतिम् ॥

इह प्रेषयता राज्ञा कृतं मे सुकृतं महत् ।
यदालोकिषि नाथ त्वा—मवाङ्मनसगोचरम् ॥

युवां वीरौ परिज्ञाय धनुर्यज्ञमुपस्थितम् ।
आहूयत्यनुसन्धातुं मन्मुखेन महीपतिः ।
इति श्रुत्वा तदालापं विनयं दर्शयन् मखे ।

नहि लोकद्वयेऽप्यस्ति राजाज्ञालंघिनो गतिः ।
इति सर्वान् समादिश्य सुहृदः प्रीतचेतसः ।
अक्रूरेण सहानैषीत् शेषमह्नः कथाशतैः ॥

अधिरात्रि शयानेषु गोपेषु तटिनीतटे ।
अग्रासि नन्दगोपोसौ दन्दशूकेन केनचित् ॥
नन्दे भुजंगमग्रस्ते खिन्दाना गोपमण्डली ।
सत्वरं ग्रस्यमानाभूत् साध्वसेन गरीयसा ॥
नन्दं तं विह्वलं वीक्ष्य क्रन्दन्तं शार्ङ्गधन्वना ।
पादपल्लवसंस्पर्शात् पातितोऽभूत् स पन्नगः ॥

ൊരു വേടൻ നട്ടുച്ചയായിട്ടും നായാട്ടൽ യാതൊന്നും
ഒ മരത്തിന്റെ തണലിൽ വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു
ഒന്നുമില്ലാതെ കുടിയിലേക്കു എങ്ങിനെയാണു മടങ്ങ
ചാരിച്ചു് പരിതപിച്ചു. അങ്ങിനെയിരിക്കെ ഒരു
ന്റെ ദൃഷ്ടിക്കു ഗോചരമായിതീന്നു. ഉടൻ അവൻ കുന്ത
കൊണ്ടു് അതിനെ ബലമായി പ്രഹരിച്ചു. അതു ഉ
ാട്ടുകൂടി ഓടി സത്യവ്രതന്റെ ആശ്രമത്തിൽ കടന്നു
ാ ശരീരം മുഴുവൻ ചോര പുരണ്ടിരുന്നു. മഹഷി
സ്ഥിതി കണ്ടു് ഏററവും വ്യസനിച്ചു. താമസി
ാം ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നു് താൻ പ്രഹരിച്ച പന്നി
ാ എന്നു ചോദിച്ചു. എന്താണുത്തരം പറയേണ്ടതെ
ആലോചിച്ചു. കണ്ടുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിനെ
ാനി വന്നേക്കുമെന്നു ഭയപ്പെട്ടു. അതുപോലെതന്നെ

"സംസാരിക്കുവാൻ കഴിയുന്നവനു കാണുവാൻ ശേ
കാണുവാൻ സാധിക്കുന്നവനു പറയുവാനും ത്രാണിയി
നെയിരിക്കെ, നീ ആരോടാണ് ചോദിക്കുന്നത്?
ത്തരം പറയേണ്ടതു്?" എന്നു വേടൻ ഇതുകേട്ട
ായി. ഇത്തരത്തിൽ സത്യവ്രതൻ ആ പന്നിയുടെ ജ
മന്റെ സത്യവ്രതത്തെയും ഒരുപോലെ രക്ഷിച്ചു.

चतुर्थः पाठः ।

सनाद्यन्तधातुवृत्तिः ।

100. ധാതുക്കളോട് ഇച്ഛാർത്ഥത്തിൽ सन् എന്ന
ചേർക്കുന്നു. ധാതുവിനു ദ്വിത്വവും അഭ്യാസകാര്യവും
ർദ്ധധാതുകപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ सन् എന്നതിൽ
ആർദ്ധധാതുകപ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ स् എന്നും
ാ. സന്നന്തങ്ങളോട്ട ധാതു പരസ്മൈപദിയോ ആ
യോ എന്നു നോക്കി അതാതു പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾ ചേ
ാണ്.

जिगमिषति ॥ मुमुदिषते ॥ निनीषति, निनीषते ॥

101. a) അഭ്യാസത്തിലെ अ കാരം इ കാരമാവും.

b) സേട്ട് അനിട്ട് വിഭാഗമനുസരിച്ച് सन् എ
മ്പിൽ इ ആഗമം വരുന്നു.

102. [illegible]കാരാന്തങ്ങളും ഊകാരാന്തങ്ങളും ആയ ധ

൨൦൦ a) സന്നു ....

ന്റ അന്ത്യമായ സ്വരത്തിന്നും ഉപാന്ത്യഹ്രസ്വര
വരും. शिश्रयिषते ॥ विवर्धिषते ॥

ഹല്ലിൽ തുടങ്ങുന്നതും ഇകാരമോ ഉകാരമോ ഉ
ളും യ്‌ വ്‌ ഒഴികെയുള്ള ഹല്ലിൽ അവസാനിക്കുന്നതു
തുവിൽ ചേൎത്തിട്ടുള്ള സേട്ട്‌ ആയ സന്നു പ്രത്യയം വി
ണഹേതുവാകുന്നു.

मुमुदिषते ॥ मुमोदिषते । लिलिखिषति ॥ लिलेखिषति ॥

b) ഹ്രസ്വങ്ങളോ ദീൎഘങ്ങളോ ആയ इ उ ऋ
ന്ത്യങ്ങളായോ ഉപാന്ത്യങ്ങളായോ ഉള്ള ധാതുക്കൾക്കു
ം വരാത്ത സന്നു പരമായിരിക്കുമ്പോൾ ഗുണം വരുന്ന

निनीषति ॥

c. സന്നിന്നു ഇഡാഗമം വന്നിട്ടില്ലെങ്കിൽ അജ
ന്റ അന്ത്യസ്വരം ദീൎഘിക്കും. जिगीषति ॥

൨൦൪. a ധാതുവിൽ ഉള്ള ऋ കാരം ഗുണമോ വൃദ്ധി
ിടത്തു ഇര്‌ എന്നും, അതിന്നുമുമ്പിൽ പവൎഗ്ഗമോ വ
ണ്ടെങ്കിൽ ഉര്‌ എന്നും ആയി മാറുന്നു.

b. മേൽപറഞ്ഞ इर्‌ उर्‌ എന്നിവയുടെ इ उ എന്ന
ം പരമാകുമ്പോൾ ദീൎഘിക്കും.

चिकीर्षति ॥ तितीर्षति मुमूर्षति *

c. ग्रह्‌ स्वप्‌ प्रच्छ्‌ ഇവറ്റിന്നു സംപ്രസാരണം വരും.

जिघृक्षति ॥ सुषुप्सति ॥

ഉദ്ദേശ്യാൎത്ഥമില്ലെങ്കിൽകൂടി ക്രിയ സംഭവിപ്പാറാകുമെ
ന്നിടത്തു സന്നു പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്‌.

105. സന്നന്തങ്ങളോടു കർത്രർത്ഥത്തിൽ ത്ര ...
ർത്ഥത്തിൽ ആ ...ത്തും നാമരൂപങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ...
യ്യുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആൾ चिकीर्षा ചെയ്യുവാനു...
റം.

106. a) സുബന്തങ്ങളിൽനിന്നു തനിക്കുവേണ്ടി ഇ...
ച്ഛാർത്ഥത്തിൽ क्यच् (य) പ്രത്യയം വരുന്നു. അപ്പോ ...
ൾ മുമ്പിലുള്ള അ കാരം ई കാരമായി മാറും.

पुत्रं आत्मनः इच्छति=पुत्रीयति दशरथः ।

b) കർമ്മത്തിന്റെ ഉപമാനത്തിൽനിന്നും അധി...
ന്റെ ഉപമാനത്തിൽനിന്നും ആചാരാർത്ഥത്തിൽ क...
.

पुत्रं इव आचरति=पुत्रीयति शिष्यं गुरुः ।
प्रासादे इव आचरति=प्रासादीयति कुट्यां भिक्षुः ।

c. ഉപമാനകർത്താവിൽനിന്നു ആചാരാർത്ഥത്തി...
...क्विप् * എന്നീ രണ്ടു പ്രത്യയങ്ങൾ വരുന്നു. क्यङ् ആ...
മാകുന്നു

कृष्ण इव आचरति—कृष्णायते, कृष्णति ॥

107. a. 'भवति' എന്ന അർത്ഥത്തിൽ क्यङ् (आत्म)
...കുന്നു. सुमनाः भवति=सुमनायते ॥

b. करोति എന്നർത്ഥത്തിൽ णिच् (अय) വരുന്നു.

—मुण्डं करोति=मुण्डयति ॥

യമോ തോന്നിക്കവാൻ यङ् (य) വിധിക്കപ്പെട്ടിരി
പ്രത്യയം പരമാകുമ്പോൾ ദ്വിത്വവും അഭ്യാസകാര്യവു
ന്നു വരുന്നു यङ् ചേന്ന ധാതു ആത്മനേപദിയായി

पुनः पुनः, भृशं वा भवति = बोभूयते ॥

क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।
तितीर्षुर्दुस्तरं मोहात् उडुपेनास्मि सागरम् ॥
दिशि मन्दायते तेजो दक्षिणस्यां रवेरपि ।
तस्यामेव रघोः पाण्ड्याः प्रतापं न विषेहिरे ॥
मनसो मम संसार—बन्धमुच्छेत्तुमिच्छतः ।
रामचन्द्रपदाम्भोज—युगळं निगळायताम् ॥
अनवेक्ष्य महाकविप्रयोगा—ननधीत्यापि च शब्दशास्त्रसा
कवितामभितां विधित्सते यः स चिकीर्षत्युडुमण्डलेन मा॥
यं यथा मन्यते लोको विद्ययाभिजनेन च ।
तस्मात् किञ्चिदधस्तिष्ठे—दारुरुक्षुः परं पदम् ॥
दिव्यं चूतरसं पीत्वा मौने भजति कोकिलः ।
पीत्वा कर्दमपानीयं भेको भकभकायते ॥
तमःकवाटसंरुद्धं तावकीनो मनीषिणाम् ।
अपवर्गपुरद्वारे कटाक्षः कुञ्चिकायते ॥
जिजीविषन्तं धावन्त—मन्वधावत्स माधवः ।
अतिक्षीणाः सरोजाक्षी—रक्षीन्मुसलायुधः ॥

ാജ്യം കിട്ടുവാനാഗ്രഹിച്ചിരുന്ന ദുര്യോധനാദികളുടെ
യാഗത്താൽ നാടുവിട്ടുപോയ പാണ്ഡവന്മാർ കാമ്യക

്രൻ ഇവരെ ഭക്ഷിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിച്ച് ഇവരു
ത്തി. നിങ്ങളാരാണെന്നറിയുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന
ന്നു. ധർമ്മപുത്രൻ തങ്ങളുടെ സ്ഥിതി വിസ്തരിച്ച്
. അതിൽനിന്നു പർണ്ണാശ്രമം ധർമ്മപുത്രന്നു
ലതന്നെയാണെന്നും വനവാസകാലം കഴിച്ചുകൂട്ടു
ാണ് അവർ കാമ്യകവനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതെന്നു
മനസ്സിലാക്കി. ബകനെ കൊന്ന ഭീമനെ വധ
ഹത്തോടുകൂടിയിരിക്കുമ്പോഴാണ് നിങ്ങളെ കണ്
ഞാൻ ഭീമനെ വിട്ടയക്കുവാനുദ്ദേശിക്കുന്നില്ല
ഗ്രഹിക്കുന്നവരുണ്ടെങ്കിൽ ഉടനെ ഇവിടം വിട്ടു
ിക്കും അവർക്കു നല്ലതെന്നു ധർമ്മപുത്രാദികളോടു
ചെയ്തു ധീരന്മാരായ പാണ്ഡവന്മാർ ഒരടിപോലു
കാട്ടാളർ പലരും ഭീമന്റെ യുദ്ധസാമർത്ഥ്യം
ഗ്രഹിച്ചു ചുറ്റും വന്നുകൂടി ഭീമൻ ലേശവും
ത കിർമ്മീരനോടു പോരിന്നിറങ്ങുകയും അവന്റെ
ാനിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു ആ ദുഷ്ടന്റെ വധം ന്
ാഷപരവശരായ്ത്തീർന്ന മഹർഷിമാർ ധർമ്മപുത്രാദിക
കും ആശീർവ്വാദം നൽകി.

പഞ്ചമഃ പാഠഃ ।

സംഖ്യാശബ്ദാഃ

= ഒന്ന്	ഏകാദശന് = പതിനൊന്ന്
= രണ്ട്	ദ്വാദശന് = പന്ത്രണ്ട്

चतुर् = നാലു　　चतुर्दशन् = പതിനാലു

पञ्चन् = അഞ്ചു്　　पञ्चदशन् = പതിനഞ്ചു്

षष् = ആറു്　　षोडशन् = പതിനാറു്

सप्तन् = ഏഴു്　　सप्तदशन् = പതിനേഴു്

अष्टन् = എട്ടു്　　अष्टादशन् = പതിനെട്ടു്

नवन् = ഒമ്പതു്　　नवदशन् / एकोनविंशति = പത്തൊ

दशन् = പത്തു്　　विंशति = ഇരുപതു്

I a) नवदशन् വരെയുള്ള സംഖ്യാശബ്ദങ്ങൾ വിശേ
കുമ്പോൾ വിശേഷ്യത്തോടു് ലിംഗവിഭക്തിവചന
ിച്ചിരിക്കും. एक, द्वि, त्रि, चतुर् എന്നിവയ്ക്കു് ലിംഗ
ു് രൂപഭേദവും വരുന്നു.

b) विंशति = ഇരുപതു്　　षष्टि = അറുപതു്
त्रिंशत् = മുപ്പതു്　　सप्तति = എഴുപതു്
चत्वारिंशत् = നാല്പതു്　　अशीति = എൺപ
पञ्चाशत् = അമ്പതു്　　नवति = തൊണ്ണൂറു്

ഷണങ്ങളായി പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ നിത്യസ്ത്രീലിം
വയ്ക്കു് ഏകവചനം മാത്രമേയുള്ളു. विंशतिर्बालकाः—
ട്ടികൾ എന്നർത്ഥം. വിശേഷ്യമായി പ്രയോ
ൾ ബഹുവചനങ്ങളുംവരും. बालकानां विंशती, विंशतय
ൾ രണ്ടു് ഇരുപതുകൾ, രണ്ടിലധികം ഇരുപതുകൾ
വരുന്നു.

[शत सहस्र अयुत लक्ष प्रयुत ശബ്ദങ്ങൾ നിത്യം നപ
ിശേഷണങ്ങളാകുമ്പോൾ ഏകവചനാന്തങ്ങളും

शत पुरुषाः । सहस्र स्त्रियः । [illegible]

III a) ഇരുപത്തൊന്ന്, ഇരുപത്തിരണ്ട് തുടങ്ങ
്യാശബ്ദങ്ങൾ विंशति യുടെ മുമ്പിൽ एक द्वि त्रि चतुर् . (
ിൽ नवन् വരെയുള്ളവയെ ചേർത്തുണ്ടാകുന്നു. എന്നാ
ത്തൊമ്പതിന്നു സാധാരണയായി एकोनत्रिंशत (ഒന്നു കു(
') എന്നാണ്. नवविंशति എന്നും പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്
ിധത്തിൽ തന്നെയാണ് മേല്പോട്ടുള്ള സംഖ്യാശബ്ദ
ക്കുന്നതും.

b) ഈ ക്രമത്തിൽ एक द्वि മുതലായവ ചേർക്കു
अष्टन् എന്നിവ യഥാക്രമം द्वा त्रय· अष्टा എന്നായി മാ(
c) പൂർവ്വപദത്തിന്റെ അന്ത്യമായ നകാരം ലോ
ചെയ്യും.

IV चत्वारिंशत् पञ्चाशत् षष्टि सप्तति नवति ഇവയിൽ
ം വികല്പേന പ്രവർത്തിക്കുന്നതും अशीति യിൽ തീരെ
ാത്തതുമാകുന്നു.

द्विचत्वारिंशत् द्वाचत्वारिंशत् । द्व्यशीति ।

V a) एक द्वि त्रि चतुर् षष् ഇവയുടെ പൂരണപ്രത്യ
प्रथम द्वितीय तृतीय चतुर्थ षष्ठ എന്നിവയാകുന്നു. चतुर्थ
ത്തിൽ तुर्य तुरीय എന്നീ പദങ്ങളും പ്രയോഗിക്കാറുണ

b) ശേഷം दशन् ഉൾപ്പെടെയുള്ള സംഖ്യാശബ്ദ
സാനത്തെ न കാരം കളഞ്ഞു म ചേർത്തും दशन् മുതൽ
ുപ്പെടെയുള്ള ശബ്ദങ്ങളുടെ न കാരം കളഞ്ഞ് അകാ(
ും പൂരണപ്രത്യയാന്തങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു.

पञ्चमः अष्टमः एकादश, षोडशः ഇത്യാദി.

c) विंशति മുതലുള്ള സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളോടു എന്ന (
[illegible] ത്യയാന്തങ്ങൾ ണ്ടാകുന്നു.

ത്തി യും മററുള്ളവയിലെ അന്ത്യമായ വ്യഞ്ജനവും
അകാരാന്തമാക്കിയ വേറൊരു രൂപം കൂടിയുണ്ട്.
षष्टि सप्तति अशीति नवति ഇവയ്ക്കു അന്ത്യമായ
അകാരാന്തമാക്കിയും പൂരണപ്രത്യയാന്തങ്ങൾ
എന്നാൽ षष्टि सप्तति अशीति नवति ഇവയ്ക്കു മുമ്പിൽ
ങ്ങളില്ലെങ്കിൽ तम ചേർത്തിട്ടുള്ള ഒരു രൂപം മാത്രമേ

षष्टितम । एकषष्टितम, एकषष्ट ഇത്യാദി.

ഇടങ്ങിയുള്ളതിൽ പൂരണപ്രത്യയം तम എന്നു
शततम । सहस्रतम ഇത്യാദി.

e) प्रथम द्वितीय तृतीय तुर्य तुरीय ഇവയുടെ സ്ത്രീ
കാരാന്തമാക്കിയും മററുള്ള പൂരണപ്രത്യയാന്ത
ംഗരൂപം ഈകാരാന്തമാക്കിയും ഉണ്ടാക്കുന്നു.

प्रथमा द्वितीया विंशी सहस्रतमी ഇത്യാദി.

I 'ഇത്രപ്രാവശ്യം' എന്നു കാണിക്കുവാൻ द्वि त्रि
ഒയോട് എന്ന പ്രത്യയവും അതിനുമേലുള്ള സം
ളോട് कृत्वस् എന്ന പ്രത്യയവും ചേർത്തു രൂപങ്ങൾ
चतुर् എന്നതിൽ स् ചേർക്കുമ്പോൾ स् ലോപിക്ക
ന്ന രൂപം ഉണ്ടാവുകയും ചെയ്യുന്നു. एक എന്ന
ന്നാണ് രൂപം. धा, कृत्वस् എന്നിവ ചേർക്കുമ്പോ
പ്പങ്ങളുടെ അന്ത്യമായ न കാരം ലോപിക്കുന്നു.
ങ്ങളുമാകുന്നു.

VII 'ഇരുവായ...

ങ്ങളോട് धा എന്ന പ്രത്യയം ചേർക്കുന്നു. धा പ്രത്യയം ...
വാൾ द्वि त्रि എന്നിവകളും വികല്പേന ഗുണവും ...ഷ എന്ന
द्वेधा षोढा എന്ന രണ്ടു രൂപങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നു. द्विधा, ...
दशधा ഇത്യാദി. ഇവയും അവ്യയങ്ങളാകുന്നു.

VIII 'ഓരോന്നായി' 'ഈരണ്ടായി' എന്നീ അർത്ഥം
...കവാൻ സംഖ്യാശബ്ദങ്ങളോട് शः എന്നതു ചേർക്കു...
..., शतशः, सहस्रशः ഇത്യാദി. ഇവയും അവ്യയങ്ങളാകുന്നു.

एकयोक्त्या पुष्पवन्तौ दिवाकरनिशाकरौ ।
लघ्वक्षरोच्चारमात्रो निमेषो मात्रया समः ।
अष्टादश निमेषास्तु काष्ठाः त्रिंशत्तु ताः कला ।
तास्तु त्रिंशत् क्षणस्ते तु मुहूर्तो द्वादशास्त्रियाम् ॥
ते तु त्रिंशदहोरात्रः पक्षस्ते दश पञ्च च ।३
पक्षौ पूर्वापरौ शुक्ल—कृष्णौ मासस्तु तावुभौ ॥
द्वौ द्वौ माघादिमासौ स्या—दृतुस्तैरयनं त्रिभिः ।
अयने द्वे गतिरुद—ग्दक्षिणार्कस्य वत्सरः ॥
मासेन स्यादहोरात्रः पैत्रो वर्षेण दैवतः ।
दिव्यैर्वर्षसहस्रैर्द्वादशभिर्दैवतं युगम् ॥
दैवे युगसहस्रे द्वे ब्राह्मः कल्पौ तु तौ नृणाम् ।
मन्वन्तरन्तु दिव्यानां युगानामेकसप्ततिः ॥
चत्वारो वित्तदायादा धर्माग्निनृपतस्कराः ।
ज्येष्ठपुत्रावमानेन त्रयः कुप्यन्ति सोदराः ॥

ഈ സ്കൂളിൽ ആകെ പത്തു ക്ലാസ്സുകളും 31 അദ്ധ്യാ...
... നന്നാലായും മൂന്നും

കുട്ടികളും മൂന്നിൽ 97 കുട്ടികളും നാലിൽ 95 കു
ക്കുന്നു. അഞ്ചിൽ 66-ം ആറിൽ 74-ം ഏഴിൽ
ൽ 77-ം ഒമ്പതിൽ 36-ം പത്തിൽ 38-ം കുട്ടികൾ
ൽ 130-ം രണ്ടിൽ 52 ം മൂന്നിൽ 42 ം നാലിൽ
ഡിൽ 16-ം ആറിൽ 32-ം ഏഴിൽ 12-ം എട്ടിൽ 13.
2 ം പത്തിൽ 8-ം കുട്ടികൾ ഇക്കൊല്ലം ചേന്നാവ
ിൽ രണ്ടു മൂന്നു പ്രാവശ്യം തോററ കുട്ടികൾ 3-ം പ
ുണ്ട്. കഴിഞ്ഞ കൊല്ലം 7-ാം ക്ലാസ്സ പരീക്ഷയ്ക്കു
ര 52 ം, 10-ാം ക്ലാസ്സ് പരീക്ഷയ്ക്കു ചേന്ന 73-ൽ
ികൾ വിജയികളായിട്ടുണ്ട്.

षष्ठः पाठः ।

तद्धितवृत्तिः ।

പ്രയോഗലാഘവത്തിനായി നാമപദങ്ങളോടു ചേ
ത്യയങ്ങളെ തദ്ധിതപ്രത്യയങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നു. അ
ങ്ങൾക്കു വരുന്ന രൂപഭേദത്തെ വ്യാകരണത്തിൽ കാണി.

• ഏതുപ്രത്യയങ്ങളുടെ ञ् ण् क् എന്നിവ ലോപി
ന്നുവോ അവ ചേരുമ്പോൾ പ്രകൃതിയിലുള്ള ആദ്യ
ത്തിന്നു വൃദ്ധി വരും.
ायन् एय् ईन् इय् इय् എന്നായി മാറുന്നു.
• പ്രത്യയാദികളായ फ ढ ख छ घ എന്നിവ യഥാ
• അജാദിപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ അന്ത്യ
ലോപിക്കും.

तदस्य अस्ति इत्यर्थे । = അതൊടുകൂടിയവൻ എന്നൎത്ഥം

1 मतुप् (मत् वत्) बुद्धिमत् , गुणवत् ।

2 इलच् (इल) फेनिल, तुन्दिल।

3 ण (अ) प्राज्ञः ।

4 व—केशव ।

5 वलच् (वल) रजस्वला ।

6 इनि (इन्) धनिन् ।

7 ठन् (इक) धनिक ।

8 विनि (विन्) यशस्विन् ।

9 ग्मिनि (ग्मिन्) वाग्मिन् ।

10 इनच् (इन) फलिन, बर्हिण ।

11 आलुच् (आलु) निद्रालु ।

तस्य अपत्यं पुमान् इत्यर्थे= അവൻെറ മകൻ എന്നൎത്ഥം

1 अण् (अ) वासिष्ठ । 2 इञ् (इ) दाशर्

3 अञ् (अ) पाञ्चाल । 4 ढक् (एय) वैनते

5 ख (ईन) कु॰ीन । 6 ण्य (य) कौरव्य

त्र भव इत्यर्थे ॥ അവിടെയുള്ളതു് എന്നൎത്ഥത്തിൽ

1 यत् (य) मूर्धन्य, दन्त्य । 2 अण् (अ) ग्रैवा

3 ढञ् (एय) ग्रैवेयम् ॥ 4 ठञ् (इक) कौ

5 त्यक् (त्य) दाक्षिणात्य, पाश्चात्य ॥

6 त्यप् (त्य) इहत्य, तत्रत्य ॥ 7 आहञ् (आह) औ

तस्य समूह इत्यर्थे । അതിന്റെ കൂട്ടം എന്നർത്ഥത്തിൽ
1 अण् (अ) काकम्, बाकम्, 2 अञ् (अ) यौवतम्,
3 वुञ् (अक) मानुष्यकम् ॥ 4 तल् (ता) जनता ॥
5 ठक् (इक) हास्तिकम् ॥ 6 य—तृण्या, वात्या,

तदधीते तद्वेद इत्यर्थे ॥ അതു പഠിക്കുന്ന or അറിയുന്ന നാർത്ഥത്തിൽ

1 अण् (अ) व्याकरण । 2 ठक् (इक) पौरा[illegible]
3 वुन् (अक) पदक, मीमांसक ।

तस्य विकार इत्यर्थे । അതിന്റെ വികാരം എന്നർത്ഥ
1 अण् (अ) सौवर्णं ॥ 2 मयट् (मय) सुवर्णम[illegible]
3 यत् (य) गव्य ॥

तदस्य प्रमाणमित्यर्थे । അളവുപ്രമാണം എന്നർത്ഥത്തിൽ
द्वयसच् (द्वयस) ऊरुद्वयसम् । 2 दघ्नच् (दघ्न) जानुदघ्न[illegible]
[illegible] मात्रच् (मात्र) ऊरुमात्रम् ।
[illegible] वतुप् (वत्) यावत्, तावत् कियत् ।

न तुल्यं इत्यर्थे—वत् = रामवत्—രാമനെപ്പോലെ
[illegible]इ इत्यर्थे ठक् (इक) स्वागतिकः ॥ धर्मं चरति—धार्मिकः ।
पूपाः पण्यं अस्य—आपूपिक । लावणिकः ।
[illegible] (य) रथं वहति—रथ्यः । युग्यः ।
[illegible] गतः—वय्यः ॥ धर्मादनपेतं—धर्म्यम्, न्याय्यम् ।
य—सभायां साधुः सभ्यः ।
(ईय) तदीय । अण् (अ) तावक, मामक ।
खञ् (ईन) आस्माकीन ।
[illegible]विहिताः— (അവ്യയങ്ങൾ)
[illegible]सिल् (तस्) कुतः, सर्वतः । 2 त्रल् (त्र) कुत्र, तत्र,
[illegible]र्हि—इदानीं, तदानीं । 4 दा—सर्वदा ।

धाल् (था) सर्वथा   ५ थमु—कथम्।

अस्तात्—पुरस्तात्।   10 एद्युस्—अन्येद्युः।

अतस्—दक्षिणतः॥

आत्—उत्तरात् (उत्तरस्यां दिशि इत्यर्थं)।

आहि—दक्षिणाहि ग्रामात्॥   14 रिष्टातिल् (रिष्टात्) उ

…काः तद्धिताः—തന്നില (അതിന്റെ നില എന്നർ

1 त्व—पुरुषत्वम्।   2 तल् (ता) पुरुषता।

3 यत् (य) स्तेयम्।   4 यक् (य) पौरोहित्य

5 अञ् (अ) कौमारम्।   6 अण् (अ) यौवनम्॥

7 वुञ् (अक) आचार्यकम्।   8 ष्यञ् (य) नैपुण्यम्, …

९ इमनिच् (इमन्) अणिमन्, गरिमन्॥

രണ്ടെണ്ണങ്ങളിൽവെച്ച് ഒന്നിനു അതിശയം … तर ईयस् എന്നീ പ്രത്യയങ്ങളും രണ്ടിലധികം വസ്തു … ഒന്നിനതിശയം കാണിപ്പാൻ तम इष्ठ എന്ന … ം വിശേഷണങ്ങളോടു ചേർക്കുന്നു.

I ईयस् इष्ठस् എന്നിവ എകിനോടു ചേർക്കുമ്പോൾ പാ … അന്ത്യസ്വരവും, അന്ത്യം വ്യഞ്ജനമാണെങ്കിൽ അ … മ്പിലുള്ള സ്വരത്തോടുകൂടി ആ വ്യഞ്ജനവും …

लघु	लघीयस्	लघिष्ठ
महत्	महीयस्	महिष्ठ

I तर तम इष्ठ പ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെ സ്ത്രീലിംഗരൂ … ईयस् പ്രത്യയാന്തങ്ങളുടെ ഈ ചേർത്തും ഉണ്ടാക്കണ …

V ईयस् इष्ठ എന്നീ പ്രത്യയങ്ങൾ ഗുണവാചികള … മെ വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൂ. എന്നാൽ तर तम എ … ങ്ങളിൽനിന്നും അവ്യയങ്ങളിൽനിന്നും കൂടി വി …

उच्चैः	उच्चैस्तराम्	उच्चैस्तमाम् ।
मोदते	मोदतेतराम्	मोदतेतमाम् ॥

V ईयस् इष्ठ എന്നീ പ്രത്യയങ്ങൾ ചേർക്കുമ്പോൾ
ണമായ മാററം വരുന്നവയെ താഴെ ചേർക്കുന്നു

नेदीयस्	नेदिष्ठ	प्रिय	प्रेयस्	
अल्पीयस्	अल्पिष्ठ			
कनीयस्	कनिष्ठ	बहु	भूयस्	भू
वरीयस्	वरिष्ठ	बहुल	बंहीयस्	बं
		बाढ	साधीयस्	सा
			यवीयस्	यवि
क्षेपीयस्	क्षेपिष्ठ	युवन्	कनीयस्	कनि
		वृद्ध	ज्यायस्	ज्येष्ठ
क्षोदीयस्	क्षोदिष्ठ		वर्षीयस्	वर्षि
गरीयस्	गरिष्ठ	स्थिर	स्थेयस्	स्थे
द्राघीयस्	द्राघिष्ठ	स्थूल	स्थवीयस्	स्थ
दवीयस्	दविष्ठ	स्फिर	स्फेयस्	स्फे
ज्यायस्	ज्येष्ठ			
श्रेयस्	श्रेष्ठ	ह्रस्व	ह्रसीयस्	ह्रसि

रहस्यभेदो याच्ञा च नैष्ठुर्यं चलचित्तता ।
क्रोधो निःसत्यता द्यूत एतन्मित्रस्य दूषणम् ॥

पटुत्वं सत्यवादित्वं कथायोगेन बुध्यते ।
अस्तब्धत्वमचापल्यं प्रत्यक्षेणावगम्यते ॥

वृत्त्यर्थं नातिचेष्टेत न सा हि धात्रैव निर्मिता ।
गर्भादुत्पतिते जन्तौ मातुः प्रस्रवतः स्तनौ ॥

सखा गरीयान् शत्रुश्च कृत्रिमस्तौ हि कार्यतः ।
स्याताममित्रौ मित्रे च सहजप्राकृतावपि ॥

प्रसारयन्ति कुशलाः चित्रां वाच पटीमिव ॥
मन्यसेरिवधः श्रेयान् प्रीतये नाकिनामिति ।
पुरोडाशभुजामिष्टं इष्टं कर्तुमलंतराम् ॥
वचनैस्सतां महीयसो न खलु व्येति गुरुत्वमुद्धतैः ।
किमपैति रजोभिरौर्वरैरवकीर्णस्य मणेर्महार्घता ॥
ह्रसीयानभवत्तस्य मार्गो दीर्घोपि स क्षणात् ।
भक्तिर्द्राघीयसी भूयो भूयो जज्ञे जनार्दने ॥
जीवनग्रहणे नम्रा गृहीत्वा पुनरुन्नताः ।
किं कनिष्ठाः किमु ज्येष्ठाः घटीयन्त्रस्य दुर्जनाः ॥

ദശരഥന്റെ ഭാര്യമാരിൽ ഏററവും പ്രായംചെ
ന്ദല്യയും ഏററവും പ്രായംകുറഞ്ഞവൾ കൈകേ
ിയുന്നു. ദശരഥൻ ഏററവും പ്രിയപ്പെട്ട രാമനെ
യച്ചതു് ഏററവും ക്രൂരമായതുകൊണ്ടാണെന്നു പെ
ഏററവും ചെറുപ്രായക്കാർ വളരെ ഉച്ചത്തിൽ പറ
ു. സീത തന്റെ ശിരീഷകുസുമത്തെക്കാൾ മൃദുവാ
യ വകവെക്കാതെ പ്രിയന്റെ കൂടെ കാട്ടിലേക്കു പേ
ന്നെ അവൾ പതിവ്രതമാരിൽവെച്ചു് ശ്രേഷ്ഠയാ
ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു. വളരെ ഭയങ്കരമായ വന
നെ അനുഗമിക്കുവാൻ ഏതൊരു രാജകുമാരിയാ
? സീത സ്ത്രീകളിൽവെച്ചു് ഏററവും സുന്ദരിയായ്
ാലെ ഭർത്താവിൽ ഏററവും ഭക്തിയുള്ളവളും ആയി
ഥന്റെ മകനായ രാമൻ സാധുസംരക്ഷണത്തിൽ ഏ
ാണു ഏററവും ദയയില്ലാത്ത രാക്ഷസന്മാരുടെ അപ്രീ
മാകയും രാവണൻ സീതയെ അപഹരിക്കുവാൻ ഇ

ട്ടി ലങ്കയിലെത്തി, തന്റെ ഏറ്റവും ചെറിയ സ
ഓ വിഭീഷണനെ രാവണൻ ഉപേക്ഷിച്ചതും ഏറ
വെന്നവരുടെ ഉപദേശം അനുസരിക്കാത്തതും കാ
ണ്ടല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടാണ്? കാണുവാന
കൌതുകമുള്ള ലങ്ക നശിച്ചതും രാമൻ സീതയെ വ്
സത്യവും ധർമ്മവും മാത്രമേ ജയിക്കയുള്ളുവെന്നാ
ണങ്ങളല്ലയോ? ജനങ്ങൾ രാമന്റെ പട്ടാഭിഷേ
ൻ ഭരതന്നു തന്റെ മൂത്തസഹോദരനിലുള്ള അ
ക്തിയെ പുകഴ്ത്തിയിരുന്നു.

सप्तमः पाठः ।

द्विकर्मका धातवः ।

दुह्याच् पच् दण्ड् रुधिप्रच्छि
चि ब्रू शासु जि मथ्मुषाम् ।
कर्मयुक् स्यादकथितं
तथा स्यान्नीहृकृष्वहाम् ॥

മേൽപറഞ്ഞ ധാതുക്കളുടെ അപാദാനാദികാരക
പത്തിൽ വിവക്ഷിക്കപ്പെടാതിരിക്കുമ്പോൾ കർമ്മ
അപ്പോൾ അവയെ അകഥിതകർമ്മം എന്നു പറ
अवरुणद्धि എന്നതിലെ രോധനത്തിനു അധികരണ
ന്ന व्रज എന്നതിനെ അധികരണമായി വിവക്ഷിക്ക
ോൾ व्रजं गां अवरुणद्धि गाम्' എന്നു പ്രയോഗിക്കുന്നു.
ഇതുപോലെ മേൽപറഞ്ഞ ധാതുക്കൾക്ക് ഇരണ്ട്
ഉണ്ടാവുന്നതാണ്. ക്രമത്തിൽ ഉദാഹരണം—

5 व्रजं अवरुणद्धि गाम् 6 माणवकं …

7 वृक्षं अवचिनोति फलानि 8 माणवकं धर्मं ब्रूते शास्ति वा

9 शतं जयति 10 सुधां क्षीरनिधिं मथ्नाति

11 देवदत्तं शतं मुष्णाति 12 ग्रामं अजां नयति, हरति, क[र्षति]

वहति वा ॥

ഇതിൽ ദുഹ് മുതൽ മുഷ് കൂടിയുള്ള പന്ത്രണ്ട ധാതുക്കളുടെ [ഉദാ]ഹരണങ്ങളായി കൊടുത്തതിൽ पयः, वसुधां, फलानि, മുതലാ[യവ] പ്രധാനകർമ്മങ്ങളും മററുള്ളവ അപ്രധാനകർമ്മങ്ങളും ആക[ുന്നു]. പിന്നത്തെ നാലു ധാതുക്കളുടെ ഉദാഹരണത്തിൽ अजां പ്ര[ധാ]നകർമ്മവും ग्रामं അപ്രധാനകർമ്മവും ആകുന്നു.

II പ്രേരണാർത്ഥത്തിൽ ധാതുക്കളോട ണിച് എന്ന പ്രത്യ[യം ചേർ]ത്തുണ്ടാവുന്നവയെ ണിജന്തങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നു.

	केवलप्रयोगः	णिजन्तप्रयोगः
अश्	अश्नाति	आशयति
गम्	गच्छति	गमयति

കേവലപ്രയോഗത്തിലെ കർത്താവ് പ്രായേണ ണിജ[ന്തപ്ര]യോഗത്തിൽ തൃതീയാന്തമായിരിക്കും.

रामः ओदनं पचति—कृष्णः रामेण ओदनं पाचयति ।

ഗത്യർത്ഥകങ്ങളും ജ്ഞാനാർത്ഥകങ്ങളും ഭക്ഷണാർത്ഥക[ങ്ങളും] ശബ്ദകർമ്മകങ്ങളും അകർമ്മകങ്ങളും ആയ ധാതുക്കളുടെ [കേവ]ലപ്രയോഗത്തിലെ കർത്താവ് ണിജന്തങ്ങളായ ആ ധാതുക്ക[ളുടെ] കർമ്മമായിത്തീരുന്നു.

शत्रूनगमयत्स्वर्गं वेदार्थं स्वानवेदयत् ।
आशयच्चामृतं देवान् वेदमध्यापयद्विधिम् ।,
… र्निर्वृतिः ।

गौणे कर्मणि दुह्यादेः प्रधान ...

बुद्धिभक्षार्थयोः शब्दकर्मणां च निजेच्छया ।
प्रयोज्यकर्मण्यन्येषां ण्यन्तानां लादयो मताः ॥

ഈ നിയമം കേവലം ലകാരങ്ങൾക്കു മാത്രമല്ലാ ബാധകമുള്ളൂ. കർമ്മവാചകങ്ങളായ ക്തപ്രത്യയം മുതലായവയിലും ബാധകമാണ്.

गौः पयो दुग्धा ।   अजा ग्रामं नीता   ഇത്യാദി.

पुत्रं कुलस्य भुवनस्य च रक्षितारं
अभ्यर्थितोपि भगवानरविन्दनाभः ।
त्वां मे ददौ विधिवशात् भुवनैकचोरं
इत्याह कोपमभिनीय सुत यशोदा ॥

क्षीरचोर मचिरात् पलायितं
पाशपाणिरथ केशवं बलात् ।
बन्धमोक्षणविचक्षणं नृणां
बन्धमानयदसावुलूखले ॥

वसुदेवसुते जाते   तत्प्राणपरिपन्थिनी ।
विनिमायामुना गेहं   निन्ये नन्दकुमारिका ॥

इत्यादि बहुधा स्तोत्रं   तन्वानेस्मिन् मुहुर्मुदा ।
अन्तर्धिं प्रापयामास   स्वरूपं तज्जनार्दनः ॥

रजकस्तत्र कंसस्य   याचितो हरिणांशुकम् ।
अतर्जयत् गन्तुकामैः   प्रेर्यमाण इवासुभिः ॥

यदा तनीयान्मदनोथ चापलं   विधातु मुत्थानमगान्मृगीदृ
तदा समुत्थाय रुषेव सत्वरं   त्रपा च भीतिश्च शमं निनाय

... धिपतेः प्रजाना

कौशिकेन स किल क्षितीश्वरो राममध्वरविघातशान्तये ।
काकपक्षधरमेत्य याचितस्तेजसां हि न वयः समीक्ष्यते ॥

संरंभं मैथिलीहासः क्षणसौम्यां निनाय ताम् ।
निवातस्तिमितां वेलां चन्द्रोदय इवोदधेः ॥

स सेतुं बन्धयामास प्लवगैर्लवणाम्भसि ।
रसातलादिवोन्मग्नं शेषं स्वप्नाय शार्ङ्गिणः ॥

അന്നും ഇന്നുമായി കാലത്തിന്നു വന്ന മാററം കോലത ന്നൊന്നുണ്ട്. ആ മാററങ്ങളെപ്പററി ഒരുവൻ നിങ്ങളോട ടുന്നതായാൽ നിങ്ങൾ അയാളോട് എന്തുപറയും? ഒരു (മറെറാരുവനെ പഠിപ്പിക്കുക എന്നതു അത്ര എളുപ്പ ിക്കു ഒരു തുള്ളിപോലും കൊടുക്കാതെ പശുക്കളെ റ ക്കുന്ന സമ്പ്രദായം ഇന്നാണ് കണ്ടുവരുന്നത്. ക കൊണ്ട് വലിയ ഭാരം വഹിപ്പിക്കുക എന്നതു ഇ രുമപ്രകാരം തെററുതന്നെയാകുന്നു. അതുകൊ ത്തിനെ ചെയ്യുന്നവരെ അച്ചെറുപ്പിക്ക പിഴ കല്പിക്കു ല്ലുന്നു. പാതയരികിലുള്ള മരങ്ങളിൽനിന്നു യാത്രക്കാർ ങ്ങൾ പറിച്ച് ദാഹവും വിശപ്പും തീർത്തിരുന്നത് ഇ പാടില്ലെന്നായിരിക്കുന്നു. പശുക്കളെ കാട്ടിലേക്കു കൊ യി പുല്ലു തീററുകയും ശുദ്ധജലം കുടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യു ി ഇപ്പോൾ ഇല്ലാതായി. നാട്ടുപോക്കം വഴിചോദിച്ചാൽ (കും വഴി പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്ന ഒരു പതിവും മറിയില്ലാതായിരി

കുട്ടികളെ ധർമ്മം പഠിപ്പിക്കുക എന്ന സമ്പ്രദായം നി കുകയോ നിർത്തുകയോ ചെയ്യുതായി കാണുന്നു. ധനിക പോലും അന്നം യാചിച്ചിരുന്ന സമ്പ്രദായം നിർത്തി രി ർ മഹിളമാരോടുപോലും ധനം തന്നെ യാചി ച്ചിരിക്കുന്നു. ഭൃത്യന്മാരെക്കൊണ്ട് ജോലിചെയ്യി

ിത്തം നാട്ടിൽ ദാരിദ്ര്യവും വരുത്തിച്ചു. ...
കീഴ്മേൽ മറിച്ചു. എന്നാൽ ഈ മാററം ജനങ്ങൾ
ല്ലെന്നു ബോധം വന്നതോടുകൂടി പഴയ സമ്പ്രദായ
ൾ അവലംബിച്ചു തുടങ്ങിയതു എത്രയും ആശ്വാസ
ം. അടുത്ത ഭാഷയിൽ ഭാരതം പൂർവ്വസ്ഥിതിയിൽ
ാരത്തിലും സമുദ്ധമായിരിക്കുമെന്നതിൽ സംശയവും (

अष्टमः पाठः ।

कृद्वृत्तिः ।

ധാതുക്കളിൽനിന്നു വിധിക്കപ്പെട്ട പ്രത്യയങ്ങളെ
പറയുന്നു.

1 अच् (अ) चयः, क्रयः
2 अप् (अ) निकरः, प्रभवः
3 ल्युट् (अन) यानम्, आसनम्
4 क्तिन् (ति) कृतिः, प्राप्तिः,
5 घञ् (अ) पादः, भेदः
6 युच् (अन) वेदना, योजना
7 नङ् (न) यत्नः, स्वप्नः
8 खल् (अ) सुकरः, सुलभः
9 इष्णुच् (इष्णु) अलंकारिष्णु
10 तृ—कर्तृ
1[1] णिनि (इन्) ग्राहिन्
12 अण् (अ) कुम्भकार
[1]3 शतृ (अत्) पचत्, रक्षत्
14 शानच् (आन) वन्दमान, ...
[1]5 क्त्वा (त्वा) भूत्वा
16 ल्यप् (य) अनुभूय
[1]7 तुमुन् (तुम्) गन्तुम्
18 णमुल् (अम्) स्मारं, स्मारं
[1]9 ण्वुल् (अक) पाचकः
20 इत्र—लवित्रम्
21 क्त (त)।

കർമ്മക ധാതുവിൽനിന്നു കർമ്മാർത്ഥത്തിലും അകർമ്മക

മത്തിൽ ചേർക്കാറുണ്ടു. [illegible]
ചനാന്തമായിരിക്കും. मया तत्र गतम् । मया नद्यां स्नातम्
൦ സകർമ്മകത്തിലും കാണാറുണ്ട്. जितमपत्यस्नेहेन ।
ാന്തങ്ങൾ ചേർത്ത് നാമപദങ്ങളെപ്പോലെ
്വരുന്നു. कस्येदमालिखितम् ।

ാത്യർത്ഥകധാതുക്കളോടു കർത്തൃകർമ്മഭാവങ്ങളിൽ
ചേർക്കാറുണ്ട്.

कर्तरि	कर्मणि	भावे
ो ग्रामं गतः	गतो रामेण ग्रामः	रामेण गतम्

2. क्तवतु (तवत्) സകർമ്മകത്തോടായാലും അകർമ്മക
ം കർത്തര്യർത്ഥത്തെ കാണിക്കുന്നു. पूजितवत् = പ
ചെയ്തു.

3. तव्य । 24. अनीय । 25. य—कर्तव्यः, करणीयः,
് ഷഷ്ഠിയിലും തൃതീയയിലും വരാവുന്നതാകയാൽ
धर्मः कर्तव्य, करणीयः कार्यः वा । ഭാവേപ്രയോഗമാകു
ംസകം ഏകവചനമായിരിക്കും. युष्माभिः तत्र गन्तव्

ട്ടിന്റെ അർത്ഥത്തിൽ വിധിച്ചിട്ടുള്ള शतृ शानच्
ങ്ങൾ ധാതുക്കളോടു ചേർക്കുമ്പോൾ ഗണവിക
ിന്നും ശതൃശാനച്പ്രത്യയങ്ങൾക്കും മദ്ധ്യേ ചേർക്ക
പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഭവിഷ്യദർത്ഥത്തെ കാണിക്കു
ത്യയങ്ങൾ തന്നെയാണ് ചേർക്കേണ്ടത്. ഏ
ിവചനത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു ധാതു സേട്ടാണെങ്കിൽ
[illegible] ഇ ഉം ആണ് ചേർക്കേണ്ടതു

ലകാരാർത്ഥങ്ങൾ സാമാന്യേന അതാതു ഷട്ടത്തിൽ
പാഠിച്ചു കഴിഞ്ഞതുകൊണ്ടു വിശേഷങ്ങളെ മ
ട വിവരിക്കുന്നുള്ളൂ.

1. यावत् पुरा ഇവയുടെ യോഗത്തിൽ ഭവിഷ്യദർത്ഥ
ത്ഥം.

ते=यतिष्ये=ഞാൻ ശ്രമിക്കാം. पुरा निपतति=निपति

2. पुरा എന്നതിന്റെ യോഗത്തിൽ ഭൂതാനദ്യതന
ത്ഥം.

वसन्तीह पुरा छात्राः=ഇവിടെ ശിഷ്യർ താമസിച്ചിരുന്ന

3. വർത്തമാനസാമീപ്യത്തിൽ ഭൂതത്തിലും ഭാവ
ലട് വരാം

कदा आगतोसि? अयमागच्छामि=ഞാൻ ഇതാ വരുന്നു

कदा गमिष्यसि? एष गच्छामि=ഇതാ ഞാൻ പോക

4. स्म എന്നതിന്റെ യോഗത്തിൽ ലിട്ടിന്റെ
ർ ലട് വരും.

रामो वने वसति स्म ।

5. माङ्(मा) എന്നതിന്റെ യോഗത്തിൽ നിവാരണാ
ങ് പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്. मा भैषीः=ഭയപ്പെടേണ്ട. मा
ൾ ലുങ്ങിൽ ധാതുവിനു വരുന്ന അ ആഗമം വരു
स्म എന്നു ചേർന്നു വരികയാണെങ്കിൽ ലങ്ങും ലുങ്ങു

मा स्म करोः, मा स्म कार्षीः=ചെയ്യരുത്.

आत्मनेपदप्रकरणम् ।

ാഴെ കാണിക്കുന്ന ഉപസർഗ്ഗങ്ങൾ വ്യസ്തങ്ങളായോ
യാ ചേരുമ്പോൾ അതാതിന്റെ നേരെ കാണിച്ചിട്ടു
പരസ്മൈപദികളാണെങ്കിലും ആത്മനേപദികളാ

विश्=निविशते 2 वि, परा+जि=विजयते, ‹

सम्, परि+क्रीड्=संक्रीडते 4 सम् अव,प्र,वि+स्था=सं

-गम्=संगच्छते 6 प्र, उप+क्रम्=प्रक्रमते

चर्=(सकर्मक:) उच्चरते 8 सम्+चर=रथेन सञ्चरते

8) തൃതീയാന്തയോഗത്തിൽ മാത്രമേ വരികയുള്ളൂ.)

प्रच्छ्=अपृच्छते ।

परस्मैपदप्रकरणम् ।

പ.സർഗ്ഗയോഗത്താൽ പരസ്മൈപദത്തിലാവുന്നവ
ര.

वि, आ, परि+रम्=विरमति 2 उप+रम्=(अकर्म
വികല്പേന പരസ്മൈപദിയാകും. उपरमति, उपरमते

अनु, परा+कृ=अनुकरोति, पराकरोति ।

चिन्तनीया हि विपदां आदावेव प्रतिक्रिया ।
न कूपखननं युक्तं प्रदीप्ते वह्निना गृहे ॥

दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्ययालंकृतोपि सन् ।
मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयङ्करः ॥

आपदां कथितः पन्थाः इन्द्रियाणामसंयमः ।

तावद्भयस्य भेतव्यं यावद्भयमनागतम् ।
आगतं तु भयं वीक्ष्य नरः कुर्याद्यथोचितम् ॥
अरावप्युचितं कार्यं आतिथ्यं गृहमागते ।
छेत्तुः पार्श्वगतां छायां नोपसंहरते द्रुमः ॥
स्वेदितो मर्दितश्चैव रज्जुभिः परिवेष्टितः ।
मुक्तो द्वादशभिर्वर्षैः श्वपुच्छः प्रकृतिं गतः ॥
चतुर्थोपायसाध्ये तु रिपौ सान्त्वमपक्रिया ।
स्वेद्यमामज्वरं प्राज्ञः कोऽम्भसा परिषिञ्चति ॥
मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम् ।
प्रांशुलभ्ये फले लोभा—दुद्बाहुरिव वामनः ॥
स्थित्यै दण्डयतो दण्ड्यान् परिणेतुः प्रसूतये ।
अप्यर्थकामौ तस्यास्तां धर्म एव मनीषिणः ॥
द्वेष्योपि सम्मतः शिष्ट—स्तस्यार्तस्य यथौषधम् ।
त्याज्यो दुष्टः प्रियोप्यासीदङ्गुलीवोरगक्षता ॥
इत्यादि बहुधा स्तुत्वा भक्त्या नत्वा सुदर्शनः ।
स्मारं स्मारं ययौ शौरिं स्वैरं पौरन्दरीं पुरीम् ॥

നഗരങ്ങളിൽ വസിക്കുന്നതിനേക്കാൾ ഉൾനാട്ടു
ിക്കുന്നതാണ് ദേഹത്തിന്ന് ആരോഗ്യത്തെ നൽകു
രത്തിൽ നാം അനുഭവിക്കുന്ന സകല പദാർത്ഥങ്ങളും
ളാണ്. എന്തിനധികം? ശ്വസിക്കുന്ന വായുപോലു
ണെന്ന് പറയുവാൻ ഞാൻ ലേശവും മടിക്കുന്നില്ല. (
സൃഷ്ടിച്ച പദാർത്ഥങ്ങളിൽ ആരോഗ്യത്തിന്നു ഹാനി
ങ്ങളെയെല്ലാം ഒരിടത്ത് ഒത്തൊരുമിച്ചു കാണുവാൻ ന

ന്നു സമ്മതിക്കുന്ന ഉത്തരനാട്ടിൽ ഒരു കണ്ണോടിച്ചു
ാനികനും ദരിദ്രനും ഒരുപോലെ അവനവൻെറ ഉ
നിർവ്വഹിക്കുന്നു. അവർക്കു യാതൊരാഡംബരവുമാവ
ലം കുടിക്കുകയും ശുദ്ധവായു ശ്വാസിക്കുകയും ശക്ത
പ്രവൃത്തി ഏർപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. ഉത്തരനാട്ടിലെ ജ
ത്തിലും രോഗികളധികമില്ല. പകർച്ചവ്യാധി
പോലും അവിടെ കേൾക്കുന്നതേയല്ല. അവരുടെ
നുകരിക്കപ്പെടേണ്ടതു തന്നെയാണ്. ഏതു ധനി
ം വിശ്രമിക്കുവാൻ നാട്ടിൻപുറമാണ് ശരണ
നി മറക്കത്തക്കതല്ല.

नवमः पाठः ।

आशीर्लिङ् ।

प्रत्ययाः

पर.			आत्म.		
ात्	यास्ताम्	यासुः	सीष्ट	सीयास्ताम्	सी
ः	यास्तम्	यास्त	सीष्ठाः	सीयास्थाम्	सी
सम्	यास्व	यास्म	सीय	सीवहि	सी

അശീർലിങ്ങിൽ പരസ്മൈപദപ്രത്യയങ്ങൾ അധെ
ന്മനേ പദപ്രത്യയങ്ങൾ സബലങ്ങളും ആകുന്നു. 6
പ്രകാരം 'ധ്വേ' ഢ്വേ ആയി മാറുന്ന സന്ദർഭങ്ങ
। सीध्वम् എന്നതു षीढ्वम् എന്നായി മാറുന്നു.

പരസ്മൈപദ പ്രത്യയങ്ങൾ ചേർക്കുമ്പോൾ—

a) ധാതുവിൻെറ അന്ത്യമായ ऋ കാരം रि എന്ന
क्रियात् ।

b) സംയുക്തപൂർവ്വമായ ഋകാരത്തിനും जागृ ऋ എ
ഋകാരത്തിനും ഗുണം വരുന്നു. स्मर्यात् ।

c) ചിട്ടിൽ സംപ്രസാരണം വരുന്ന ധാതു-
ക്കളുടേയും സംപ്രസാരണം വരും. उह्यात्, उच्यात् ।

d) दा, धा, मा, स्था, गै, सो, पा पाने, हा त्यागे
അന്ത്യസ്വരം ഏകാരമാവും. देयात्, स्थेयात्, पेयात्

e) * സംയോഗാദിയായി ആകാരാന്തമായ ധാ-
തുകാരം സംയോഗപൂർവ്വമാണെങ്കിൽ വികല്പിച്ചു ഏ-
ग्लेयात्, ग्लायात् ।

दा लवने, दै शोधने, पा रक्षणे ഇവയുടെ ആ-കാരം
അതുതന്നെ ഇരിക്കും. दायात्, पायात् ।

f) അന്ത്യമായ इ उ ദീർഘിക്കും. जीयात् ।

g) मन्थ्, शंस्, दंश्, भञ्ज्, बन्ध्; सञ्ज्, रञ्ज्, अञ्ज्
ഇവയുടെ അനുനാസികം ലോപിക്കും. मथ्यात् etc.

3. ആത്മനേപദപ്രത്യയങ്ങൾ പരമാകുമ്പോൾ—

a) സേട്ട് അനിട്ട് വിഭാഗമനുസരിച്ച് ഇ-

•

b) അനിട്ടാണെങ്കിൽ അന്ത്യമായ ഋകാര-
പാദികളിൽ) ഉപാന്ത്യത്തിനും ഗുണം വരുന്നതല്ല.

कृषीष्ट 3. मुक्षीष्ट 12a,3. मोदिषीष्ट ।

4. സംയുക്തപൂർവ്വമായ ഋകാരത്തിൽ (ഹ്രസ്വദീർഘ-
ന്തമായിരിക്കുന്ന ധാതുവിനും വൃഞ് ധാതുവിനും വി-
കാരം വരും.

वरिषीष्ट, वृषीष्ट । स्तृ—स्तरिषीष्ट, स्तृषीष्ट ।

5. ധാതുവിന്റെ ഋകാരത്തിനു ഗുണമോ വൃദ്ധി-
പക്ഷം അര് ഇര് ഉര് എന്നായും, ആ ഋകാരം പവർഗ്ഗമേ
കഴിഞ്ഞു വരുന്നതാണെങ്കിൽ ഉര് എന്നായും മാറുന്നു.

---

* 98-ാംനിയമം foot note-ൽ പെട്ടതിനും ഇതു

स्तृ—स्तरिषीष्ट, स्तीर्षीष्ट ।
६

पर॰ आत्म॰

भूयास्ताम्	भूयासुः	मोदिषीष्ट	मोदिषीयास्ताम्	मोदि
भूयास्तम्	भूयास्त	मोदिषीष्ठाः	मोदिषीयास्थाम्	मोदि
भूयास्व	भूयास्म	मोदिषीय	मोदिषीवहि	मोदि

शारदा शारदाम्भोजवदना वदनाम्बुजे ।
सर्वदा सर्वदास्माकं सन्निधिः सन्निधिं क्रियात् ॥

इत्याप्रसादादस्यास्त्वं परिचर्यापरो भव ।
अविघ्नमस्तु ते स्थेयाः पितेव धुरि पुत्रिणाम् ।

उपाधिगम्योऽप्यनुपाधिगम्यः समावलोक्योऽप्यसमावलोक्य
भवोऽपि योऽभूदभवः शिवोयं जगत्यपायादपि नः स पाया

स पूतनामारणलब्धकीर्तिः काकोदरो येन विनीतदर्पः ।
यशोदयालंकृतमूर्तिरव्यात् पतिर्यदूनामथवा रघूणाम् ॥

रम्यान्तरः कमलिनीहरितैः सरोभिः
छायाद्रुमैर्नियमितार्कमयूखतापः ।
भूयात् कुशेशयरजोमृदुरेणुरस्याः
शान्तानुकूलपवनश्च शिवश्च पन्थाः ॥

ിദ്യ അഭ്യസിച്ച് ഗുരുവിനോട് യാത്രപറഞ്ഞ് ഗൃ
ടങ്ങിപ്പോകുന്ന വിദ്യാൎത്ഥികൾക്ക ഗുരു കൊടുത്ത
ം ഈപ്രകാരമായിരുന്നു. ''നിങ്ങൾ ഏതു ആപ
ിസത്യത്തെയും ധൎമ്മത്തെയും കൈവിടരുത്. സ

ൂവരാണെന്നറിയണമെല്ലും, ഈ ലോകത്തിലെ ജീവിതം

ഏവനും ചില അവസരങ്ങളിൽ പല സംശയ

ാവുന്നതാണ്. അങ്ങിനെ വല്ല സംശയവും നേരിട്ട

നൊട്ടിലെ മഹാന്മാർ ആചരിക്കുന്നതു നോക്കി പ്ര

ള്ളുക." ഈവക ഉപദേശങ്ങൾക്കു പുറമേ ആ അ

പല ആശീർവ്വാദങ്ങളും നൽകിയിരുന്നു. "നിങ്ങ

ങ്ങളിൽ തല്പരന്മാരും ദീർഘായുസ്സുള്ളവരും ആസ്തിക

മേ? ഈശ്വരൻ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കുമാറാകേണമേ?

ികൾക്കു ഉപകാരം ചെയ്യുവാൻ നിങ്ങൾക്കു തോ

ന്നമേ? നിങ്ങൾ യശസ്വികളായി ഭവിക്കുമാറാക

ജീവികളും കുശലികളാകുമാറാകേണമേ. ഇ

വിദ്യാഭ്യാസവും ഉപദേശങ്ങളും ഋഷിവര്യന്മാ

ാദങ്ങളും സ്വീകരിച്ച് ലോകരംഗത്തിൽ പ്രവേശി

ചെറുമുഖ്യന്മാരും ലോകോപകാരികളും ആസ്തികനി

ുന്തൊരത്ഭുതാശയമാണുള്ളൂ? ഭാരതത്തിന്നു ഇത്രയും

ും വളത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന ആ വിദ്യാഭ്യാസരീതിയും

മഹത്വവും ഭാരതത്തിൽ വീണ്ടും വിളങ്ങുമാറാകട്ടെ?

॥ [illegible] ॥

വർണ്ണവിഭാഗം.

അച്ചുകൾ = (സ്വരങ്ങൾ) = vowels

इ उ ऋ ऌ — ഹ്ര...

ई ऊ ॠ ॡ ऐ ओ औ — ദീർ...

ഹല്ലുകൾ = (വ്യഞ്ജനങ്ങൾ) = conson...

...്ഗങ്ങൾ	क्	ख्	ग्	घ्	ङ्	...
...വ്യങ്ങൾ	च्	छ्	ज्	झ्	ञ्	...
...ന്യങ്ങൾ	ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्	
...ങ്ങൾ	त्	थ्	द्	ध्	न्	...
...ങ്ങൾ	प्	फ्	ब्	भ्	म्	...
അന്തഃസ്ഥങ്ങൾ	य्	र्	ल्	व्		
...ഷ്മാക്കൾ	श्	ष्	स्	ह्		

...ക്ഷരങ്ങളിലെ പ്രഥമദ്വിതീയങ്ങളും श् ष् स् എന്നി...
...ഞ്ജനങ്ങളും മററുള്ളവ മൃദുവ്യഞ്ജനങ്ങളുമാകുന്നു. ...
...ങ്ങൾ അനുനാസികങ്ങളും കൂടിയാകുന്നു.

സന്ധിനിയമങ്ങൾ.

ഹ്രസ്വമെന്നോ ദീർഘമെന്നോ വിശേഷിച്ചു പറ...
ഹ്രസ്വംകൊണ്ടു ദീർഘത്തെക്കൂടി ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളു...
... ഒരേ വർണ്ണത്തിന്റെ ഹ്രസ്വദീർഘങ്ങൾ പര...

इ	ई	എന്നിവക്കു്	ए	ऐ
उ	ऊ	,,	ओ	औ
ऋ	ॠ	,,	अर्	आर्
ऌ		,,	अल्	आल्
ए	ऐ			ऐ
ओ	औ			औ

അച് സന്ധി.

1. അവൎണ്ണത്തെ തുടൎന്നു इ उ ऋ ऌ പരമാകുമ്പോൾ ഗുണം രണ്ടിന്റേയും സ്ഥാനത്തിൽ വരും.

नर+ईश्वरः=नरेश्वरः । रमा+ईशः=रमेशः ।

2. അവൎണ്ണത്തെ തുടൎന്നു് ए ओ ऐ औ പരമാകുമ്പോൾ വൃദ്ധി രണ്ടിന്റേയും സ്ഥാനത്തു വരും.

द्विधा+एव=द्विधैव । जल+ओघः=जलौघः ।

3. अ इ उ ऋ എന്നിവക്കു ശേഷം സവൎണ്ണമായാൽ രണ്ടുംകൂടി ഒരു ദീൎഘമാകും.

सीता+अस्ति=सीतास्ति ।

4. അച്ചു് പരമാകുമ്പോൾ ए ओ ऐ औ എന്നിവ യഥാ... य् आय् आय् എന്നായി മാറും. तस्मै+इदम्=तस्माय् इदम् ഇതിലെ य् व् എന്നിവ വികല്പമായി ലോപിക്കും. യകാര ലോപിച്ചതിൽ പിന്നെ സന്ധി ചെയ്യാവുന്നതല്ല.

तस्मा इदम् ।

5. इ उ ऋ ऌ എന്നിവക്കു് തൊട്ടു പിന്നാലെ അ... ആയ സ്വരങ്ങൾ വന്നാൽ അവ യഥാക്രമം य् व् र् ल എ...

പമായ അ ലോപിച്ചു പോകും.

शास्त्रे+अभिरुचिः=शास्त्रेऽभिरुचिः।

7. ദ്വിവചനാന്തമായ പദത്തിന്റെ അവസാനത്ത
എന്നിവക്കു് ശേഷം ഏതു സ്വരം വന്നാലും സന്ധ
ല്ല.

हरी एतौ। विष्णू इमौ। गङ्गे अमू। वन्देते इमौ।

8. ഹ്രസ്വമായ ഋകാരം പരമാകുമ്പോൾ अ इ उ ऋ
ഹ്രസ്വമാവുകയും സന്ധിവരാതിരിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇത
ത്രമാകുന്നു.

ब्रह्मा+ऋषिः=ब्रह्म ऋषिः, ब्रह्मर्षिः।

हल्सन्धिः।

9. പദാന്തങ്ങളായ വർഗ്ഗാക്ഷരങ്ങൾ അനുനാസിക
ങ്ങളാകുമ്പോൾ പക്ഷേ സ്വവർഗ്ഗത്തിലെ അനുനാസിക

एतद्+मात्रं=एतन्मात्रं।

10. അനുനാസികമൊഴിച്ചു് പദാന്തങ്ങളായ വർഗ്ഗ
വ്യഞ്ജനങ്ങൾ പരങ്ങളാകുമ്പോൾ സ്വവർഗ്ഗത്തിലെ
രമായും മൃദുവ്യഞ്ജനമോ അച്ചോ പരമായാൽ സ
ല തൃതീയാക്ഷരമായും മാറും.

नगरात्+आगच्छति=नगरादागच्छति।

1. സകാരവും തവർഗ്ഗവും ശകാരത്തോടോ ചവർഗ്ഗ
ചേരുമ്പോൾ സകാരം ശകാരമായും തവർഗ്ഗം യഥാ
ഗമായും മാറും.

ാടോ ചേരുമ്പോൾ സകാരം ഷകാരമായും തവർഗം
ും മാറും.

तत्+टीका=तट्टीका ।

13. തവർഗം ല് പരമാകുമ്പോൾ ല് എന്നായി മ

तद्=ल्यः=तल्ल्यः ।

14. ഹ്രസ്വത്തിൽനിന്നു പരവും പദാന്തവുമായ
ിവ അച്ച് പരമാകുമ്പോൾ ഇരട്ടിക്കും.

सन्+अच्युतः=सन्नच्युतः ।

15. പദാന്തമായ ന് എന്നതു പരത്തിൽ ച് ഛ് ത
ിവ പരമാകുമ്പോൾ അനുസ്വാരവും വിസർഗവും

चक्रिन्+त्रायस्व=चक्रिंः+त्रायस्व=चक्रिंस्त्रायस्व 28.

16. ഒരേ പദത്തിൽ ऋ र् ष् എന്നിവയ്ക്കു
ന ന് എന്നതു ണ് എന്നായി മാറും. ऋ र् ष् എന്നിവ
ത്തിന്നും നടുവിൽ കവർഗമോ പവർഗമോ സ്വരങ്ങളോ
എന്നിവയോ ഉണ്ടെങ്കിലും न കാരം ण കാരമായി
म् । ന് എന്നതു പദാന്തത്തിലായാൽ ണത്വം വരുന്ന

रामान् ।

17. സ്വരത്തിന്നു പിന്നാലെ വരുന്ന ഛ് എന്നതു ച്
മാറുന്നു. പദാന്തമായ ദീർഘത്തിൽനിന്നു പരമായ
ന്നു മുൻപറഞ്ഞ മാററം വികല്പേന സംഭവിക്കുന്നതാ
। लक्ष्मीछाया, लक्ष्मीच्छाया । എന്നാൽ നിഷേധദ്യോതക
ന്നാ ഉപസർഗമായ ആ എന്നോ കഴിഞ്ഞുവരുന്ന ഛ്
ായും ച്ഛ് എന്നായ്ത്തീരുന്നു.

आच्छादयति । माच्छिदत् ।

8. പദാന്തമായ രേഫം ഖരവ്യഞ്ജനങ്ങൾ പരമാവുക

൯. ര് പരത്താലുണ്ടങ്കിലും ര് ...

സ്വരം ഋകാരമല്ലെങ്കിൽ ദീർഘിക്കുകയും ചെയ്യും.

पुनर् + रमते = पुनारमते ।

10. അനുനാസികമൊഴിച്ചു പദാന്തങ്ങളായ വർഗ്ഗ... ...ത്തിൽനിന്നു പരമായ ശ് എന്നതു അതിനുശേഷം സ... ...ഘങ്ങളോ അനുനാസികങ്ങളോ, ഉണ്ടെങ്കിൽ ഛ് എ...

तच्छिवः ।

1. ഹ് എന്നതു് അതിന്നു മുമ്പിൽ അനുനാസി... വർഗ്ഗാക്ഷരങ്ങളുണ്ടെങ്കിൽ അതാതു വർഗ്ഗത്തിലെ ഘോഷ... ന്നു. वाग्घरिः ।

2. പദാന്തമായ മ് എന്നതു ഹല്ല് പരമാകുമ്പോ... ഴും ശ് ഷ് സ് ര് ഹ് എന്നിവ പരമാകുമ്പോൾ നിത്യ... ചാരമായി മാറും. അനുസ്വാരമായി മാറാത്തപക്ഷ... വർഗ്ഗത്തിന്റെ അനുനാസികമായി മാറും. त्वं क... षे । य् व् ल् പരമാകുന്നപക്ഷം യഥാക്രമം അനുന... യ യ് വ് ല് എന്നായി മാറും.

संयन्ता — सय्यँन्ता ।

3. उद् എന്ന ഉപസർഗ്ഗം കഴിഞ്ഞു വരുന്ന स्था ... സ് എന്നതു് ലോപിക്കും.

उद् + स्थानम् । उद् + थानम् । उत्थानम् । (10)

പദാന്തമായ സ് എന്നതു വിസർഗ്ഗമായി തീരും.

रामस् = रामः ।

विसर्गसन्धिः ।

* ഹ്രസ്വമായ അകാരം കഴിഞ്ഞു വരുന്ന വി...

---

*-ാം നിയമപ്രകാരം സ് മാറിയുണ്ടായ വിസർ... ...ന്ന 25. 26. 27 നിയമങ്ങൾ, 18-ാം...